



Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

SELSKABET
POLYHYMNIA

GENNEM 100 AAR.

1815 — 14. JANUAR — 1915

SELSKABET
POLYHYMNIA

SELSKABET
POLYHYMNIA

GENNEM 100 AAR

1815 – 14. JANUAR – 1915



DETTE SKRIFT ER UDGIVET PAA SELSKABET POLYHYMNIAS FORANSTALTNING

—
TEKSTEN SKYLDES TORKIL BAUMGARTEN

—
TRYKKET T.H. THRUES BOGTRYKKERI

—
ILLUSTRATIONERNE ER DELS UDFØRTE I PREBEN BUCHTRUPS REPRODUKTIONSANSTALT,
DELS LAANTE FRA AARHUS-BOGEN

—
• FOR AL DEN VELVILLIE, SELSKABET FRA SAA MANGE SIDER HAR MØDT
VED DETTE ARBEJDES FREMSTILLING, BRINGER DET VEDKOMMENDE SIN BEDSTE TAK



DET GAMLE LØVEAPOTHEK, HVOR POLYHYMNIA'S FØRSTE SKUEPLADS FANDTES

I.

1815—1850.

DEN GAMLE KLUBGAARD



SELSKABET POLYHYMNIA er stiftet den 14. Januar 1815 ved Foreningen af de tvende Selskaber: Kronprindsens Klub og det forenede dramatiske Selskab i Aarhus.

Kronprindsens Klub var opstaaet som en Aflægger af Dattidens Kjøbenhavns mange litterære og selskabelige Samfund, og især synes Drejers Klub at have været dens Forbillede. Klubberne var en Fremtoning, udgaaet af Trangen til Sammenslutning og Tankeudveksling for at give Livet mere aandeligt Indhold for den enkelte. De opstod i Kjøbenhavn i sidste Fjerdedel af det 18. Aarhundrede efter engelsk Mønster, hvad der stod i Forbindelse med, at man netop dengang i Danmark og Norge havde faaet Øjnene op for, hvor langt fremskreden den engelske Civilisation var. Kronprindsens Klubs Stiftelsesdag var den 28. Januar 1796; men langt tidligere kan der i Aarhus spores et patriotisk Selskab, af hvis Rækker den utvivlsomt har dannet sig.

„Fælles uskyldig Fornøjelse og venskabelig Omgang mellem Mennesker af god Tænkemaade og Sædelighed var bestandig Formaalet for Kronprindsens Klubs Bestræbelser. Og, held dens Medlemmer! Dette sande Gode savner i Klubben ingen, som skønner dets Værd og vil nyde det. Men til et for den forstandige Mand ikke mindre vigtigt Gode, Aandsdannelse, aabner Klubbens Bibliothek en blid Udsigt.

Her kan Manden, som trættende Sysler eller vedholdende Sjæls-Anspændelse har afkræftet, gaa hen og udhvile sit Legeme, muntre sin Sjæl og samle nye Kræfter til de Pligter, hans Stand paalægger ham“.

Saaledes er Kronprindsens Klubs ædle Formaal udtrykt i dens Loves 16. Kapitel. Men rimeligvis har den levet som alle andre samtidige Klubber og næppe været meget mere end et behageligt og hyggeligt Tilflugtssted for de Bedsteborgere, der søgte Selskabelighed uden for Hjemmet. Man sang til sin Drik og drak til sin Sang, og det at faa sig en Perial ansaas for ganske rart, uden at man derfor behøvede at skamme sig. Punsch og Vin, som dengang købtes pæglevs, hører med til Drikkevisernes Tid, og naar man skal nævne, hvilken Art af Poesi, som dengang bedst lykkedes, saa var det netop Drikkevisen. Altsaa, man drak og man sang og man var glad! Stak end af og til lidt Melankoli gennem enkelte Strofer af Drikkevisen, saa drak man bare lidt mere for at jage de mørke Tanker bort.

„For at være, som man bør,
Venner, bør man drikke,
Bollen rent maa tømmes, før
bliver man det ikke“ –

De første Aartier af det 19. Aarhundrede var for Danmark en Trængselens Tid. Pengekrisens Ulykker hjemsøgte alle, lige fra Statslegemet og ud til den fjærneste Afkrog af Landet. Den, som i Dag var en rig eller velstaaende Mand, var maaske i Morgen ruineret. Men samtidig finder en mærkelig Blomstren Sted paa Aandslivets forskellige Omraader, og det selskabelige Samkvem er stærkere end nogensinde før. Tiden og Klubberne supplerer saaledes hinanden, omend Klublivet faar en hel anden Karakter end hidtil.

I Aarhus, den lille By ved Mindet, vedblev Klubben endnu en Tid at spille en Rolle for det offentlige Liv; den havde sit Navn af den elskede Kronprins, og hans Fødselsdag, den 28. Januar, havde i mange Aar været Klubbens og hele Byens største Festdag. Men Følgerne af den uheldige Statsstyrelse, indadtil som udadtil, der havde bragt Landet politisk og økonomisk paa Afgrundens Rand, havde kølnet Begejstringen for Kongemagten og al Politik i det hele taget. Enhver passede sit og bekymrede sig kun lidet om Kommunens og endnu mindre om Statens Styrelse.

Det var andre Interesser, der kom til at beherske det aarhusianske Klubliv.

Den ny og frodige Litteratur, navnlig den dramatiske, blev i Aarhus modtaget med varm Interesse, og et Forslag om at bringe sceniske Arbejder til Opførelse maatte afgjort finde stor Tilslutning; thi Klubbens Damer og Herrer var grebne af et sandt Raseri efter at komme til at spille Komædie.

I Kjøbenhavn var den 3. Maj 1777 stiftet et dramatisk Selskab, hvis Love tilsigtede: at i det skulde enhver, der havde Lyst og Evne til den teatraliske Kunst, kunne udvide sine Indsigter, forbedre og oplyse sine Medbrødre og selv blive bedre underrettet, forbedret og oplyst. Og snart efter oprettedes flere dramatiske Selskaber i Hovedstaden, der alle gjorde lige stor Lykke. 1789 havde Ideen fundet Vej til Odense, hvor et dramatisk Selskab gav sin første Forestilling den 2. September s. A. Det at spille Komædie eller i hvert Fald se Slægt og Venner gøre det, var bleven en

af Overklassens Særforhold, og Bestræbelserne for at oprette en Skueplads i Aarhus naaede omsider til Dannelsen af et dramatisk Selskab, der paa sin Stiftelsesdag, den 5. Januar 1800, gav sin første sceniske Forestilling. Om dette Selskab samledes alles Interesse, det var bleven *bon ton* at være Medlem af det, og Assembléen efter Forestillingens Slutning var for Byens unge Damer og Herrer noget af det mest vidunderlige. Skuespillernykkerne drev unge og gamle ind i Selskabet; man emanciperede sig fra Hverdagslivets trivielle Dont og forsøgte at bilde sig selv og andre ind, at man var Kunstnere.

I fjorten Aar udøvede det forenede dramatiske Selskab en meget følelig Konkurrence for den hensygnende Kronprindsens Klub. Ungdommen, ikke mindst den kvindelige, foretrak absolut Skuespillene, medens „Parykkerne“ en Tid lang holdt fast ved den dampende Bolle, Drikkeviserne og L'hombren i Klubben. Kun i én Henseende var „Klubben“ og „Dramatiken“ ligestillet – det økonomiske Tryk hvilede lige tungt paa begge Selskaber, og det var det, der omsider førte dem sammen.

Paa en Generalforsamling i Kronprindsens Klub den 21. December 1814 blev Sammenslutningen af de to Selskaber endelig vedtaget og den 14. Januar næst efter ført ud til Livet. Selskabet Polyhymnia kom til at bestaa af en dramatisk og en selskabelig Sektion, der hver fik sin egen Styrelse, og den 17. Januar 1816 aabnedes Polyhymnias Teater paa Kannikegade for et begejstret Publikum, der med rige Forhaabninger saa Fremtiden i Møde.

Men Vilkaarene for det nye Selskab var langt fra at være glimrende. Der var Gæld paa Gæld og store Traditioner fra Kronprindsens Klubs bedste Tid at overtage, medens Aktiverne til at bygge op paa kun var ringe. Den gamle Klubgaard paa Kannikegade (Kannikegaarden) var i Virkeligheden behæftet over sin Værdi, og paa Grund af de fortvivlede Pengeforhold, var Teaterbygningens Opførelse kommen op paa en Sum, der langt oversteg det Beløb, man raadede over. Overslaget lød paa 20,000 Rbdl., men da Bygningen var færdig, havde den kostet mere end 42,000 Rbdl. Til Dækning af dette Beløb var forud paa Aktier til Selskabets egne Medlemmer sikret ialt 17,683 Rbdl., nemlig: 33 Stk. lydende paa 100 Rbdl. hver, 6 paa 125 Rbdl., 8 paa 166 $\frac{2}{3}$ Rbdl., 1 paa 200 Rbdl., 10 paa 250 Rbdl., 2 paa 300 Rbdl., 12 paa 500 Rbdl. og 3 paa 1000 Rbdl. De tre største Aktieejere, Købmændene Schwedler, Muusmann og Strunch, var Hovedleverandører af Bygningsmaterialierne. Den betydelige Sum der manglede kunde ikke skaffes til Veje straks, og Selskabet maatte derfor optage nye Laan. I 1817 var Pantegælden i begge Ejendommene 9,550 Rbdl. Sedler og 4,075 Rbdl. Sølv, dertil kom de private Laangivere, blandt andre Agent Meulengracht med 1400 Rbdl. Sølv, og en Del løs Gæld. Og aldrig senere lykkedes det for Selskabet Polyhymnia at bringe sine Pengeforhold paa Fode; som Uvejrskyer var Gælden altid over det og trak stundom sammen til Kriser, der truede med Selskabets Undergang.

Saaledes allerede i 1821:

Aarhus Overformynderi og Hads- og Ning Herreders Overformynderier var Prioritetshavere i Klubgaardene med henholdsvis 6,550 og 3,000 Rbdl. Sedler, og nu opsagdes de 3,000 Rbdl. til Udbetaling med den Motivering, at Pantet ej gav tilstrækkelig Sikkerhed for Pengene. Klubgaardene var i 1817, da det sidste Laan paa

4,075 Rbdl. blev ordnet, vurderet til 28,000 Rbdl. Sølv, og Renterne var altid bleven betalt. I denne Knibe, der kunde komme til at betyde det samme som Selskabets fuldstændige Opløsning, nedsattes en Kommission bestaaende af: Overlærer Ed. Chrystie Fleischer, Birkedommer ved Baroniet Vilhelmsborg Birk Chr. Rasmussen, Havnekasserer Jens Røgind, Adjunkt H. H. Blache og cst. Hospitalsforstander K. P. Røhr, der kom til det Resultat, at man maatte andrage om Kancelliets Tilladelse til en Ordning angaaende Prioritetsforholdene, og ledsagede deres Beretning af 2. Maj til Direktionen med en Opfordring til Medlemmerne, der lyder saaledes:

„Det er enhver ærlig Mands Pligt at betale sin Giæld, hvis det staar i hans Magt, om endog hans Creditor kunde taale at tabe sin lovlige Eiendom; men her er paa den ene Side et helt Selskab af Byens Borgere, paa den anden Side fader og moderløse Børn, som staar Fare for at miste, hvad de har tilgode. Kunde endog Selskabet ved sin Op-høring, efter den borgerlige Lov undgaa at give Erstatning, saa bliver det dog stedse Pligt efter den Lov, hvis Gyldighed vel kan benægtes med Munden, men dog stedse i Hjertet maa erkjendes – dog her behøves neppe Talen at være om paa denne Maade at give Erstatning. Selskabet kan efter al Rimelighed bestaa, betale sin Giæld og bevare sin Ære, og dertil udfordres ingen nye Opofrelser – der kræves blot Enighed, en god Villie og Tilsidesættelse af Partiaand. Enhver maa ikke blot som Medlem af Selskabet, men endog som Borger af Byen ønske, at Selskabets Tilværelse og Ære maa reddes“

Selskabets samtlige aarlige Udgifter var ialt 2,099 Rbdl. 2 Mark, deraf for den selskabelige Sektion tilsammen 846 Rbdl., Renterne af de 4,075 Rbdl. Sølv altsaa indbefattet, og for den dramatiske Sektions Vedkommende tilsammen 1,253 Rbdl. 2 Mark, Renterne af de 9,550 Rbdl. Sedler og Tegn à 5 % indbefattet.

Selskabet bestod ultimo April af 110 Medlemmer, hvoraf 55, der som „spil-lende“ betalte det ordentlige Kontingent af 16 Rbdl., og 55 „uspillende“, som foruden Kontingentet svarede en Kendelse af 8 Rbdl. aarlig eller 24 Rbdl. Kontingentet var saaledes ialt 2,200 Rbdl. og tilstrækkeligt til at bestride Udgifterne, men ikke Renterne af Aktiekapitalen, der „naar den faste Gæld er sunken til 4,075 Rbdl. bør afbetales, enten ved aarlig at udbetale visse Procenter eller ved Lod-trækning“.

Til Afbetaling af Afdraget paa 500 Rbdl. blev indrettet en Ekstrakasse, hvis Indtægter maatte skaffes ved Udleje af Teatret til fremmede Skuespillere og bringes op til 300 Rbdl. samt ved Afholdelse af en eller flere offentlige Maskerader, der kunde indbringe 200 Rbdl.; hvad der kom til at mangle maatte tilskydes af Hovedkassen!

Direktionen ansøgte saa om det kgl. danske Kancellis Tilladelse til en Ordning paa den Maade, at Selskabet betalte et aarligt Afdrag af 500 Rbdl. Sedler paa hele Prioritetsgælden, som den eneste Udvej for „at Selskabets Ære og Værdighed kunde reddes“. Under 14. Juli s. A. resolverede Kancelliet, at Kapitalerne maatte blive indestaende mod Erlæggelse af Renter og et aarligt Afdrag paa 500 Rbdl. Sedler, fordelt paa samtlige umyndige. Krisen drev over; men foranledigede en Forandring i Selskabets Organisation og nye Love.

Det var stadig Prioritetsforholdene, der var Aarsag til Ulykkerne, der atter viste sig i 1827, og samtidig var Selskabets Kasserer død og havde efterladt sig en Underballance i Klubkassen paa 508 Rbdl. rede Sølv. I 1830 var Pantegælden oppe paa

9.799 Rbdl. 3 Mark 12 Sk., ny og gammel Aktiegæld var 15,000, og ny og gammel Regningsgæld var 2262 Rbdl., tilsammen 27,061 Rbdl. 3 Mark og 12 Skilling Sølv og Sedler. I den Anledning hedder det bl. a. i Politiassistent Jørgen Nielsens Forestilling af ^{22/4} 1830:

„Naar man betragter denne betydelige Gjeld og Selskabs økonomiske Stilling i det Hele, vil man maaske ved første Øiekast finde det rigtigst at lade det Hele gaa overstyr. De Grunde, der i saa Henseende kan anføres, ere fornemmelig følgende: a) Aarsagen, hvorfor man hidtil har opretholdt Selskabet og afbetalt paa Gjelden, har især været den, at forebygge de Umyndiges Tab; men da der nu er afbetalt saameget, at det Resterende kan vordet dækket ved Realisation af Eiendommene, saa er der nu ikke saa megen Grund til at holde Selskabet samlet, (b-d) angaar Pantegælden, som ovenfor er anført) – Men efter paa det nøieste at have taget alle Omstændigheder i Overveielse, kan jeg ingenlunde bifalde forestaaende Mening. Det er vel saa, at der er taget meget Hensyn til at faa Overformyndierne eller de Umyndiges Krav paa Selskabet dækket; men dette har dog ikke været det eneste Øiemed, hvorfor man har søgt at opretholde Selskabet. Dette har nu i en Række af Aar udgjort et saare hæderligt Samfund, hvor en talrig Del af Byens Indvaanere, baade Unge og Gamle have, efter fuldentt Arbejde, nydt mangan uskyldig Glæde og anstændig Forlystelse, hvilket egentlig er Hovedøiemedet, hvorfor Selskabet er til Forsaavidt at J eller andre skulle speculere paa at kjøbe Fordringer paa Selskabet, hvilket let kunde tænkes, da kunde der i den Henseende nok træffes de fornødne Modforanstaltninger, som nedenfor nærmere skal vordet forklaret. — Endeligen synes jeg, at det vilde være en Scandal for et Selskab som nærværende, der bestaar af Byens Embedsmænd og fornemmeste Borgere, om det skulle gaa Fallit eller lade sine Eiendele realisere efter foregaaende Kundgjørelse i alle de offentlige Tidender . . .“

Prokurator Hald kunde ikke andet end billige Jørgen Nielsens Forslag til en Ordning ved Optagelse af nye Laan og Forøgelse af Aktier, men fandt dog Anledning til at tilføje:

„ at den gamle Directions Personale formindskedes til 2 à 3, ikke allene, fordi et saa stort Antal som nærværende er ligesaa overflødig som vanskeligt at tilvejebringe, men især, fordi det mueligen da kunde undgaaes at kalde Selskabets yngste og i dets Anliggender mindst indviiede Medlemmer til Regenter over de Ældste – en Omstændighed, der, med al Agtelse for disse unge Mænd, ikke sjelden betog Samfundet den Bistand, og – lad den være indbildt – høiere Anseelse, der er nødvendig, for at vente det frekventeret af Byens høiere civile Embedsmænd og Regimentets Officerer. — Der burde derhos ogsaa herved opnaaes en Sagtmodighed i Ord og Blidhed i Adfærd fra Directionens Side, der ville afværge Optrin, som de, der have foranlediget nærværende Forhandlinger*).

Det har alt for ofte været Tilfældet, at Personer ere blevne optagne i Selskabet, der baade fra Dannelsens og Alderens Side maatte forstyrre den Harmonie, uden hvilken ingen Selskabelighed kan bestaa, idet Uforstand og Ubesindighed ikke sjelden gjorde dem modtagelige for Ideer, der have havt Forstyrrelse, om ikke til Øiemed, saa dog til Følge. — Det var derfor ønskeligt, enten at der bestemtes en vis Alder, inden hvilken Ingen maatte indtræde i Selskabet, eller og visse Aar, inden hvilke de, der ikke ere 28 Aar, ei maatte stedes til Votering angaaende dets Anliggender“.

Efter nogen Snakken frem og tilbage, blev det vedtaget at sende Indbydelse til Selskabets Medlemmer om at sammenskyde indtil 1650 Rbdl. Sedler i forskellige Aktier for dermed og ved Tilskud fra Hoved- og Ekstrakasse at indfri Obligationen.

*) Næmlig, at et Medlem J havde opkøbt Hads-Ning Herreders Overformynders Prioritet da 2319 Rbdl. 3 M. 12 Sk. Sedler og Tegnet for 1550 Rbdl. Sedler og fordrøede Obligationen øjeblikkelig udbetalt med dens fulde Paalydende.

En ny Panteobligation af $19/7$ 1830, tinglæst 29. s. Md., men lydende paa 1700 Rbdl. Sedler blev udstedt dels til de nye Aktiehavere og dels for den gamle Regningsgæld, og med smaa og større Vanskeligheder forløb Tiden til 1840, da der atter udstedtes Aktier, 60 Stykker paa 25 Rdl. hver, eller tilsammen 1500 Rdl. To af disse Aktier blev paa Auktion i et Dødsbo den $28/10$ 1851 købt af Selskabet for ialt 3 Rdl. 3 Mark. Ved Reparationer paa Bygningen, ved Nyanskaffelser og andre uforudsete Udgifter, maatte der altid skaffes Udveje ved Laan eller Aktiebrev indbefordret Medlemmernes Kreds; men Forbedringerne af Klubbens Lokaler havde ikke engang kunnet tilfredsstille saalænge, indtil den derved stiftede Gæld kunde betales.

I Februar 1846, efter at man havde bestemt at bygge den ny Klubgaard, var en Bygningskomité, bestaaende af Auktionsholder Chr. P. Hertz, Oberstløjtnant Petersen, P. Herskind, Ingeniørkaptajn Wenck, Justitsraad C. P. R. Ingerslev og Købmand Joh. F. Kuur, færdig med sin Betænkning.

Ifølge denne var Selskabets Gæld:

1) til Stiftets offentlige Midler.....	4,956 Rdl.
2) efter Obligation af 19. Juli 1830 til Rest.....	1,500 -
3) efter Obligation af 11. Juni 1840 til Rest... ..	1175 Rdl.,
hvorpaa inden Reguleringen af den nye Gæld	
afbetales i forestaaende Juni Termin.....	175 -
	<u>1,000 -</u>
4) Til Justitsraad Meulengracht med flere 2128 Rdl. Da denne	
Sum er uopsigelig og ei bærer Renter, har vedkommende	
tilbudt at likvidere den med det halve eller.....	1,064 -
	<u>8,520 Rdl.</u>
Den nye Bygning fordrer et Tilskud af	10,000 -
Til Inventarium anslaaes	1,200 -
	<u>19,720 Rdl.</u>

Altsaa skal der ialt gøres Udvej for.... 19,720 Rdl.

idet man havde forudsat som givet, at den gamle Klubgaard kunde sælges for 5,000 Rdl.; thi Overslaget til den nye Bygnings Opførelse lød paa ialt 15,000 Rigsdaler.

I den nye Klubgaard med Grund samt Teaterbygning formenes	
at kunne optages et fast Laan af.....	10,000 Rdl.
Efter denne Sum skulle det Resterende af Obligationerne af $19/7$	
1830 gives Prioritet med	1,500 -
Ligeledes den af $11/6$ 1840 med	1,000 -
Som Cassa-Beholdning vil til Enden af Aaret 1846 kunne dis-	
poneres	1,700 -
Til at dække det øvrige skulle udfærdiges 55 Stkr. nye rente-	
bærende Actiebrev à 100 Rdl., deraf skulde de 10 Stk. an-	
vendes til i Forening med 64 Rdl. contant at indløse d'Hrr.	
Meulengrachts med fleres Fordring.....	1,000 -
De øvrige 45 Stk. overtages af Selskabets Medlemmer og ind-	
kommer saaledes med	4,500 -
	<u>19,720 Rdl.</u>

For at kunne bedømme, hvorvidt Selskabets Kasse vil kunne udrede sine Forpligtelser, ville vi nu gaa over til at betragte dets Status eller aarlige Budget.

a) **Indtægt:**

1) Selskabet bestaar nu af 140 indenbyes contribuierende Medlemmer, der betale et Contingent af 12 Rdl., er	1,680 Rdl.
2) 10 udenbyes Medlemmer, der betale et Kontingent af 6 Rdl.	60 -
3) Dandsende Medlemmer antages at bidrage	60 -
4) Maanedes Medlemmer	20 -
5) Indskud af nye Medlemmer	100 -
6) Contingent af Fremmede og Disciple til Ballerne	50 -
7) Leie af Teatret anslaaes til	300 -
8) Ved Salg af gamle Aviser indkommer	20 -
9) Afgiften af Billardet	50 -
	<hr/>
Tilsammen	2,340 Rdl.

Det bemærkes, at Indtægterne for 1845 have været 2,570 Rdl., altsaa 230 Rdl. mere.

b) **Udgift:**

1) Reparationer:	
Da hele Bygningen bliver ny og af Grundmur, ville Reparationer især i de 10 første Aar blive meget ubetydelige og indskrænkede til Tagenes Vedligeholdelse, Hvidtning etc. Selskabet betaler nu 60 Rdl. for samtlige gamle Bygninger, og det er indlysende, at de nye ei ville koste saa meget. Det samme kan siges om Inventariet. Det maa saaledes anses for rigeligt, naar dertil ansættes	100 Rdl.
2) Skatter og Afgifter:	
Disse beløbe efter Skattebogen	102 Rdl.
Indkvarteringen koster	40 -
Assurance af Møbler	12 -
Skorstensfeierpenge	8 -
	<hr/>
	162 -
3) Brænde til Værten:	
Dette er for Tiden 13 Favne, men calculeres med et Tillæg af 3 Favne à 8 Rdl.	128 -
4) Til Aviser og Skrifter er normeret	150 -
5) Til Havens Vedligeholdelse	20 -
6) 2 Høitidsballer à 70 Rdl. er	140 Rdl.
4 mindre do. à 40 -	160 -
	<hr/>
	er 300 -
7) Budets Lønning	36 -
8) Madame Marzettas Pension	100 -
9) Avertissementer og Skrivematerialier	20 -
10) Billardets Vedligeholdelse	30 -
	<hr/>
	1,046 Rdl.
Renter af 10,000 Rdl.	400 Rdl.
do. af 1,500 -	
do. af 1,000 -	
do. af 5,500 -	
<hr/>	
er 8,000	320 -
	<hr/>
	720 -
Tilsammen ...	1,766 Rdl.

Der bliver saaledes til Capital Afdrag og tilfældige Udgifter en	
Sum af aarligt	574 Rdl.
Paa det ældre Actie Laan af 11 ^{te} 1840 skal ifølge Bestemmelserne	
afdrages det ene Aar 150 Rdl. og det andet Aar 175 Rdl. eller	
i Gjennemsnit	162 Rdl.
Af de nye Actier kunne saalænge indtil de gamle Ac-	
tier ere betalte udtrækkes tvende eller	200 —
	362 —
	er 212 Rdl.

Der bliver saaledes endnu et Overskud af 212 Rdl. til tilfældige Udgifter — foruden den Sum, der efterhaanden som Afbetaling sker indvindes i Renter.

For at fremme Actie-Tegningen kan Kassen ogsaa overtage et større Afdrag paa de nye Actier, naar de gamle ere indfrieede, og man kunde uden Risiko bestemme, at naar de gamle Actier ere betalte, udtrækkes aarligt 4 Stk. af de nye. Det gamle Actiebeløb, der afdrages med respective 150 Rdl. det ene Aar og 175 Rdl. det andet, er indfriet 1852; efter den Tid kunne saaledes Afdragene paa det Nye begynde med 400 Rdl., og dette ville da ialt være indfriet 1863. —

Comitéen skjønner saaledes ei rettere, end at Selskabet, uden mindste Frygt for nogen Forhøielse af Kontingentet roligt kan entrere paa at opbygge et nyt Locale, og det saa meget mere som der ei er calculeret den sandsynlige Forøgelse af Medlemmernes Antal, som der kan gjøres Regning paa. Selv om denne Forøgelse kun bliver 10 Medlemmer, er dette allerede 120 Rdl. om Aaret, der ved at anvendes til selskabelige Fornøielser, maa gjøre det mere tiltrækkende at være Deltager i Klubben. Ei heller er der taget Hensyn til, at Indtægterne i afvigte Aar, som foran bemærket, have været 230 Rdl. høiere end her beregnet.

Efter foran Anførte er det indlysende, at Selskabet kan give Actionærerne fuldkommen Garanti for Opsyldelsen af sine Forpligtelser. Der kan ingen Tvivl være om, at en By som Aarhus i en Aarrække vil føle Trang til et godt Klub-Local, naar dette tilveiebringes, og da Sikkerheden, efterhaanden som Aarene komme, og Afbetalingerne ske, i samme Forhold stiger, er Garantien saameget desto større.

Af de foreliggende Planer er uomtvistelig den af Wenck og Herskind udkastede, den, der afgiver det bedste, mest hensigtsvarende Locale, og da den ei vil fordre flere pecuniære Kræfter end nogen af de andre, men sandsynligvis kræve et mindre constant Tilskud end disse, kan Comitéen kun tilraade at bygge paa Haugepladsen efter den hermed følgende af disse Herrer udkastede Plan og Tegning.

Ved saaledes at afgive denne vor Betænkning, skal Comitéen tillade sig at erklære: at den anseer det rigtigst at bygge paa Haugepladsen, efter den af Wenck og Herskind udkastede Plan, ligesom den indstiller: at Arbeidets Udførelse ledes af en Architect i Forening med en nærmere valgt Bygnings-Comitée, til hvilken Comitée det overlades at arrangere alt det Fornødne til Øiemedets Opnaelse.

Aarhus, i Februar 1846.

Hertz.	Petersen.	P. Herskind.	Wenck.
	C. Ingerslev.	Joh. Fr. Kuur.	

Paa nysanførte økonomiske Grundlag blev den ny Klubbygning, vest for Teatret, opført i Aarene 1847–50 og indviedes den 14. Januar 1851. Men den gamle Klubgaard fulgte med Selskabet ind i den næste Periode, der vil blive omtalt i et følgende Afsnit.

Af en Indberetning til Aarhus Magistrat i Anledning af den ifl. Plakat af ^{20/10} 1819 paabudte Afgift af alle Klubber i Danmark til Tilbagebetaling af et til Istand-sættelse af Frue Kirke i Kjøbenhavn optaget Laan, ses det, at Polyhymnia før de nye Loves Fremkomst bestod af ét Selskab, der havde Lokaler under én Bygning, hvor-paa hæftede Prioriteter, som in solidum tilsvarede af hele Selskabet. „Men i Henseende til at lette Bestyrelsen, er det inddelt i to Sektioner under Navn af den selskabelige og den dramatiske Sektion, foruden Bestyrelsen af Bibliotheket – ogsaa henlagt til Polyhymnia – men begge Sektioners Bestyrelser staar desuagtet i saa nøje Forbindelse med hinanden, at de i ethvert Tilfælde, baade ved Højtideligheder og ellers i Henseende til Ejendomsretten, saavel som Skatters og Udgifters Tilsvarelse betragtes og er kun ét Selskab“. Ved samme Lejlighed oplyses det, at Polyhymnia medio November 1819 bestod af ialt 163 Medlemmer, de 110 Medlemmer i selskabelig Sektion, hvoraf de 76 var tillige Medlemmer af den dramatiske Sektion, og 53 af den dramatiske Sektion alene. Som en Følge deraf svaredes af Selskabet for Aaret 1819 326 Rbdl. Sølv til Frue Kirke, nemlig en Specie for hvert Medlem.

Ved Polyhymnias nye Love af 1. Septbr. 1821 henlagdes den dramatiske Sektion under Selskabets fælles Direktion, der kom til at bestaa af 9 Medlemmer, af hvilke en var Justitsdirektør, de fire selskabelige og de fire dramatiske Direktører med Embedspligt i to Aar. En Bestemmelse af 7. Marts 1827 ændrede Direktørernes Antal til 5 Medlemmer, paa den Maade, at Justitsdirektørens samt de fire dramatiske Direktør-Embeder ophævedes, da disses Pligter, forsaavidt samme endnu maatte komme til Anvendelse, kunde bestrides af den samlede Direktion. Den 5. Maj 1830 blev det ifølge et af Direktionen og Arrangementscommissionen forfattet og af Selskabet antaget Forslag betræffende dets Gæld og Opretholdelse bestemt, at den ene af de 5 Direktører skulde være Økonomidirektør og vedblive at fungere som saadan uden at behøve at vælges paa ny, saa længe, han selv vilde. Ifølge Lovene af 3. Decbr. 1875 bestod Selskabets Embedsmænd af 7 Medlemmer: Formand, Kasserer, Sekretær og Økonomibestyrer samt tre Direktører foruden 2 Revisorer, 2 Decisorer og 2 Balinspektører og endelig ifl. Lovene af 12. Febr. 1902 af en Direktion, bestaaende af 7 Medlemmer, en Ballotationscomité bestaaende af 5 Medlemmer i Forbindelse med Direktionen, 2 Revisorer og 2 Balinspektører.

Polyhymnias Love af 1821 er umaadelig vidtløftige, de omfatter 225 Paragraffer foruden et Tillæg. Man faar let det Indtryk, at de er Frugterne af en stor og omstændelig sammensat Lovkommissions Arbejde, men ser, at Drejers Klubs Love nu, ligesom i 1796 for Kronprindsens Klub, har tjent som Mønster.

Formaalet slaas fast i den første Paragraf, som siger:

Selskabet Polyhymnia, som er stiftet den 14de Januar Aar 1815 ved Foreningen af de tvende Selskaber Kronprindsens Klub og det dramatiske Selskab, har det Formaal, at forskaffe Medlemmerne uskyldig Fornøjelse ved daglig Konversation, sceniske Forestillinger, nyttig og underholdende Læsning, Musik og Dans samt andre selskabelige Forlystelser.

Endnu tales der om Læsning og uskyldig Fornøjelse, men meget er noget helt nyt i Klublivet. Kravene er bleven større end de var i 1796, man fordrer mere end den foregaaende Generation.

Og dog var det en og samme Person, der havde gjort Udkastet til Kronprindsens Klubs og Polyhymnias Love, en af de virksomste Medstiftere af dem begge og af det forenede dramatiske Selskab tillige, den samme, der gav Bibliotheket dets første Tilværelse, efter at han før 1796 havde oprettet det første Læseselskab, der har været i Aarhus, og som havde tegnet sig for den første Aktie til 500 Rbdl., da Teaterbygningen opførtes, og som ingen Renter forlangte, uagtet han i 21 Aar ikke havde boet i Aarhus; men af Interesse for Selskabets Virksomhed, i Oktober 1822, udbeder sig den Erkendtlighed, at hans Søn Hans, der gaar i Aarhus Latinskole, maa overvære dets dramatiske Forestillinger.

Denne Mand var Overkrigskommisær Hans Peter Ingerslev til Rugaard. Han var født 1762 og var ved Aarhundredskiftet Raadmand og Maaler og Vrager i Aarhus; han døde den 20. Januar 1830. Hans Søn, Justitsraad Caspar Peter Rothe I. (f. 1800, † 1864) var Stiftsrevisor og Stænderdeputeret og Ejer af Marselisborg, dennes eneste Søn Hans Peter Ingerslev til Marselisborg (f. 1831, † 1896) blev Indenrigsminister, Minister for de offentlige Arbejder, Medlem af Landstinget, Amtsraadsmedlem, Formand for Aarhus Amts Landboforening og for Foreningen af jydsk Landboforeninger, Formand for det jydsk-engelske Dampskibsselskab o. s. v. – tre Generationer skrev Navnet Ingerslev ind i Aarhus Bys Historie.



H. P. INGERSLEV
til Rugaard.

I 1832 var første Oplag af Lovene af 1821 udleveret, og der udgives en revideret Udgave. Nu er der kun 164 Paragraffer, og alle Bestemmelser angaaende de sceniske Forestillinger er udgaaet; men der er tilføjet følgende § 164:

Hvis Selskabet nogensinde opløses, da skal alle dets faste og løse Ejendomme, efter at den derpaa hæftende Gæld er betalt, anvendes til en eller anden nyttig Indretning for Aarhus Købstad, hvilken det overlades til Magistraten og Sognepræsten til Domkirken samt tvende af det forhenværende Selskabets Medlemmer, som af disse udnævnes, at bestemme.

Tiden mellem 1815 og 1832 havde været en Erfaringens Tid for Selskabet Polyhymnia. Nye Tanker og nye Tider havde fældet Dødsdommen over den for-gudede Dilettantkomedie, og Klubbernes Glansperiode var ogsaa forbi. 1875 udsendes der atter Love, vedtaget den 3. December s. A., og fra den Tid af er Selskabets Formaal: at danne et selskabeligt Foreningspunkt udenfor Hjemmet for dets Medlemmer.

Lovene af $\frac{1}{9}$ 1821 giver et godt Billede saa vel af Klubben som af Tidsaanden, der har stor Interesse, hvorfor der her skal meddeles et Uddrag af dette nu saa sjældne Skrift:

I Lovenes anden Paragraf siges det:

Da saavel Fornuft som Erfaring lærer, at intet Selskab kan bestaa eller opfylde sin Bestemmelse uden Love, der saa nøje som muligt bestemme saavel Selskabets Indretning som de enkelte Medlemmers Rettigheder og Pligter, have nærværende Selskabs Medlemmer underkastet sig følgende Vedtægter og Love til nøjagtig Efterlevelse, indtil Selskabet anderledes bestemmer.

Det var Indledningen, saa følger de 225 Paragraffer inddelt i tre Kapitler, der blandt mange andre Bestemmelser ogsaa fastsætter følgende:

Medlemmerne deles i ordentlige eller contribuerende, der kunne være indenbys eller udenbys, og i Æres- og overordentlige Medlemmer. De ordentlige Medlemmers Antal maa ikke være mere end højest 200, Æresmedlemmernes højest 8 og de overordentlige Medlemmers ej overstige 12. Kun saadanne maa foreslaaes til Medlemmer, som ere af en for Selskabet passende Alder og Stilling og som have en saadan intellectuel Dannelse, at deres Tilstedeværelse i Selskabet ej skal hindre deres egen eller andres Fornøjelse. Optagelse sker ved Ballotering. Ethvert tiltrædende Medlem betaler i Indtrædelsespenge 8 Rbdl., samt for et Eksemplar af Lovene 3 Mark. Fra September 1822 blev Indtrædelsespengene nedsat til 5 Rbdl., men fra 5. Maj 1830 atter fastsat til 8 Rbdl. Enker eller andre her i Byen bosatte Damer, kunne ogsaa, naar de attraae det, optages i Selskabet for at deltage i den ene eller anden Art af Forlystelser alene, eller begge tillige, og erlægge da Indskud og Contingent ligesom udenbys Medlemmer, der ikke have Bopæl her i Byen. De udenbys Medlemmer kunne deltage i de selskabelige Fornøjelser alene, i de dramatiske alene, eller i begge Dele tillige. I første Tilfælde betale de kun halvt Indskud og aarligt Contingent 8 Rbdl., i det andet halvt Indskud og Contingent 16 Rbdl. og i sidste Tilfælde fuldt Indskud og Contingent. 16 Rbdl. var nemlig det aarlige Contingent for indenbys Medlemmer indtil Septbr. 1822, da det blev nedsat til 12 Rbdl. og fra 1. November 1824 yderligere til 10 Rbdl. Foruden denne Contingent erlægger hvert Medlem aarlig 1 Rbdl. som en Gave til Selskabets Folk, hvorimod ingen videre Anmodning om Gaver maa fra disse finde Sted. Denne Gave blev fra 5. Januar 1826 nedsat til 2 Mark. Til Æresmedlemmer kunne kun de foreslaaes, som enten beklæde et af de anseligste Embeder her i Byen, eller have gjort betydelige Oprofrelser for Selskabet. De betalte selvfølgelig ikke Contingent, og var ikke forbundne til at møde ved Generalforsamlinger. Som overordentlige Medlemmer anses de, som udgaar af Selskabet paa Grund af Bortflytning fra Byen, naar de have contribuereet til Selskabet i 12 Aar, eller naar de ved en eller anden Fortjeneste af Selskabet tilstedes lige Fortrin som disse.

Saa følger der en Mængde Straffebestemmelser, der kan synes mærkelige, da det var et saa udvalgt Selskab. Maaske var disse Bestemmelser en medvirkende Aarsag til, at det at være Direktør eller Embedsmand i Polyhymnia ikke altid var anset som en Ære, men snarere en Straf. Lovens § 15 siger: Ethvert Medlem, de undtagne, der er fri for at møde ved Generalforsamlingerne, som bliver valgt til Direktør, eller til at forestaa noget andet Embede i Selskabet, er pligtig at modtage Valget, naar han ikke i de to sidste Aar har beklædt noget Embede, hvorunder dog ikke kommer i Betragtning, om nogen har været Commissair, Revisor, Decisor eller Parterreinspektør. Skulde nogen imidlertid af særdeles Grunde ønske sig fritaget, maa han inden otte Dages Forløb, efter at hans Valg et bleven ham communiceret, erklære sig desangaaende, og erlægger han da en Kjendelse af 5 Rbdl. til Selskabets Hovedkasse og er saaledes fri for at komme paa Valg i to Aar – ved Forslag paa Embedsmænd skal tages fornøden Hensyn paa enhvers Lejlighed og borgerlige Stilling.

Ethvert Medlem var pligtigt at møde for Direktionen og besvare de Spørgsmaal,

som den rettede til ham, naarsomhelst. Mødte han ikke, Mulkt paa 2 Rigsdaler. Derimod straffedes den, som i fornærmende Udtryk omtalte Polyhymnia, kun med en Mulkt af 2 Mark. Hvis man var grov mod Værten eller hans Folk, bødedes fra 2 Mark til 2 Rigsdaler. Begyndte man at spille noget Slags Spil i Klubben før Kl. 4, kostede det hver Deltager 1 Rigsdaler. Det var billigere at ryge Tobak i Spisesalen under Spisningen, det kostede kun 2 Mark for hver tændt Pibe eller Cigar. Tog man sin Hund med, selv om det kun var i Haven, var det 8 Skilling Mulkt, og Hunden straks bortskaffet. Derimod maatte Medlemmerne frit æde Frugten af alle Havens Træer – nota bene paa Stedet, medens Mulkten for at tage en Blomst var fra 1 Mark til 2 Rigsdaler, og Jordbærrene, Agurkerne og Kartofflerne maatte kun Værten tage. Tølperagtig Opførsel straffedes strængt, særlig naar Opfordring om at træde tilbage inden Anstændigheds Grænser ej toges til Følge.

Medlemmerne kunde daglig i Tiden fra Kl. 10 Formiddag til Kl. 11 om Aftenen opholde sig i Selskabets Værelser eller i Haven, i hvilken man ogsaa maatte ledsages af Damer. Men efter Kl. 11 maa ingen Conversation i Selskabet finde Sted, naar der da ikke er Fest eller Bal. Det var en af de Paragraffer, som bragte flest Mulκτη i Kassen; man betalte stundom gjerne sin Mark for at blive siddende over Tiden.

I Bibliotheket og Læseværelset var fremlagt danske, norske og tyske Smaaskrifter samt de bedste periodiske Blade og politiske og litterære Tidender. Bibliotheket var som nævnt grundlagt af Raadmand Ingerslev og af ham skænket til Kronprindsens Klub; det bestod ved Overdragelsen til Polyhymnia af ca. 500 Skrifter. I 1840 opgjordes Polyhymnias Bibliothek til 1300 Numre foruden det dramatiske Bibliothek, Musikalierne og periodiske Skrifter. Af det trykte Katalog af 1804 bemærkes følgende Skrifter: Aagaards Beskrivelse over Thy og Abbelino eller den store Bandit, Anacharsis Rejse igjennem Grækenland og Adelaide og Aimer, Archiv for de nyeste Reisebeskrivelser, i 18 Bind, og Anton eller Mønstret for Mænd, Baggesens Ungdomsarbejder og Badens Udtog af den danske Grammatik, Bastholms historiske Efterretninger om Menneskene i deres raa Tilstand og Bechs Vejledning til at opdrage en sund og lykkelig Afkom, Begtrups, om det engelske Landbrug, Bergers kyndige og paalidelige Veierprophet og Bibliothek for det smukke Køn, i 5 Bind, o. s. v. Der var lidt for enhver Smag, men ogsaa Bøger, der den Dag i Dag godt kunde findes i ethvert Foreningsbibliothek: Cervantes, Don Quixote af Mancha, Knigge, Omgang med Mennesker, Lessings Emilia Galotte, Mallings store og gode Handlinger, Nyrups Kiøbenhavns Beskrivelse, Rahbechs prosaiske Forsøg, Holbergs og Sneedorffs samt Ewalds og Wessels Skrifter. Til Vedligeholdelse og Nyanskaffelser var ialt bestemt 100 Rbdl. aarlig, men naar de periodiske Skrifter som: Lærde Efterretninger, Journal for Politik, Natur og Menneskekundskab, begge Minerva, Collegial Tidende, Olufsens Annaler og gotaische gelehrte Zeitung skulde holdes, forstaaes det, at efterhaanden som Læsefrugterne, Litteraturtidende og mange andre Tidsskrifter og Aviser blev nødvendige, kunde der ikke blive store Summer til Indkøb af Bøger. Da Polyhymnia i Januar 1851 skulde flytte ind i den nye Bygning, havde man glemt at skaffe Plads til Bibliotheket, og det blev saa ordnet i 3 Bunker, af hvilke én blev givet til Latinskolen Bibliothek, én Del blev bortauktioneret, og Resten fik Elmquist til Uddeling blandt Soldaterne.

Paa Billarden maa ikke spilles flere Partier ad Gangen end tre Partier simple en deux og 6 Partier en quatre, 3 Partier enkelt eller dobbelt quarambol eller caroline, 4 Partier à se perdre og 3 Partier à la ronde. Men forlanges à la guerre, pyramide, eller à la chasse, da maa alt andet Billardspil ophøre, naar det begyndte Parti er til Ende.

Hvis flere af Medlemmerne paa samme Tid ønsker at benytte Keglebanen, maa kun en Potte af ethvert Parti spilles ad Gangen. For hver Potte erlægges, naar de spillendes Antal ikke er over fem, 8 Sk., men ellers 1 Mark.

Selskabet har tre ordentlige Højtidsdage, nemlig Kongens og Dronningens Fødselsdage, samt Selskabets Stiftelsesdag. Disse højtideligholdes ved scenisk Forestilling, ved Spising og Bal. Desuden holdes 5 Baller aarlig, nemlig Sct. Olufsmarkeds Søndag, et i November, et i December, et i Februar og et i Marts. Hvert Aar ved Generalforsamlingen i Maj Maaned skal Direktionen spørge Selskabet, om det ønsker, at der i den paafølgende Vinter skal gives Maskerader. Ethvert Bal eller Bal en masque kundgøres forud i Aarhus Stiftsavis.

Ingen Dans, som enten strider mod Sædelighed, eller anses for at være skadelig for Helbredet, maa opføres. Ingen ugift Mandsperson tillades at danse med Støvler. Den, der handler herimod bøder 2 Mark, og han maa ej mere tage Del i Dansen, før han har taget Sko paa. Samme Mulkt og Bestemmelse gælder for den, der danser med Sporer.

Naar Selskabet er talrigt nok, danses bestandig i tvende Kvadriller, som benævnes første og anden, og hvis Pladser gøres kendelige ved to ophængte Tavler. Saasart en Dans er ophørt, veksler Kvadrillerne Plads. Enhver Chapeau skal, før det tillades ham at danse, hos Balinspektøren udtrække et Tegn, der viser, til hvilken Kvadrille han hører, og hvilket Nummer han har i samme. Dette Tegn fastes saaledes paa Klæderne, at det tydelig kan ses. I hver anden Dans staar i Kvadrille de, der har de første Numre, øverst, og i hveranden Dans nederst, dog saaledes, at de første Numre staar øverst i første Dans. Den, der gaar over i en Kvadrille, hvortil han ikke hører, bøder, hvis det ikke er en Uagtsomhedsfejl, der efter given Erindring straks rettes, derfor 2 Rbdl., og hvo, der tager anden Plads i Kvadrillen, end den hans Nummer tilholder, bøder 1 Rbdl. Hvis man paa et Bal bliver enig om at danse uden Numre, staar den øverst, som først tager Plads og saa fremdeles. Ingen maa indtrænge sig mellem de allerede opstillede Par, men enhver tager Plads neden for disse. Den, der opfører en Dans, staar uden Hensyn til Nummer øverst i Kvadrillen. Høflighed tilsiger, at ingen maa i nogen af Kvadrillerne forandre den begyndte Tur.

Paa Selskabets Teater opføres aarlig for Medlemmerne, hvis ikke uovervindelige Hindringer gør det umuligt, 10 Skuespil, nemlig 1 i Oktober, 2 i November, 2 i December, 2 i Januar, 2 i Februar og 1 i Marts. Desuden opføres, om muligt, hver Vinter tvende offentlige Forestillinger, nemlig 1 i Oktober og 1 i Februar eller Marts, ved hvilke Indtægten anvendes til en eller flere ædle og nyttige Hensigter, hvorom Direktionen forud skal gøre Forslag til Selskabet. Ethvert Medlem er forpligtet til at udføre saavel stumme Roller som Roller, hvori der tales, hvilke dog ej i nogen Sæson maa overstige 2 af hver Slags. Dog kunne de, der før enhver Spillesæsons

Begyndelse, erklærer skriftlig for Direktionen, at de ville erlægge en Kendelse af 8 Rbdl., befries for at udføre Roller, hvori der tales. Mænd over 50 Aar, som erlægger denne Kendelse, er ogsaa befriet for stumme Rollers Udførelse. Damerollerne udføres, saavidt muligt, ved Damer. Dog maa ingen Dame under 16 Aar fremtræde paa Scenen, med mindre Rollen udfordrer, at hun skal være yngre. Ingen Chapeau eller Dame maa paa en fornærmelig Maade „udlade“ sig angaaende Spillet, ligesom heller ikke under Forestillingen noget lydeligt Bifald maa ytres. Det Medlem, som forsér sig herimod, bøder en Mulkt fra 1–5 Rbdl., og skulde nogen Dame mod Formodning gøre sig skyldig i denne Forseelse, udelukkes hun paa ét Aar fra Forestillingerne. Enhver maa under Akterne iagttage Orden og Stilhed; ingen maa, medens Tæppet er oppe, opholde sig i den midterste Gang, eller, ved ofte at gaa ud og ind, forstyrre Opmærksomheden. Det kan ej tillades Damerne ved Hovedtøj af stort Omfang at hindre de bagved siddende Tilskuere fra at se. Disciplene fra Latinskolen, Medlemmernes Sønner eller Plejesønner, naar de er over 6 Aar og endnu ej er indtraadt i nogen Slags borgerlig Stilling, eller kunne betragtes som Voksne, tilstedes Adgang mod at erlægge 3 Mark, Børn 2 Mark, for hver Billet. Pigebørn derimod kunne kun, fra det sjette Aar til de er konfirmerede, benytte sig af disse Billetter. Ved Rollernes Uddeling skal tages Hensyn til Medlemmernes Talenter, og, saavidt muligt, til deres Ønsker, men ingen maa uden Direktionens Samtykke ombytte den Rolle, han har modtaget. Til ethvert nyt Stykke bestemmes tre Prøver, Generalprøven iberegnet, der altid holdes Aftenen før Stykkets Opførelse. Enhver Rolleudførende maa give Rollen, saaledes som Direktionen eller den administrerende Direktør formener, den bør gives, og af ingen anden er han pligtig at modtage Rettelser.

Lovene om de dramatiske Fornøjelser maatte ændres, da Skuespillene ifølge Bestemmelsen af 7. Marts 1827 officielt var ophørt. Fra og med den følgende Sæson at regne gaves hver Vinter 1, 2, 3 eller i det højeste fire Forestillinger, alt ligesom dertil gaves Lejlighed, formedelst Teatrets Brug til andre Forlystelser. Netto-Overskuddet fra disse Forestillinger tilfaldt husarme, der, i Henseende til deres Stilling i Samfundet, ikke godt kunde søge Hjælp hos Fattigvæsenet, og iblandt disse havde de, der forhen havde været „spillende“ Medlemmer altid Fortrinsret.

Selskabet har tvende Kasser, nemlig en Hovedkasse og en Ekstrakasse. Ekstrakassens Indtægter er bestemt til den aarlige Afbetaling af Selskabets Gæld og bestaar af: 1) hvad der indkommer i netto Provenu ved Maskerader, 2) for Børnebilletter og 3) for Teatrets Udlaan til Koncerter og Komedier, de sidste udenfor Spillesæsonen. Hovedkassen tilflyder derimod alle øvrige Indtægter.

Der fastslaaes en Takst for Teatrets Udleje til sceniske Forestillinger i den Tid Selskabet ej giver saadanne. I Begyndelsen betales for hver Forestilling 12 Rbdl. og for hver Koncert 6 Rbdl.; men fra $\frac{7}{8}$ 1827 blev Prisen nedsat til 10 Rdl. for 2, 9 Rdl. for 3, 8 Rdl. for de næste 5, 7 Rdl. for de næste 10, 6 Rdl. for de næste 20 og 5 Rdl. for hver Forestilling, naar der i uafbrudt Rækkefølge blev givet 40 Forestillinger; for Koncerter nedsattes Lejen til 5 Rdl. for hver Koncertaften.

Det vilde føre for vidt her at nævne alle de Pligter, som Direktørerne havde paa sig. Den tungeste Byrde var dog lagt paa Økonomidirektørens Skuldre; Embedet oprettedes den $\frac{5}{8}$ 1830, og denne Direktørs Pligter var legio og stundom ube-

hagelige nok. Man kan ikke undre sig over, at mange Medlemmer helst vilde være fri for disse Embeder selv om det kostede 5 Rigsdaler for ikke at modtage Valg.

„Om Sagers Paakjendelse i Selskabet“ handler §§ 153 – 169, og man ser tydeligt, at det er en Prokurator, der har lavet dem. Der tales om Forligsmægling, Stævning, Procedure, Dom og Appel, og ved at læse disse strænge Lovbestemmelser, der klinger lige saa gravalvorlige som i selve Christian den Vtes danske Lovbog, fristes man til at tro, at Tonen i Klubben har været stræng, alvorlig og pietistisk. Men formodentlig har den hele Lovmekanisme virket som en behagelig Adspredelse, hvad flere Eksempler peger hen paa, og Afholdenhed fra alskens verdslige Nydelser passede mindst af alt til det muntre Klubliv.

I sidste Halvdel af det attende Aarhundrede var Kannikegade, som i Aarhundreder før, Byens vigtigste Vej til Mindet og Havnen. Paa Hjørnet af nuværende Skolegades vestlige Side og Kannikegade laa Raadmand Hasselbalchs store grundmurede Gaard med en stor Have, der strakte sig langs Kannikegade hen til det Sted, hvor nu Polyhymnias Bygning begynder, og helt ned til Aagade. Den nuværende Klubbygning Grund var dengang to Haver, som var beneficeret Stiftsprovsten og den ene residerende Kappellan til Domkirken.



KANNIKEGADE I FYRRERNE

Raadmand Hasselbalchs Gaard var 1796 ved Arv kommen til Borgmester og Hospitalsforstander Niels Rohde, der imidlertid kun ejede den en kort Tid, og den 1. Marts 1799 fik Kronprindsens Klub Skøde (tinglæst $\frac{4}{8}$) paa denne Gaard for 2,700 Rbdl., henstaaende paa første og eneste Prioritet af Stiftets offentlige Midler, men med Købmand M. Herskind som Kavtionist for Købesummen. Samtidig med Købet af Gaarden lejede Kronprindsens Klub af Stiftsprovst Jansen og Pastor Hertel de to til Grunden stødende Haver og overtog dem senere ($\frac{6}{8}$ 1806) ved Køb for en ganske ringe Sum.

Det var denne Gaard med sit betydelige Areal, som „Polyhymnia“ overtog efter at Kronprindsens Klub havde ladet det hele indrette efter sin Hensigt. Arealet er det, paa hvis Grund Nr. 18 (Kannikegaarden), Nr. 16 (Post- og Telegrafbygningen) og Nr. 14 (Polyhymnia) nu ligger, og som strakte sig helt ned til Aagade. Forhuset til Kannikegade bestod af 16 Fag, to Etager Grundmur til Gaden og Ege-Bindingsværk til Gaarden, indrettet til Værelser med gibsede Loftter og Kælder under fire Fag.

Sidehuset, vester i Gaarden, var 9 Fag, én Etage, ligeledes indrettet til Værelser og Køkken med Kælder under den nordligste Ende af denne Bygning, og et andet Sidehus, 8 Fag i én Etage, var indrettet til Bryggers og Brændehus. Et Sidehus i den østre Ende af Gaarden, 7 Fag i én Etage, var indrettet til to Værelser og en Stald og med Indkørsel fra Skolegade. Gaardspladsen var 730 □-Alen og hele Haven ca. 5,425 □-Alen.

I den store Have fandt Medlemmernes Sommerglæder Sted. Der var Keglebanen, og i gamle Dage fandt man stor Fornøjelse i at spille Kegler, selv i de bedste Kredse. Kuglens Rullen hen ad den lange Bane og Larmen ved Keglernes Fald fulgtes med spændt Opmærksomhed, og slog man Pudler, lo man af det og gjorde Løjer med den uheldige Spiller.

Men Haven brugtes ogsaa som Promenade. Om Søgnedagene kunde man lade sin Kone gaa derhen med sit Strikketøj, og om Søndagen traf Familierne sammen der og viste deres nye Sommerklæder frem. Damerne snakkede sammen, medens Herrerne spillede Kegler og røg deres Piber med Peder Funders fineste Jonfrutobak. Den Gang holdt man ikke af at gaa ret langt, og Vejene udenfor Byen og ud til Skoven var langt fra at være i den bedste Stand. Klubhaven var i mange Aar Aarhus' Palais Royal. Mange af de besøgende var i Familie med hinanden, og var man det ikke, kunde det jo hænde, at man blev det. Indledningen til mangt et Ægteskab kan føres tilbage til Flirten i Klubhaven og til Klubbens Baller. Mangen ugift Chapeau „i Sko“ dansede der den første Gang med hende, med hvem han senere som „bestøvlet“ Ægtemand dansede henover Klubbens hvidskurede Gulvbrædder og ud til Livets brogede Dans.

Havestuen laa i Gavlen, opad hvilken den vilde Vin snoede sig i sirlige Bugtninger. Det var en tre Fags Stue med hvide Vægge med tre Tommer brede grønne Striber, grønne Døre og Vinduer. For Vinduerne hang der hvide Netteldugsgardiner med Frynser, og paa Pillerne var anbragt to store Spejle i Mahognirammer med forgyldte Sirater. Det ses ikke, at der har været andre Borde og Stole end de, som hørte til Havens Inventar, men i et Hjørne stod der en fireetages Kakkellovn med Dør og Tude.

Fra Havestuen kom man ind i den store 6 Fags Dansesal, hvor Væggene og de dobbelte Døre var hvidmalede. Foran Vinduerne sribede Gingangs Gardiner med Frynser og røde Rullegardiner. Paa to af Pillerne hang to store Spejle i brune Rammer, og paa Kaminkakkellovnen, der var med Dør og Tude, var anbragt en Jernvase og „noget Sprinkelværk“. For Enden af Salen var der en Ballustrade med otte smukke Bænke, hver fire Alen lange og forsynet med løse Fodskamler og tilhørende Kroge til at fastgøre ved Bænkene. Sædet samt et passende bred Ryglæn var udstoppet med Kohaar og betrukket med fint og stærkt, ubleget Blaalærred. For at beskytte mod Træk fra Gulvet var der anbragt samme Betræk fra Ryglænet ned til Fodstykket. Langs Væggene var anbragt 78 Stole, og i Loftet hang to Lysekroner, der var købt 1823 paa Auktionen efter Enkegehejmerraadinde Guldencrone, de var indrettet til Vokslys, hvorfor de tidligere anvendte tre Par beskadigede dobbelte Glaslysarme og 10 Lyseplader var bleven kasserede.

Konversationsstuen var ogsaa i Stueetagen; formodentlig har den ligget ud til

Gaden, medens Dansesalen har ligget til Gaarden, i al Fald var den ogsaa paa 6 Fag, Vinduerne med Monage-Gardiner af Netteldug med Frynser og røde Rullegardiner. Paa Væggene hang der to Mahogni-Spejle med forgyldte Sirater, 1 Stykke i forgyldt Ramme om de overordentlige Medlemmers Navne og et sort malet Brædt til Brug for Ugens Direktørs Optegnelser. En fireetages Kakkellov i et Hjørne og et 24-Timers Uhr med halv Futteral i det andet var jo meget passende, men at man lod et tomt Postament, hvorpaa Kronprinsens Buste engang havde været anbragt, blive staaende, er mærkeligere. Denne forsvundne Buste af Kronprinsen var i 1799 bleven foræret Kronprindsens Klub af Gehejmeraadinde Høegh Guldberg, men den fandtes ikke i 1816, og endelig forærede man Postamentet til Vinhandler Fulling. Foruden forskellige ovale og firkantede Borde og brugelige Stole fandtes i denne Sal 4 Voteringsmaskiner med Kugler og Skuffer i hver, Skak- og Damspil, Lotteri- og Gnavspil, Smaarekvisitter som Ildtang, Fyrtøj og Lysesaks og endelig et brunmalet Chatol med Skuffer.

I samme Etage var desuden Værtens røde Stue og et Værelse næst ved samt Indkvarteringskamret, medens Billardstuen og Bibliotheksværelset, henholdsvis seks og fem Fag, var beliggende paa første Sal.

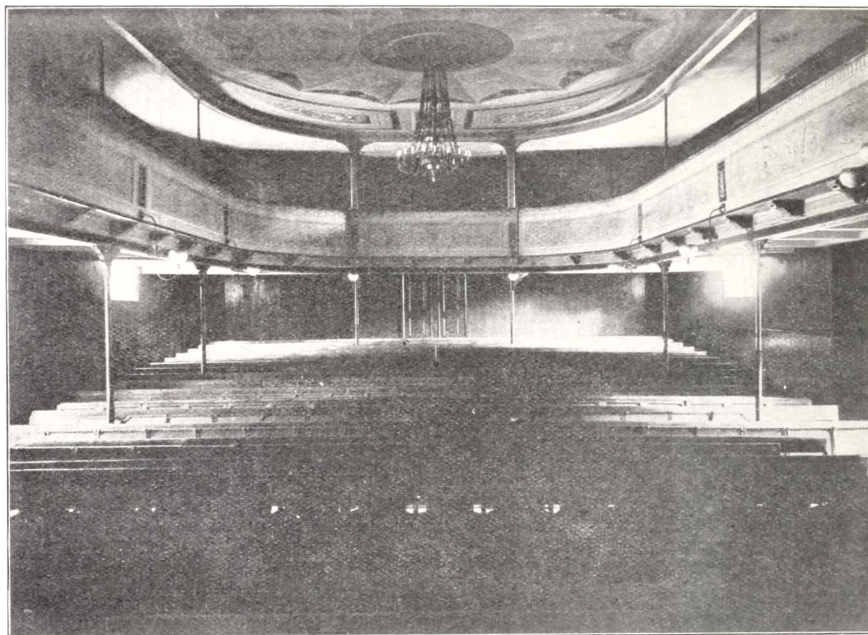
Saaledes var Indretningen af Polyhymnias Lokaler i den allerførste Tid; men efter Teaterbygningens Opførelse blev de forandrede i en meget væsentlig Grad. Teatret var nemlig bygget med en Afstand af ca. 10 Alen fra Klubbens vestre Gavl, hvor dens Havestue laa, og det var den oprindelige Bestemmelse, at dette Melletrum skulde have været anvendt til en overbygget Indkørsel, saaledes, at Indgangen til højre for denne førte til den dramatiske Sektions Lokaler, medens Indgangen paa venstre Haand førte til Klubben, eller den selskabelige Sektion. Men i Stedet for denne Plan, blev der opført en Mellebygning med Indgang fra Gaden, og denne Indgang blev altsaa fælles for begge Sektioner. Systemet „forenet og dog adskilt“ blev derfor ikke fraveget.

Selvfølgelig maatte Havestuen ofres som saadan, den blev en Mellemgang, og ifølge en Inventarieliste af 1838 var Klubbens Lokaler indrettet saaledes:

Udenfor den fælles Gadedør var der nogle Stentrappetrin og to Lygter, saa kom Vestibulen eller Gangen til Gaden og til venstre for denne Mellemgangen med Trappen til første Sal. Dansesalen eller den ene af de to store seks Fags Stuer var bleven delt og betegnes nu som den nye Stue paa tre Fag og Billardstuen ligeledes paa tre Fag, hvor-



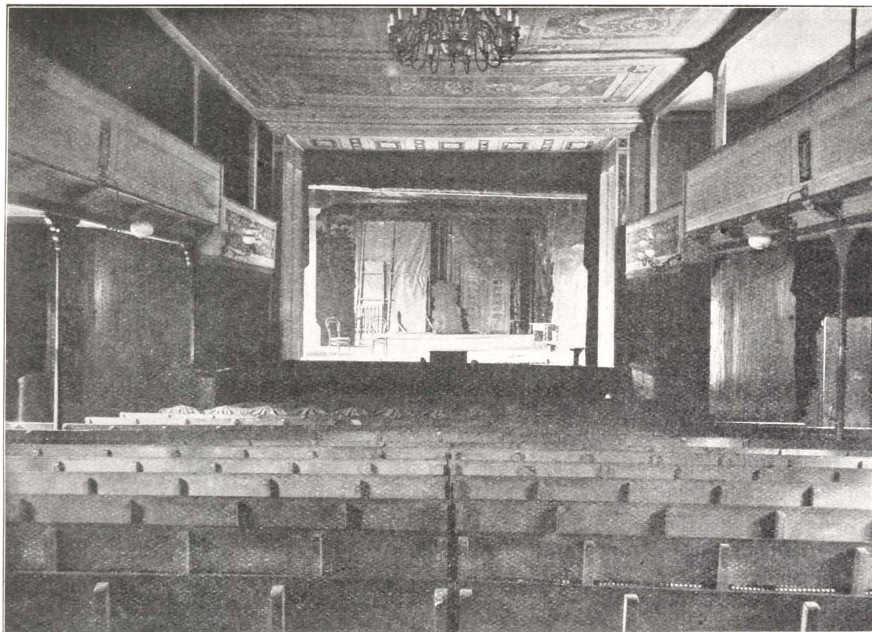
DET GAMLE TEATER



DET GAMLE TEATER INDVENDIG

I Baggrunden ses Fløjdøren, der oprindeligt var den eneste Indgang fra Vestibulen til Teatersalen. Efter at Teaterdirektør Miller havde købt Teatret, lod han Balkonetasen opsætte, og samtidig anbragtes to små Indgange, en til højre og en til venstre.

Imod Konversationsalen er uforandret. Værtens røde Stue paa to Fag er bleven Læseværelse, men paa første Sal ligger endnu den forreste Stue paa fem Fag og den inderste Stue paa seks Fag. Man har udstyret Lokalerne efter Tidens Fordringer, og meget af det gamle er lagt paa Loftet. I den „nye Stue“ finder vi Kaminkakkelovnen med Jernvasen og Sprinkelværket, men der er kommen en Sofa, to Spilleborde af Elmetræ og tolv Stole, af hvilke de to dog endnu er uden Betræk. Foran Vinduerne er Bomuldsgardinerne røde, men Rullegardinerne hvide, og de to ovale Spejle er hængt op paa Pillerne imellem dem. Lysekronen er forgyldt og med fire Arme. Belysningen i den ny Billardstue sker ved seks Bliklamper, der hænger over Billarden, og der findes her en lang Bænk med Læderbetræk, som er anbragt paa en Forhøjning, eller høje Fødder. I Læseværelset staar 24-Timersuhret i halv Futteral og en enetages Kakkellovn, Gardinerne er røde, og paa Væggene er der anbragt fire Landkort paa Stokke, nemlig et over Evropa, et over Tyrkiet, et over Holsten og et over Polen. Gardinerne i Konversationsalen er ogsaa røde, der er kommen to fireetages Kakkellovne, ni Par Lampetter af Messing og en Lysekrone med fire forgyldte Arme. Møblementet er helt nyt, der er 24 Stole af Birketræ med sort Læderbetræk, et Mahognibord med to Fløje, to Spilleborde, ligeledes af Mahogni, og tre af Birketræ foruden otte små Borde. Men de to Mahogni-Spejle og Rammen om Æresmedlemmernes Navne hænger paa deres gamle Plads, og Chatollet staar endnu i Hjørnet.



DET GAMLE TEATER MED SCENEN I BAGGRUNDEN

Paa første Sal er den forreste Stue indrettet for Direktionen; her findes bl. a. Medlemsprotokollerne og en stor Læderportefølje med Laas og Messingbeslag samt 7 Nøgler, som er fordelt blandt Direktørerne. Den inderste Stue er nu Spisesal med fire lange Spiseborde og fire firkantede Borde, 12 sorte Stole med rødt Betræk, 17 do. og 40 do. med Læderbetræk, fordelt rundt omkring, men alle er maadelige.

Bibliotheket er i Sidebygningen, og paa Loftet ligger Selskabets Arkiv og en Del Skrammel samt 25 Illuminationspyramider og et gammelt Blikanker.

Teatret var en lang, hvid Bygning, der strakte sig hen ad Kannikegade. Naar man, efter at være stegen op ad nogle Stentrappetrin, kom ind i Vestibulen, førte en Fløjddør til Højre ind til selve Tilskuerpladsen. Det var en aflang, firkantet Sal med en Kakkelovn paa hver Side i en Niche. Væggene var hvidtede og uden al Dekoration, og for de fire Fag Vinduer til Gaden var hængt hvide og røde Gardiner. I Loftet hang Lysekronen, som kunde hejses op under Forestillingen; men den var dog af en nyere Oprindelse. Ved Begyndelsen af Teatrets Virksomhed var der 5 Glaslysekroner og 4 Lysekroner af Blik. Køn var den nye Lysekrone ikke, og den lyste heller ikke meget. Lyset udstrømmede sparsomt fra dens Oljelamper, som Blikkenslager Meier i September 1847 ikke længer tør svare for, da de i høj Grad tiltrænger en Reparation. Han mener, at der er Fare for „at Oljebeholderen kan gaa itu og derved overspilde de i Salen værende med Olje“. Det overdrages ham derfor det Hverv at forebygge saadan Risiko, men det maa ikke koste mere end 20 Rdl. Gulvet var ved en sindrig Konstruktion saaledes indrettet, at det efter Behag kunde

stilles skraat til Teaterbrug, eller vandret til Dansebrug. Det var altsaa et Slags Underværk, en Prøve paa menneskelig Snille, som blev sat i Bevægelse af to Donkrafter. Paa dette Gulv var der stillet 30 lange og 6 mindre Bænke med Hynder og Rygstød, saaledes at der var en Gang langs hver Side og en Gang i Midten, der delte Bænkene i to Grupper, et Højre og et Venstre.

Det var et ganske mærkværdigt Fænomen, at uagtet Pladserne ikke var numererede og overalt til samme Pris, saa grupperede Publikum sig ved offentlige Forestillinger altid paa en vis bestemt Maade. Den venstre Side af Teatret var den fine Side, og aller forrest sad Honoratiores. Jo fornemmere man var, jo længere fremme sad man og dannede altsaa et første Parket. Men selv den bagerste Bænk til venstre Side blev kun besat af Folk fra den finere Verden. I Gangen langs den venstre Væg stod Byens fornemme Herrer op, Adjunker, Officerer, yngre Købmænd, Embedsmænd, Proprietærer o. s. v., og det var Løvegaarden. Paa Bænkene til højre sad den simplere Klasse, saaledes at Borgerstanden indtog Pladserne paa de forreste Bænke og Yderpladserne henimod Midtergangen. De øvrige Siddepladser i højre Gruppe overlodes til Tjenestefolk, Haandværkssvende og Karle. I Midtergangen stod Haandværksmestre og mindre Handlende, og i den højre Sidegang langs Væggen stod Gaardskarle og menige Dragoner.

At denne mærkværdige Ordning frivilligt opretholdtes og iagttoges, synes os nu ubegribeligt, og kom nogen af dem, der hørte hjemme i Teatrets højre Side, Smørrebrødssiden, ved en Fejltagelse eller et dristigt Forsøg til at sætte sig paa den modsatte Side, hvor man spiste Kager og Konfekt i Mellemakterne, saa vilde han snart blive saaledes ugleset, at han af sig selv vilde fortrække over til Højre. Nivellerende Tendenser var endnu ikke kommen op i Tiden, og de skarpe Grænser mellem Stænderne vogtedes strængt.

Nederst foran i Salen, umiddelbart foran Scenen, var Orkestret anbragt ved 9 Nodestole og dertil hørende 18 Lampetter, og langs et Stakit, som skilte Orkestret fra Parterret, stod Latinskolens og Realskolens mindste Elever, medens de større holdt sig aller forrest i Løvegaarden til venstre; det simple Folks Børn stod altid paa Smørrebrødssiden.

Til Parterrets Inventar hørte ogsaa et Billetbord, som før Forestillingerne flyttedes ud i Vestibulen. Her foregik Billetsalget fra, og ved det sad gjerne den fremmede Teaterdirektør selv eller hans Kone, for at være sikker paa Pengene. Var der ikke udsolgt til den Tid Forestillingen skulde begynde, kunde man slippe ind for billigere Pris.

Parterret kunde rumme ca. 500 Tilskuere.

Scenen var $17\frac{1}{4}$ Alen lang og $7\frac{1}{2}$ Alen høj. Dekorationer og Maskineri var i 1838 saaledes: 10 faste Kulisserammer, 10 løse do. med tilhørende Ruller paa Loftet samt Gangspil og Blokke. Til anførte 20 Kulisser havde følgende Dekorationer: a) Gaden, b) Skov og Søjlesal, malet paa begge Sider, c) blaa Stue og gul do., ligesaa, d) grøn Stue og rød Stue, ligesaa, og e) Fængsel og Bondestue, ligesaa malet paa begge Sider. Hertil 7 Bagtæpper og et Fortæppe. Belysningsapparaterne bestod af 40 Lampetter paa Stænger og 4 do. paa Siderne. For Ildebrand var man sikret ved et Vandkar, en Haandsprøjte med Luftbeholder, 3 Stiger og 3 Brandspande „af Halm“.

Paaklædningsværelserne var to overmaade daarlige smaa Rum, der opvarmedes af samme Kakkellovn. Damernes Stue var langt mere komfortabel end Herrerens, hvor der intet Vindue fandtes, og hvor Møblementet bestod af: 1 gl. rundt og 1 do. halvrunder Bord, 1 Spejlramme uden Glas, 5 Knagerækker og en Lygte. I Damernes Værelse stod der: 4 gamle Lænestole, som engang havde haft grønt Betræk, 1 Chatol, 1 brunmalet Bord med Skuffe, 1 Spillebord af Egetræ og to fastnaglede Skabe, det ene til Damernes Afbenyttelse, det andet indeholdende Selskabets Komedier med Roller. For Stuens eneste Vindue var der ikke Gardiner, blot et Rullegardin; men paa Væggene hang der et Kobberstik i Glas og Ramme, 1 Maleri og endelig et stort Spejl i forgyldt Ramme.

Vi har nu stiftet Bekendtskab med alle Polyhymnias Forhold udadtil og indadtil, med Klubbens samtlige Lokaler og den Hygge, som de havde at byde paa. Og selv om mange af de forskellige Indretninger synes os mærkelige for et saa udvalgt Selskab, er der dog ingen Grund til at tro andet, end at de har været tilfredsstillende og paa Højde med deres Tid. At en stor Del af Byens Borgere og deres unge Døtre og Sønner fra Aarhundredets første Halvdel har tilbragt mange af deres lykkeligste Timer i Klubben og Teatret, er endnu bevaret som en Tradition i Aarhus, og det Sammenhold, der altid var til Stede, naar det kneb for dette Samfund, eller det truedes med Undergang, beviser, at man ikke har kunnet tænke sig Muligheden af at undvære det.

Det vilde være stor Uret at ringeagte det aandelige Liv, der var vaagnet i Ravnekrogen Aarhus for hundrede Aar siden; thi om end Klubbens Fædre ikke var Aandens Høvdinge, saa var de dog meget langt fra at være Dosmere med Nathue, Pisk og Paryk. De havde i Virkeligheden en aaben Sans for meget, der var baade sundt og godt, og i al Fald har Interesserne for Litteratur, Teater og Musik aldrig siden været mere levende i Aarhus, end de var i dette Elite Samfund af Byens Borgere i Tiden fra 1800 – 1825.

Som nævnt var Raadmand Hans Peter Ingerslev en af de virksomste Medstiftere af saavel Kronprindsens Klub som det forenede dramatiske Selskab og senere af Polyhymnia, og det var ogsaa i hans Hjem i Løveapotheket paa Store Torv, at „Dramatiken“s første Skueplads og Balsal fandtes.

I det foregaaende er omtalt, hvorledes Byens selskabelige og dramatiske Interesser ved at forene sig skabte Grundlaget for Oprettelsen af en større og bedre Skueplads i Aarhus og hvorledes Forholdenes Udvikling omsider resulterede i Teaterbygningens Opførelse.

Den 17. Januar 1816 aabnedes Polyhymnias Teater med en Prolog af Adjunkt H. H. Blache og en Kantate af Adjunkt J. S. Hertel før Opførelsen af Skumlerne, Skuespil i 5 Akter af Kotzebue, hvori optræder følgende Personer: Syndikus Moorland, Jenny, hans Søster, Thomas, hans gamle Tjener, Edward Smith, en Engländer, hans Skriver, Grev von Scharfeneck, Premierminister, Kammerjunker von Scharfeneck, hans Brodersøn, Allbrand, Privatsekretær, Prunk, Kammerjener, Kaptajn von Ellfeld, Fru von Ellfeld, Benjamin Kroll, Arrestforvarer, Eva, hans Kone, og Pilz, en Politibetjent.

Prologen lyder saaledes:

Saa slutte disse Mure første Gang
I venlig Favn et venligt Samfunds Lemmer.
For første Gang til Strengelyd og Sang
Her Tonekunstens Muse Harpen stemmer.
For første Gang i nys opbygget Hal
Thalias glade Fest vi helligholde,
Og med sin Tryllestav paany hun skal
Sin Digterverden for vort Blik udfolde.
Dog før hun breder ud sit Billedslør,
Før Masken hendes hulde Aasyn dækker,
Tillad, at man beskedent som sig bør
I Eders Barm en Alvorstanke vækker.

Fra Godheds Væld udsprang af Jordens Lyst,
Derfra kom Tonerne, de himmelrene,
Som lyde sødt i Hal fra Pigens Bryst
Og sødt i dunkle Lund fra Bøgens Grene.
Derfra bekrandset Vaaren synker ned,
Naar med sin Blomsterdragt den Marken klæder.
Derfra nedstammer Elskovs Salighed
Og Venskabs Held og Aandens rene Glæder.

Men ak! forgiæves luer Sol Din Glands,
Naar Øiet sygt sig for Din Straate lukker,
Forgiæves vinker Glædens friske Krands,
Hvor Mismods Søn og Rigdoms Slave sukker.
Nei frit og aabent være maa vort Bryst,
Ei Nids og usle Lidenskabsers Sæde;
Reent maa det føle Livets rene Lyst,
Kun for den Ædle smiler Jordens Glæde.

I Sanggudindens Lund i Secler staaer
Et løvrigt Træ med vidtudstrakte Krone,
Der skyder Blomster baade Høst og Vaar,
Og Fugleqvad fra dunkle Skygger tone;
Men vil Du Blomsten i dets Krone naae,
Ei Gift for Honning suge af dens Bæger,
Med rene Hænder Du den plukke maa,
Kun da dens milde Duft dit Hjerte qvæger.
Hvis, Rigdoms Træl, Du alt foragter stolt
Hvad der er ædelt, stort og skjønt i Livet,
Er Sælens Øie sløvt og Hiertet koldt;
Den Blomst at plukke blev Dig aldrig givet.

At lokke Smil og Taarer over Kind,
At takkes Venner, ei for Krands at vinde
I denne Hal frimodig træder ind
Den fordringsløse Mand, den ædle Qvinde.
Og kan til Daad ei Manden være stærk,
Og lige vakt for Brødrers Fryd og Smerte,

Fordi han troer, at Sang og Digterværk
Kan skienke meer end Lyst for Aand og Hierte?
Og kan ei Qvinden føle dybt i Bryst
Sit Kald som Moder og som troe Veninde,
Fordi i Harpens Klang og skyldfri Lyst
Hun veed en ædel Nydelse at finde?
Jo! slaaer kun Hiertet rigtigt i vor Barm,
Er ei af Taager Sjælens Blik omgivet,
Da skal vor Aand for Kunstens Ynde varm
Ei gløde mindre for hver Daad i Livet.

Men bort fra Sanggudindens Tempelgrund
Kaadmundet Skient og Frækhed bør vi jage,
See bør vi paa den her henrundne Stund
Som paa en skyldfrie Barndomsstund tilbage,
Tomt Farvespil er Qvindens Yndighed,
Hvis Uskyld over den sit Slør ei breder;
Vanhellig er vor Fryd paa dette Sted,
Hvis ei den hulde hvert vort Fodtrin leder.

Stiig Uskyld du omgven af Din Glands
Iblandt os ned vor Fryds Ledsagerinde!
Af dine hvide Lillier Du en Krands
Omkring hver ædel Piges Hoved vinde!
Med Dig Samdrægtighed gaae Haand i
Haand

Og fjerne Tvedragt langt fra vore Glæder,
At aldrig briste maa det skønne Baand,
At aldrig plettes maa vort Samfunds Hæder!
Da Manden efter fuldbragt Arbejdsdag
Af Glædens Kreds blandt os skal kiarlig favnes,
Og Venskab skal med tryllende Bedrag
Erstatte hvad i Kunstens Ynde savnes,
Ei svækkes skal for Livets Daad hans Arm,
Ei mørkt ham synes Kaldet ham blev givet,
Men næres skal den Flamme i hans Barm,
Som breder ud sin Klarhed over Livet.
Da skal i Venskabs Krands ved Qvindens
Haand

Saa mangen yndig farvet Rose flettes,
Og ei til Uskylds Tab af hendes Aand
Naturens underskønne Præg udslettes,
Ei skal hun døvet af en Tryllesaft
Miskiende Livets høje Værd i Blinde,
Men her hun skal fornyet Liv og Kraft
I Smil og søde Vemodstaarer finde.
Da skal vi alle takke hver som rund
Ei vilde Haanden fra sin Broder drage,
Og Glædens første her henrundne Stund
Med Fryd vort Hjerte kalde skal tilbage.

Denne Prolog gjorde ikke alene Lykke her; den blev i flere Aar anvendt ved sceniske Festiviteter i Anledning af Kongens Fødselsdag rundt om i Landet. I Oppositionsbladet „Adrastea“ blev den i 1817 anmeldt som et splinternyt Produkt til den 28. Januar, forfattet af en i Frederiksborg bosat Poet.

Der haves en fuldstændig Fortegnelse over de Skuespil, som er opført af det dramatiske Selskabs og senere af Polyhymnias egne Medlemmer i Aarhundredets første Fjerdedel. I denne Periode gaves 353 Skuespil, nemlig: i 1800: 12, 1801: 13, 1802: 18, 1803: 14, 1804: 14, 1805: 7, 1806: 19, 1807: 14, 1808: 16, 1809: 16, 1810: 15, 1811: 14, 1812: 15, 1813: 11, 1814: 18, 1815: 6, 1816: 22, 1817: 16, 1818: 16, 1819: 16, 1820: 16, 1821: 12, 1822: 14, 1823: 9, 1824: 5 og 1825: 5, og af disse var 151 forskellige.

Det var selvfølgelig mest Kotzebues, Ifflands og andre tyske Skuespil, der blev budt paa, de faldt nu engang i Tidens Smag og opførtes overalt. Men der gaves ogsaa danske Skuespil paa Polyhymnias Teater, og mange af disse opnaaede det samme Antal Opførelser som de tyske. Naar et Stykke havde været opført fem Gange, blev det ikke givet mere, og Rollerne blev henlagt i Selskabets Arkiv, men Kotzebues De to Brødre blev dog efter ivrige Opfordringer atter optaget paa Repertoiret. Selskabets dramatiske Arkiv eksisterer ikke mere, men af en Registratur fra 1825 ses, at det bestod af udskrevne Roller til 206 forskellige Skuespil, af hvilke de 45 indtil da ikke var kommen til Opførelse.

Af Holbergs Komedier opførtes: Jacob von Tyboe og Erasmus Montanus, hver fem Gange, Den Stundesløse og Den politiske Kandestøber, hver fire Gange, Den honnlette Ambition, Julestuen og Gert Westphaler (ved Rahbek) hver to Gange; en Gang opførtes: Diderich Menschengræk, Jean de France, Maskeraden, Ulysses von Ithacia, Barselstuen og Det lykkelige Skibbrud.

Lystspillet Gulddaasen (Chr. Olufsen) gaves fem Gange.

Af P. A. Heibergs Skuespil gaves: Virtuosen Nr. 2, De Vonner og Vanner fire Gange hver, Forvandlingerne to Gange og Heckingborn og Indtoget hver en Gang.

Af Rahbeks 19 sceniske Arbejder blev i Aarhus kun opført hans Bearbejdelse efter Holbergs 5 Akts Komædie Mester Gert Westphaler og Hans Rostgaard og hans Hustru eller Anslaget imod Kronborg.

Af Oehlenschlägers gaves: Axel og Valborg, Hagbarth og Signe, Idyllen Den lille Hyrdreng og Syngestykket Frejas Alter.

Endvidere blev af danske Forfattere givet følgende Skuespil: De snorrige Fætttere eller Testamentet (E. de Falsen), Det unge Menneske efter Moden eller De mange Venner (B. H. Beck), Sørgepillen Dyveke (Ole Joh. Samsøe), Niels Ebbesen af Nørreeris (Chr. Levin Sanders) Arlechinos Bryllup (L. Kruse), Pagten (Th. C. Bruun), Friernen og Kæresten (E. de Falsen) og endelig Sørgepillen Laura og Lystspillene Bedsteforældrene og „Lystspillet“, alle af Balthasar Bang.

Af fremmede Forfattere naaede Kotzebues Skuespil det største Antal Opførelser, nemlig: De to Brødre 9 Gange, Brandskatten 6 Gange, Armod og Højmodighed 5 Gange, Elskovsbarnet 5 Gange, Menneskehad og Anger 5 Gange, Sølvbrylluppet 5 Gange, De pudserlige Arvinger eller De Ulykkelige 4 Gange, Epigrammet 4 Gange, Eremitten paa Formentera 4 Gange, Indianerne i England 4 Gange, Maleriet eller Kong Faros Datter 4 Gange, Intermetset 3 Gange, Korsikanerne 3 Gange, Rejsen til Ostindien eller Edvard og Arabella 3 Gange, Falsk Undseelse 3 Gange, Skumlerne 3 Gange, Besøget eller Lyst til at glimre 3 Gange, Tre Fædre paa én Gang 2 Gange, Borgmesterfamilien i Ravnecrog 2 Gange, Galningen eller ved List sejrer Kærlighed 2 Gange, De onde Luner 2 Gange, Syv Tusinde Rigsdaler eller Ungdommens Farer 2 Gange og Strikkepindene 2 Gange.

En Gang hver opførtes følgende: Brevet fra Cadiz, Hjørne-Organerne, Manden paa 40 Aar, Pistolskuddet, Slægtskabet eller De tre Brødre, Saragossas Belejring, De Sansesløse, Solens Præstinde, Tegnebogen, Den lige Vej er den bedste, Edukationsraaden og Hugo Grotius.

Altsaa tilsammen 33 forskellige af Kotzebues Skuespil med tilsammen 95 Opførelser.

Efter Kotzebues følger Aug. W. Ifflands Skuespil med det største Antal Opførelser, nemlig: Embedsiver 5 Gange, Pebersvendene eller Høhøsten 5 Gange, Hjærtets Forvildelse eller Faderkærlighed sejrer 3 Gange, Advokaterne 3 Gange, Spilleren 3 Gange, Udstyret 2 Gange, Gamle og nye Sæder, Høstdagen, Jægerne, Den skarpe Kniv kan let faa Saar, Manden af Ord og Myndligerne, hver en Gang.

Ialt 12 Skuespil af Ifflands med tilsammen 27 Opførelser.

Af andre fremmede Forfattere blev opført følgende Skuespil:

Fusentasterne (Fr. Andrieux), Den falske Catalani i Kræhwinkel (A. Bäuerle, ved Elmquist), Komædien Barberen i Sevilla eller Spildt Forsigtighed (P. A. C. de Beaumarchais), Syngestykket Fruentimmerhaderen (J. N. Bouilly og M. J. Pain), Den bogstavelige Udtydning eller Hvordan bærer de dem ad i Komædien (W. H. Brömel), De fire Formyndere (Centlivre), Den unge Indianerinde (Champfort), Den paadigtede Galskab (J. A. Charlemagne), Fugleskydningen (H. Clæuren), Maleren og Ligene eller Michel Cervantes Portræt (Dieulafois), Den Døve eller Værtshuset fuldt af Gæster (Desforges), List mod List eller Henrik og Pernille (Dubois og Chazet), Enken og Enkemanden (Dufresne), Aabenbar Krig eller Høg over Høg (Dumariant), Henrik den Vtes Ungdom (A. Duval), Edvard i Skotland eller Flygtningens Nat (A. Duval), Snedkeren i Lifland eller Peter den Stores Rejse (A. Duval), Skibbrudet eller Arvingerne (A. Duval), Pagen (Joh. Engel), Den utaknemmelige Søn (Joh. Engel), Den sorte Mand (Götter), Gevinsten i Klasselotteriet (Hagemeister), Fridolin eller Gangen til Jernværket (Fr. v. Holbein), Den forladte Datter (Holcroft), Stregen i Regningen (J. F. Jünger), Den aabne Brevveksling (J. F. Jünger), Pigen fra Marienborg eller Peter den Stores Kærlighedshistorie (Franz Kratter), Troskab paa Prøve eller Fejltagelserne (A. H. de Lafontaine), Menzikof og Dolgorucki (Lamartelliére), Lige for Lige (Marivaux), Den umulige Duel (Martainville), Syngestykket Bødkerne (Musiken af Monsigny), Den hjemkomne Nabob eller Uden Rettsind ingen Sindsro (Th. Morton), Tvekampen eller Laura og Fernando (P. A. J. Olavide), De to Grenaderer eller Fejltagelserne (Patrat), Brødrene paa Prøve (Pelletier-Volméranges), De lystige Passagerer eller Arvingerne fra Vestindien (L. B. Picart), Elisa Werner eller Uskyld sejrer (R. Ch. G. de Pixérécourt), Munterheds Triumf (Reynolds), Tro ingen for vel (C. Schall), Den letsindige Løgner (Fr. L. Schmidt), Fændriken eller Den falske Mistanke (Fr. L. Schröder), Fætteren i Lissabon (Fr. L. Schröder), Medbejlerne (Sheridan), Desertøren af sönlig Kærlighed (G. Stephanie), Hververne (G. Stephanie), Syngestykket Naturens Datter, Pigen fra Landet, Kvaksalverne eller De franske Soldater, Planen eller Soldater og Bønder, Postchaisen eller Værtshuset i Calais, Den afbrudte Rejse, Silkestigen (alle ved N. Th. Bruun), Brudesmykket, Manuskriptet, Stevnerne, Alpehyrderne, Forlegenhed og List, Hustruen, Den unge Zigøjnerinde, Julius v. Sassen, Krigsarresten, Kjælderrotterne, Kongen fra i Gaar, De seks Mile, Møllen ved Auerstadt, Forlovelsesringen, Den lille Uglspil og Ugebladet (alle ved A. F. Elmquist).

Selskabet raadede over et tilstrækkeligt Antal musikalske Kræfter til at besætte Stemmerne ved Udførelsen af betydelige musikalske Opgaver. Til Soiréer, hvor de dramatiske og musikalske Kunstvenner samvirkede, var der kun Adgang for Polyhymnias egne Medlemmer; ved offentlige Forestillinger udførtes Musiken af Stadsmusikanten og hans Folk.

Adolph Friederich Elmquist var Sjælen i alle Forhold, der angik Teatret. Han skaffede Repertoiret til Veje, oversatte stundom Skuespillene og besørgede Rollerne udskrevet, hvorfor der var tillagt ham et Beløb af 50 Rbdl. aarlig til Medhjælp. Samtidig var han og hans Familie blandt de ypperste af de agerende. Som hans dramatiske Meddirektører i denne Periode var Adjunkt Hans Henrik Blache,

Apotheker Jacob Jonas Køster, Lærer Johan Henrik Wolter, Overlærer Edvard Chrystie Fleischer og Baron Fr. J. C. Güldenchrone til Vilhelmsborg Teatrets virksomste Støtter. At Christian Niemann Rosenkilde, saalænge han var Kantor i Aarhus, har spillet Henrikrollerne i Holbergs Komedier, maa vistnok anses som givet, derimod bliver det vanskeligere at besætte Rollerne for mange af de øvrige „spillende“ Medlemmers Vedkommende: Damerne, Baronesse og Enkemajorinde Juliane Marie Güldenchrone, f. Høegh-Guldberg, Frk. Bocatius og Jomfruene Mønster og Trine Marzetta samt Medlemmernes Hustruer, og Herrerne: Baron v. Haxtausen, Kammerraad Valeur, Løjtnant v. Flindt, Løjtnant v. Müller, Borgerløjtnant, Drejer Johannes Liisberg, Fuldmægtig Nyegaard, Prokurator Jørgen



REDAKTØR A. F. ELMQUIST



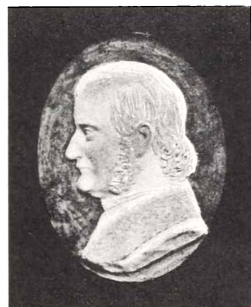
PROKURATOR, senere POLITI-MESTER JØRGEN NIELSEN

Nielsen, Bogholder E. C. Saurbrey, Fuldmægtig Hans Peter Ingerslev, Fuldmægtig P. T. Bøggild, exam. jur. Jørgen Kiær og exam. jur. C. P. R. Ingerslev, Købmændene Carl Bentzen, Marcus Galten Bech, J. A. Jacobsen, Jens S. Schmidt, Carl Wulff og mange flere. I 1823 var alle Garnisonens højere og lavere Officerer rolleudførende Medlemmer i Selskabet.

Adjunkt Jacob Samuel Hertel var en Musikdirektør, som vanskelig kunde erstattes, da han i Juni 1823 maatte frasige sig dette Embede. „Direktionen anser sig ikke kompetent til at foreslaa nogen anden til denne Post og proponerer derfor, at d'Herrer Musikinteressenter maatte anmodes om indbyrdes og mellem dem selv at vælge den, som i Fremtiden skulle forestaa Orchestret“. Og dog var der nok at vælge imellem, saa Valget af den bedste har

Lægen Lic. med. Hans Sørensen Due Francke, Distriktskirurg Ernst Peter Weis og hans Brodersøn, Kirurg Friederich Christian Weis, Præsten Jacob Steenberg, Kantor og Adjunkt Peter Kabell, Student Johannes Kabell, Stadsmusikant og Borgerkaptajn Peter Albrecht, Skolelærerne Egelund og Kahr, Ritmester Hans Adolph v. Juel, Fuldmægtig Nyegaard, Tegnemester Jørgensen og Bøsemager Christian Schaarup. I 1824 bestyrede Lic. med. Francke Musiken i Mellemakterne ved Skuespillene, og da de dramatiske Fornøjelser ophørte, arrangerede han Koncerter i Teatersalen, der gjorde stormende Lykke.

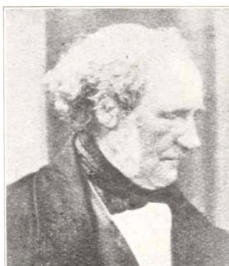
Indtægterne ved offentlige Forestillinger tilflød Teatrets



DISTRIKTSKIRURG E. P. WEIS



C. NIEMANN ROSENKILDE



DREJER JOH. LIISBERG



KØBMAND M. G. BECH

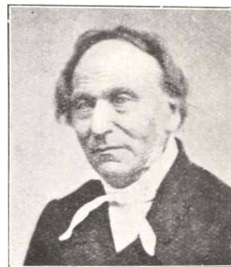
Afdragsfond og var meget varierende. Ved Soiréerne stængede man sig – som nævnt – fornemt inde og arbejdede paa et raffineret Aandsliv inden fire Vægge, der ikke maatte have Øren. Naar der gaves offentlige Forestillinger, bestod Indtægten baade af Billetsalget til Generalprøven og til selve Forestillingsaftenen. Generalprøverne kunde indbringe fra 40 – 80 Rbdl., enkelte lidt mere, og i Sæsonen 1816 – 17 indkom der ved Billetsalg til Forestillingerne følgende Beløb: den 27. Oktbr. (Pigen af Marienborg) 269 Rbdl. 5 Mark 10 Sk., den 17. November (Sølvbrylluppet) 1059 Rbdl. 1 Mark, den 29. December (Besøget) 255 Rbdl., den 16. Februar (De to Brødre) 383 Rbdl. 2 Mark, den 21. April (Avisfrieriet og Bødkeren) 380 Rbdl. 1 Sk., den 18. Maj (Medbejlerne) 181 Rbdl. og den 20. August (De to Grenaderer) 397 Rbdl.

Til offentlige Forestillinger maatte Programmet til Tider afstemmes efter Publikums Smag, der stundom fordrede Opgaver, som Selskabets egne Kræfter maaske ikke har ønsket at løse. Den populære Per Albrecht og hans Spillemænd arrangerede i al Fald for egen Regning Aftenunderholdninger med afvekslende Program, der kunde komme til at se saadan ud:

Søndagen d. 2. Marts 1817: Instrumental-Concert, af P. Albrecht, blandt flere fortrinlige Stykker udføres: Natten, en musikalsk Spøg af Etatsraad Falbe, bestaaende af følgende natlige Optrin: 1) Vægtterraab, 2) Tappenstregen, 3) Cavalleri-Retræten, 4) Jæger-Retræten, 5) Balmusik, 6) En Ildebrandscene, som forkyndes ved Allarmklokken, Trommer, Vægterpiben, Klemten, Folkeskrig etc.; og endelig 7) Morgen-Reveillen. Til Slutning gaves Den gamle Brudgom eller Den maa paa Husets Nøgler give Agt, som ei har Hjertets Nøgle i sin Magt, Lystspiel af Kotzebue, oversat af A. F. Elmquist.



MALER JØRGENSEN

RITMESTER, senere GENERAL-
MAJOR H. A. JUELL

PASTOR JACOB STEENBERG

Men Skuespil og Koncerter var ikke Datidens eneste Vinterforøjelser; Aarhus besøgte flittigt af omrejsende Kunstnere. I Marts 1817 lod Mekanikus Poulsen fra København, med Øvrighedens Tilladelse, en Luftballon à la Mongolfière, der var 26 Fod høj og 38 Fod i Omkreds, opstige fra det store Torv. Tilligemed Ballonen gik en Figur i menneskelig Størrelse op i Luften, og da den havde svævet syv Minutter i en Højde af 250 Favne, forlod Figuren Ballonen og dalede ned. Ballonen steg derimod saa højt, at den ikke kunde ses mere, omsider gik den ned ved Hølme. Underholdningen fortsattes i Raadhussalen, hvor Poulsen gav Forestillinger af magiske, magnetiske og Ballancerkunster, saavel som Dame-Pantomimer og Deklamatorium. Elmquist roser Poulsen „som er et Bevis paa, at Danmark ogsaa kan producere Tusindkunstnere“, særlig blev hans Ballancerkunster udført med en Præcision og Lethed, der fortjente at blive set. I de første Dage af April er det store kejserlige Vokskabinet i Aarhus. Her fremstilledes de fleste af Evropas fyrstelige Personer, en Del af et Slag under de franske Ruslandskrig med Napoleons, hans Mameluks og Murats Flugt, alle i legemsstore Figurer. I Oktober kom Hage & Co. med et optisk Teater, og i November gav Mekanikus Joseph Hoffmann fra Brünn optiske og mekaniske Forestillinger, bestaaende af brillante Kunstfyrværkerier, *les ombres chinoises* og Illusioner af Aander samt ærostatiske Figurer i menneskelig Størrelse, hvilke i Tilskuernes Overværelse fyldes med brændbare Luftarter etc. etc.

Saa var der alle de selskabelige Vinteradspredelser i Polyhymnia, blandt hvilke Kanefarter til Brabrand om Aftenen vakte stor Begejstring hos Ungdommen. Foruden de ved Lov bestemte Baller paa Selskabets tre ordentlige Højtidsdage, Stiftelsesdagen og Kongeparrets Fødselsdage, samt fem aarlige Baller, nemlig Sct. Olufsmarkeds Søndag i den store Dansesal og fire i den mindre Sal, som faldt i November, December, Februar og Marts, afholdtes der hvert Aar en eller to offentlige Maskerader, hvortil Entreen var 1 Rbdl. Seddel.

Samtidig tiltager Besøget af omrejsende Skuespillerselskaber, der gav Forestillinger i Raadhussalen eller paa Teatret. Det kongelige Teaters Kunstnere besøgte Aarhus i August 1817 og de følgende Aar derefter, de havde stort Tilløb og gjorde fortjent Lykke. I 1824 gæstedes de danske Købstæder af ikke mindre end fem omrejsende Skuespillerselskaber, nemlig: Gørbing Francks, G. Steiners, Carl Bechers, P. L. Bigums og det Ehlerske Skuespillerskab, foruden af et tysk under Direktion af Skuespiller Roose.

Med Aaret 1825 var Selskabets dramatiske Glansperiode forbi, der gaves i det Aar kun fem Forestillinger, som alle var offentlige mod en Entré af 24 Sk. overalt i Teatret. Men Perioden var allerede betragtet som afsluttet, da man fejrede dens 25 Aars Dag ved Opførelsen af De lystige Passagerer, Komædie i 5 Akter af Picard. Da Stiftelsesdagen faldt paa en Fredag, udsatte man Skuespillet og Festlighederne til den paafølgende Søndag. Før Forestillingen, som begyndte Kl. seks, gaves et Slags Forspil i Dagens Anledning, forfattet af Adjunkt Blache.

Prolog paa Selskabet Polyhymnias 25de Stiftelsesdag
den 14de Januar 1825*).

Personerne: Skoleholderen, Henrik, Prologus.

(Skoleholderen kommer ind med et Papir i Haanden. Han har, hvad man kalder en net lille Perial samt en Flaske i Lommen til sammes Vedligeholdelse og Forøgelse. Henrik lader sig af og til se i Baggrunden).

Skoleholderen: Heureka! Heureka! Nu har jeg det! Nu er Rimet fortræffeligt. Lad mig nu engang se:

„Den 14de i Maaneden, man kalder Januar,
der træffer ind en Højtidsdag, som festlig er og rar“

Bravo, Bravius, Bravissimum! Det er dog en herlig Indretning med Rimet i Poesien. Det er dog egentlig Rimet, der giver et Vers Fynd og Klem. Man behøver jo blot at betragte de store hedenske Poeter: Cicero, Horatius og Cornelius Nepos, hvad vare de uden Rimet? Ikke, paa min Sjæl, andet end elendige Smørere. Nu er jeg da ganske godt paa Glid med min Prolog til Fruens Geburtsdag. I Dag fylder hun sit 25de Aar, saa man paa en Maade kunde kalde det en Sølvgeburtsdag, i Dag fylder hun sit 25de Aar, saa man paa en Maade kan kalde det en Sølvgeburtsdag, naar det ellers ikke stred mod Grammatiken. Fem og tyve Aar! Herre Gud! hvor Tiden løber! hvor mange Lømler har jeg ikke optugtet i den Tid? – Hvor mangen net lille Perial har jeg ikke – Tys! Tys! *odiosa sunt*, sagde min gamle Rector. Gud glæde hans Sjæl! Slige Ting skal man aldrig røre ved. Nu skulde man da videre i Verset (skriver paa sit Knæ)

„Den skønne Dag frembryder knap, før Barthel rimer strax“,

hvem der nu havde et Rim paa „strax“! Jeg vilde give 4re Skilling til, at jeg havde ét. Havde det nu været et Ligvers, kunde man saa net have anbragt „Parcen med sin Sax“. Men det vil nu slet ikke passe i Texten. Lad mig se engang: Pax, Phylax. Nej det gaar ikke an! O, I hellige ni Muser! er der Ingen af Jer, der vil forstrække mig et Rim paa „strax?“

Henrik: Lax!

Skoleholderen: Hvad var det? Skulde det virkelig være en af de ni Muser, eller Sanggudinderne, som Virgilius taler om? Nej, det kan ikke være muligt. Jeg ved jo, at det er kun fabelagtige Dyr, som de gamle Poeter har opdigtet! Nei, det maa være en Skovtroid eller en Nisse eller en Svartalf eller et saadant Dyr, som man læser saa meget om nu omstunder. Lax! Lad mig se engang! (skriver)

„Den skønne Dag frembryder knap, før Barthel rimer strax,
Og skjøndt han gammel er og graa, blier munter som en Lax.“

Bravo, det gaar jo herligt! (skriver igjen)

„Hil være Dig, vor Frue blid, nu og i allenstund!“

hvem der nu havde et Rim paa „Stund“!

Henrik: Hold Mund!

Skoleholderen: Hold Mund! Det er vel grovt. Imidlertid — Rimet er godt nok, man kan jo gjøre et Forsøg (skriver)

„Hil være Dig, vor Frue blid, nu og i allenstund,
saa ønsker Skolemester Dig med Tunge og med Mund“.

Saa, det gik an! Den Begejstring ta'er ellers paa Kræfterne (tørrer Sveden af sig og drikker).

Henrik (som allerede forhen har listet sig bagved ham og set ham over Skulderen): „Prosit, Skolemester!“

Skoleholderen (skjuler Flasken): Prosit, hvad er det? Hvad behager? Naa, er det ham Mosiø Henrik? Er det Maneer at liste sig bag paa Folk som en Tyv om Natten. Nu har han forstyrret mig i mine Meditationer.

Henrik: Om Forladelse, Skolemester! Han kommer nok paa Glid igjen, al den Stund han ikke er uden Trøst. Den gode Ven, han der puttede i Lommen, kan vel vække Begejstringen paa ny?

*) Altsaa betragtet som dramatisk Selskab.

Skoleholderen: Den gode Ven? Nei vil man nu engang høre den næsvise Ungdom. Jeg sidder her midt i min politiske Begejstring, og saa kommer den Lømmel, havde jeg nær sagt, og forstyrrer mig alle mine Concepter.

Henrik: Nu godt Ord igjen! Jeg vidste ikke, han var ifærd med et saadant Arbejde. Maa man ikke høre de dejlige Vers? Jeg har altid sat stor Pris paa hans poetiske Aare.

Skoleholderen: Nu, det kan da lade sig høre. Jeg var just i Begreb med at componere et Carmen til den naadige Frues 25aarige Geburtsdag.

Henrik: Da gjør det mig ondt for ham, det Carmen kommer for silde.

Skoleholderen: For silde? Nei, det har s'gu ingen Nød. Det er i Dag den 14de Januar, og det er ikke Aften endnu.

Henrik: Ja, Datum er rigtig nok; men Fruen læser ikke hans Carmen.

Skoleholderen: Da er det s'gu værd at læse. Hør engang! Den 14de i Maaneden, man kalder Januar, der tr

Henrik: Tys, Tys! Det hjælper altsammen ikke. Fruen læser ikke hans Carmen. Hun kan ikke læse det!

Skoleholderen: Kan ikke læse det? Jo vist kan hun. Det skal skrives med Fraktur-Bogstaver og Snorrifauer.

Henrik: Hjælper altsammen ikke, hun kan dog ikke læse det — Hun er død!

Skoleholderen: Død?

Henrik: Ja, stendød, til stor Sorg og Bedrøvelse for os allesammen. Ser han ikke, hvor Tilskuerne græde derude?

Skoleholderen: Ja! naar jeg rigtig ser til. Jeg tror s'gu og, de græde, som han siger. Men hvad var da den salige Frues Helsot?

Henrik: Det skal jeg nu fortælle ham. Han véd jo nok, at det i nogle Aar er gaaet til Agters med hende. Hun var i Gjæld til Ørnerne. Coursen forbedredes hver Dag. Hendes Venner forlod hende en efter anden. Dette gik hende saa nær til Hjærte, at hun blev angreben af en tærende Sygdom. Der blev holdt en Generalforsamling af alle Lægerne, som in optima forma dømte hende til Døden, hvorpaa hun i Forgaars Aftes Kl. 8½ for ikke at gjøre dem til Løgnere opgav Aanden. Det er derfor, jeg bærer Flor om Armen.

Skoleholderen: Men skulde hun da virkelig være død?

Henrik: Tror han, jeg løber med Limstangen, Skolemester? Se her i Aarhus-Avisen, dér staar Anmeldelsen om hendes Død. Vil han nu høre: At det har behaget Himlen ved en langvarig tærende Sygdom, der til Slutning blev til en galopperende Svindsot, at bortkalde fra dette Timelige vor kjære Søster Thalia, bosat i Aarhus, skulde vi ikke undlade som den Af-dødes 8te efterlevende Søstre for fraværende Slægt og Venner sørgeligst at bekendtgøre, frabedende os al Condolence, som kun endnu mere vil forøge vor billige Sorg. Aarhus, den 13. Januarii 1825. Clio, Euterpe, Calliope, Melpomene, Terpsichore, Erato, Urania, Polyhymnia.

Skoleholderen: Men skulde det ikke være en Skipper-Efterretning?

Henrik: Jeg tror, han er forkert, Skolemester? Vil han have endnu flere Beviser? Se her er en Ligplade, som jeg har været henne at hente hos Blikkenslageren. Læs, hvad der staar: *Hic jacet Thalia Aarhusiensis, Sit ille levis terra!* Kan han oversætte mig det paa Dansk?

Skoleholderen: Om jeg kan? Det vil sige saa meget som: Her ligger Comedien i Aarhus; Gud give hende en glædelig Opstandelse.

Henrik: Men sig mig engang, Skolemester! Hvorfor skal det netop være paa Latin?

Skoleholderen: Ser han, Henrik! Om 1000 Aar er maaske det jyske Sprog gaaet af Mode, men det latinske Sprog er mere durabelt, og naar saa en Oldgransker engang i Tiden graver i Jorden og fisker Pladen op, saa kan han læse den og skrive en hel lærd Bog derover. Ih! det maa vi lærde Folk forstaa.

Henrik: Ja! det kan nok være; men saa meget ser han da, at Fruen er død.

Skoleholderen: Ja, desto værre, Henrik! Det ser jeg. Jeg bliver ganske blød om Hjærtet. Det var en brav Kone, paa hendes Død at sige (græder).

Henrik: Ja, det gaar mig ligesaa nær. Saadan gaar det i Verden. I Dag rød, i Morgen

død. Det skjær' mig i mit Hjærte, naar jeg tænker paa, hvormange glade Timer vi har haft med hinanden i den salige Kones Levetid. Nu er det forbi! (græder).

Skoleholderen: Gud véd, hun havde Bagvaskere nok i denne syndige Verden. Klogt gjorde hun, at hun forlod dette Timelige! En Pris Contenance, Henrik! (der snuses og grædes).

Henrik: Det bliver nok det bedste, Skolemester, at han indstuderer Skolebørnene en Sørgecantate over salig Fruen.

Skoleholderen: Han siger noget, Henrik! Det vil jeg gjøre. Heida! Mads, Jens, Jochum, Peer, hvor ere I, Lømler? Nu skal vi se, de Esler ere igjen paa Mølledammen. Ak, den Ungdom, den Ungdom! (løber om paa Scenen og møder Prologus).

Prologus: Hvad er paa Færde, Skolemester?

Skoleholderen: Jeg kan ikke tale for overvættets Bedrøvelse. Sig han det til Herren, Henrik!

Henrik: Herren ved nok, hvori Ulykken bestaar. Jeg fortalte nylig Skolemester Fruens sørgelige Dødsfald.

Prologus: Ikke andet! Derom ere I altsaa begge to fejl underrettede. Fruen faldt rigtignok i Forgaars Aftes i en stærk Besvimelse, men i Morges tidlig kom hun igjen til sig selv og er nu Gud ske Tak i god Bedring. Jeg er kommen herhen for at berolige Publicum i den Henseende.

Henrik og Skoleholderen: Saa Fruen er virkelig i Live? Heisa, *vivat* den salig Frue!

Skoleholderen: „Den 14de i Maaneden, man kalder Januar, der træffer ind (da han er midt i sit Carmen, trækker Henrik ham ved Kjoleskjødet tilbage. Han hilser Tilskuerne i Vrede og gaar med Henrik).

Prologus (træder frem):

For fem og tyve Vintre siden,
 Man nær saa vidt ej kommen var
 I Godt og Ondt, som nu for Tiden,
 Den Sag, jeg troer, er soleklar.
 Saaledes kjendtes, for Exempel
 Thalia her jo kun af Navn
 Og havde kun sit danske Tempel
 Opbyggt i Kongens Kjøbenhavn.
 Da samled sig en vakker Kjæde
 Paa dette Savn at raade Bod
 Og, helliget til skyldfri Glæde
 Et lidet Tempel strax fremstod.
 Der tumlede sig Mand og Qvinde
 Og muntred sig ved scenisk Leg,
 Og Aanden mangan Gang derinde
 Paa Phantasiens Vinger steg.
 Man bejled ej til Kunstens Kroner,
 Men dog med glad og nøjsom Aand,

Man lytted til de svage Toner
 Fremlokkede af uvant Haand.
 Som altid, delt blandt Sorg og Glæde,
 Den fjerde Del af Sectet gled. —
 Det er ej mer den samme Kjæde;
 Thi bristet er saa mangt et Led.
 Hel Mangen dvæler end herneliden,
 Som Pligten drog til fjerne Egn,
 Og Mangan kaldtes did, hvor Freden
 Boer trygt i Evighedens Hegn.
 Kun flygtig Fryd kan Jorden skjænke,
 Den kvæger dog den Godes Bryst
 Og Held Enhver, som fro kan tænke
 Paa svundne Dages svundne Lyst.
 Ja det vort Selskabs Løsen være!
 Og naar en Rad af Aar forsvandt
 Vor Jubel atter Vidne bære:
 At rene Glæder her vi fandt.

Endnu gaves der af og til Dilettantkomedier af Polyhymnias Medlemmer „i vel-dædige Øjemed“; og det var naturligvis Byens toneangivende Ungdom, der var Skuespillerne. De unge Løjtnanter ved Prins Frederik Ferdinands lette Dragoner var selvkrevne til Elskerrollerne; men de store Opgavers Tid var forbi, man dristede sig ikke videre end til at spille smaa Stykker og Monologer, mest af Heiberg og Hertz. Der blev ogsaa givet Tableauer, som var Gengivelser af bekendte Billeder, saasom Krigeren med Barnet, Amor og Psyche, en romersk Moder og lignende. Men de kunde ogsaa være en Række af sammenhængende Billeder, en Slags Illustrationer til

berømte Digte, altsaa en Cyklus af Tableauer. I Trediverne havde et tysk Selskab besøgt Aarhus og givet levende Billeder til Schillers Romancer og Ballader. De var ordnet saaledes, at en Skuespiller stod i Prosceniet foran Tæppet med sin Bog i Haanden og oplæste Digtet. Paa de udvalgte Steder standsede han, Tæppet gik op, og Tableauet forestillede den Scene, som det sidst læste Vers angav. Naar man havde set en passende Tid paa Tableauet, faldt Tæppet, og Oplæseren læste videre, indtil Digtet atter behøvede en Illustration. Denne Maade at fremstille Tableauer paa slog an, og man efterlignede disse ved Privatforestillingerne, og ikke uden Held. Der var mange smukke og dannede unge Piger, Studenter og Dragonløjtnanter, der tog sig overordentlig godt ud i flotte Dragter og ved bengalsk Belysning. Den eneste Ulempe var selve Belysningen. Rødlysene og Blaalysene udviklede nemlig en saa ubehagelig Røg, at undertiden nogle af de i Tableauerne staaende eller siddende eller liggende Personer kom til at nyse eller hoste af Røgen. Noget forstyrrede det vist Illusionen, men ikke saa meget, som man skulde tro, da Publikum selv fik sin Del af Røgen i Halsen og derfor nyste og hostede med. Disse Privatforestillinger samlede ofte et meget aristokratisk Publikum, og der kom ogsaa fornemme Familier fra Egnens Herregaarde ind for at se dem.

I Teatret og i den gamle Klubgaard paa Kannikegade kunde altsaa alle Slags Interesser finde Næring og Vækst. Der var Bibliothek, moderne Tidsskrifter og de nyeste Aviser, der var Skuespil og Musik, mangfoldige selskabelige Adspredelser, Baller, Konversation, Keglebane, Billard, alle mulige Spil og endelig en fortræffelig Vært, der var berømt viden om for sin gode Mad og sine ædle Vine.

At ogsaa Veltalenhed og Sang blomstrede, kan ikke synes os underligt, og at disse Kunsters Muse har været dyrket med Forkærlighed i Klubbens allerførste Tid, det siger Navnet selv: Polyhymnia.

Nutidens Sangere synger ikke „Viser“ mere. De gamle Selskabssange, der blev sungne i Kor, er henlagt for længe siden, og de ny Lejlighedsviser, der nu spirer frem ved enhver Familiefest, synges kun én Gang af den indbudte Kreds og forsvinder. Men i gamle Dage skrev man ikke Viser, for at de skulde synges én Gang og derpaa begraves. Viserne fra „den gode gamle Tid“, det vil sige: fra de to sidste Aartier af det 18de Aarhundrede, trodsede alle Modens Luner, de hørte med til Underholdningen ved alle selskabelige Sammenkomster indtil langt ned i 1850erne. Dette gælder ikke mindst Klubviserne med deres Opfordring til at drikke i Glæde og i Sorg, uden at denne Opfordring dog skulde tages bogstavelig. Visens Formaal var at befordre den selskabelige Munterhed, ikke at Sangerne skulde drikkes under Bordet.

Vi, som tage Glæden, hvor den faas,
sorgsløse glade,
aldrig Griller lade
komme nær os, Punschen er for os.

I Juli 1831 var Oplaget af Polyhymnias Visebog udleveret, og man valgte en Kommission til at forberede et nyt Oplag. Ifølge Kommissionens Forslag skulde „de bedste af de gamle Viser bibeholdes og de bedste af de nye medtages“.

Til Viser af første Rang henregnedes bl. a. Abrahamsons „Min Søn om Du vil i Verden frem, saa buk“ og:

Vi alle Dig elske, livsalige Fred!
 Du viser os Himmelen aaben;
 Men kommer en Fjende og gjør os Fortræd,
 Da kjække vi tage til Vaaben,
 Vi spåre ei Krud, men Skud paa Skud,
 Vi sende vor Fjende Dødens Bud.

Niels Thoroup Bruuns:

Evan byder os at drikke, Tralla!
 Som et Raad mod Sorg og Hikke, Tralla!
 Skam faa den, der andet troer,
 Evan er en fiffig Broer, Tralla!

og sammes:

See den lille Blomst, som smiler
 Hist ved Vandringsmandens Vei;
 Naar Dit Øie paa den hviler,
 ∴ Beder den: forglem mig ei! ∴

Det er altsaa ikke lutter Drikkeviser, der skal medtages i den ny Udgave af „Selskabs-Visebogen“, der atter trykkes 1844; men: „Langt mer end Guld er Druen værd“, „Mit fulde Glas og Sangens raske Toner“, „Min Doktor er en ærlig Mand“, Baggensens „For at være som man bør“ og flere andre kan ikke savnes i en Samling Klubviser, lige saa lidt som Thaarups:

Du Plet af Jord, hvor Livets Stemme
 Steg første Gang fra spæde Bryst,
 Hvor Himlen gav mig at fornemme
 Det første Glimt af Livets Lyst,
 Der, hvor jeg lærte Moder stamme,
 Og første Fjed ved hendes Haand;
 Der tændtes Gnisten til den Flamme,
 Som brænder for mit Fædreland.

samt Carl Søeborgs: „Samlet her i en fortrolig Klynge“ og hans glimrende Klubvise:

Om hundred Aar er Alting glemt, Venner, hvad vi end her maa lide; Thi lad os være glade stemt, Sætte de mørke Griller tilside!	Synes Din Vandel ei tilpas, Lyster en Mundkaad om Dig skumle; Gjør Ret og Pligt, og tøm Dit Glas, Lad saa Kreti og Pleti mumle!
∴ Den Ruus, som vi i Aften faaar Er sovet ud – om hundred' Aar! ∴	∴ Klafferlysten dem vel forgaar, Om ikke før – om hundred' Aar. ∴
Vil Lykkens Hest ei gaae i Trav, Broder! giv den af Glædens Sporer; Generes stundom Du ved Krav Af Vexler, Renter, Creditorer;	Men dersom Du er Ægtemand Til en Hustru, der er Zantippe, Som sætter paa Dit Glas en Rand, Hvertil, desværre! Du maa nippe,
∴ Frygt ei; thi hvordan det end gaaer, Du kræves ei – om hundred' Aar. ∴	∴ Viid: Din Ægtestand en Ende faaar, Om ikke før – om hundred' Aar. ∴
Og hvis Din Pige, nu og da, Elsker Dig kun lidt meer end Fanden, Da er der fleer, hvor hun kom fra, See Dig om, Du finder en Anden.	Derfor Elskov, Venskab og Vin, (dog, notabene, af den ægte), Nydt med Glæde er Medicin; Druens Virkning man ei kan nægte.
∴ Pluk Glædens Roser, hvor de staaer, Du seer dem ei – om hundred' Aar. ∴	∴ Thi lad os være glade stemt, Om hundred' Aar er Alting glemt! ∴

Denne Selskabssang fra 1809 var maaske endda den af dem alle, der bedst traf Stemmningen og selv har modbevist Gyldigheden af det i den første saa hyppigt citerede Verslinie opstillede Postulat.

Det daglige Liv i og udenfor Klubben bandt de enkelte Medlemmer af denne Kreds ved fastere Baand, end der kan tænkes knyttet i et selskabeligt Samfund nuomstunder. Man kendte hverandre og hverandres Forhold ud og ind, hvorfor det at spøge med Næstens Svagheder eller Fortrin blev til en behagelig Adspredelse i Klubben, ikke mindst, naar Spøgen gav sig Udslag i Viser til de kendte Melodier.

Alt sin Plads! saa alting er godt,
 Selv lidt Spøg, lidt Spas og lidt Spot;
 Alt er ædelt, siger Knud,
 Naar man mener det ærligt og godt.

Hans Henrich Blaches Opfindsomhed i den Retning var udtømmelig, hans Lejlighedsviser, Lykønskningsepigrammer, Prologer og Epiloger og Sponsalier blev bevaret i Afskrifter, af hvilke der nu og da kommer Eksemplarer frem. Blache udgav en lille Samling af sine Lejlighedsdigte, der, under Titel: Arosia, en Samling af Alvor og Skjemt, udkom i København 1862. I sit Forord siger Forfatteren, at han i den lange Tid, fra 1813 til 1862, han har tilbragt i Aarhus, har forfattet en temmelig stor Mængde af Smaadigte, fremkaldt ved forskellige Anledninger, og at adskillige af hans Venner har opfordret ham til i Trykken at udgive denne Samling. Den lille Bog indledes med følgende Vers:

Der er en By ved Havets blanke Vove,
 Den ligger smukt paa Jyllands østre Rand,
 Hvor blomsterklædte Høje, grønne Skove
 Med Himlen spejle sig i Bølgens Vand.
 Med Sejl og Damp man ser de stolte Snækker
 Fra Øst og Vest til „Mindet“s Favn at ty,
 Mens over Alt Sanct Clements mægtig strækker
 Sit gamle Kæmpehoved højt mod Sky.

Det kunde være fristende nok her at gengive flere af de i Samlingen optagne Lejlighedsdigte; thi de er fuldt saa gode som mange, der bliver trykt i dette Aar. Af Polyhymnia-Poesi findes i Samlingen „Arosia“: Efterspillet „Thalia for Olympens Dønstol“, opført i Anledning af Stiftelsesdagen 1817, „Hvorledes det gik til, da Peter første Gang var paa Skolebal“ samt flere andre Skolebalsviser og endelig hans bekendte „Vise i Polyhymnia“:

Fader Noah højt bør prises,
 Alle Klubbers Patriark;
 Thi det soleklart kan vises,
 Første Klub var i hans Ark.
 Døg, skjønndt ej just af de smaa,
 Noahs Klub i Vuggen laa.

Først den svømmed' om paa Vandet,
 Farligt for de fyldte Glas,
 Og dernæst den var lidt blandet;
 Sligt er ej Enhver tilpas.
 Endeligt det uvist er,
 Om man L'hombre spille dér.



REKTOR HANS HENRICH BLACHE



FRISEBILLEDE

Sikkert ej man Efterretning
 Fra Paris og Hamborg fik.
 Thi tilbunds i Jordens Tvætning
 Alle Trykkerier gik.
 Højest en „Flyvepost“ og „Dag“
 Fra ifjor drev om som Vrag.

Midlertid man ej kan nægte,
 At det Selskab sluttet var;
 Slaar ej heller fejl, af ægte
 Rhinskvind der man drukket har,
 Og ved god Virgintobak
 Ført om Aften lystig Snak.

Siden med hver svunden Alder
 Klubbers Værd sig hævet har;
 Nu Concert og Bal der falder,
 Og Comedie saagar;
 Ja vor lykkelige Slægt
 Spiller L'hombre, Whist, Klørknægt.

Og, hvad allerbedst jeg lider,
 Denne Klub staa fast paa Land,
 Hvad for Folk til visse Tider
 Hel bekvemt man kalde kan.
 Synes Dig, at rundt den gaar.
 Ved Du dog til Trøst, den staa.

Let da ved de smaa Krabater,
 Som omkring paa Bordet staa,
 At som store Potentater
 Vi til Hus og Hjem kan gaa!
 „Søde Mand! hvor kom Du fra?“
 „Ak! fra Polyhymnia.“

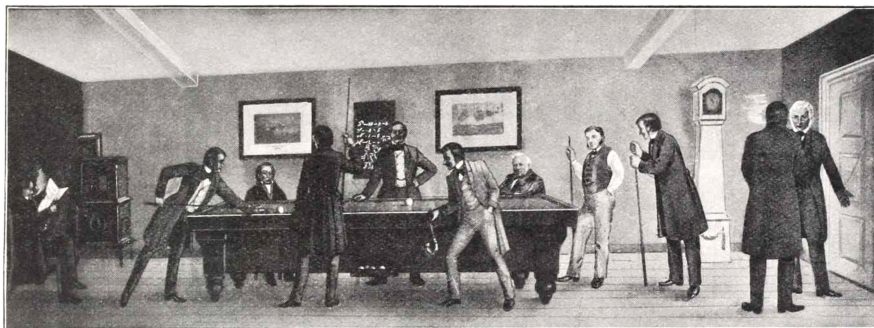
Leve Klubben, hvor sig samle
 Nu i Rad af mange Aar
 Raske Unge, muntre Gamle,
 Gule Lokker, sølvgraa Haar!
 Fyld Dit Glas og tøm det da:
 Leve Polyhymnia!

Til Fødselsdage, der indtraf i Blaches Kreds, var et Carmen i Dagens Anledning en selvfølgelig Begivenhed. Af saadanne Lejlighedsdigte findes mange Afskrifter bevaret, fordi man dengang samlede paa dem og glædede sig over enhver ny Vise. Det var ligesom at kigge ind ad sine egne Vinduer, naar Viserne bag efter blev sunget i Polyhymnia.

En ubekendt Forfatter lader hele Kredsen passere Revue i en lang Vise, der begynder saaledes:

Den 31. December 1822.

Stormen suser og Havet bruser
 Og Bølgen løfter sin hvide Nakke mod Skolens Bakke.
 I Kammeret sidder Hans Henrich Blache med Canis og Katten
 Og digter et Carmen, til langt ud paa Natten.
 Thi snart io nærmer sig Aaret atter
 Hundrede og tyve samt tvende sin salige Ende.



FRISEBILLEDE

Gruset springer saa Vinduet klinger,
 Frosten fryser og Canis gysrer og Katten nyser.
 Paa Middelgade — som i lune Stade
 Biernes Dronning — sidder Weis, den mægtige Konning,
 Mellem Undersaatte, de fire Poder samt Katter,
 Velsignede Smaae med anstændige Lader,
 Velartede Børn af en velartet Fader.
 Opspiist er Grøden, dyppet i Fløden,
 Alt har man paa Bagen, Stegen og Kagen,
 Alt, Æbler og Nødder at gaa paa fik Fødder.
 Med trinde Maver, man takker for Himmels Gaver,
 Knasteren damper, Flammen blusser i Lamper
 — Lys, notabene ved Lamper jeg her monne mene.
 (Nu! har man hørt Mage! — Paa Bispens Laage jo Potterne knage,
 hvor monstro Justitsraaden stikker).
 Sit Juulsøl Doctoren drikker, Katten om Munden sig slikker.
 Nu Vægteren brøler, Sørens Commando man føler:
 „Gaa saa I, Dreng! Søger nu smukt jere Senge“.

Det var netop Hentydningerne til Privatlivet, der var det morsomste ved Viserne, og den lærde Stand fik dem stundom paa Latin:

Carmen saluatorium latino-barbaricis versibus compositum, quod Amicissimo Jacobo Samueli Hertelio, munus scholasticum in schola cathed: Arhusiensi auspicanti, consecrat Joh. Henr. Blache. Ad modulum cantici: At al Verden er kun Jammersæde.

Hocce carmen Latino-Græco-Germanico-Danicum immensa et quidem abstrusiori conditione refertum quod in honorem humanissimi doctissimi Adjuncti Petri Georgii Stougaard in convivio auspicali decantetur, dignum censet Facultas potatoria Universitatis Utopiensis. Pinarius Bibulus, p. t. Facult: pot: Decanus. Maa ikke trykkes, Politikammeret i Utopia d. 8/9 24. Cato Censorius. Ad modulum cantici: Dybt under Nordens Himmel etc.

Carmen gratulatorium Sancti Clementis Compastori Christiano Risom dictum die 12mo Martii anno 1826.



FRISEBILLEDE

Og af den Slags findes der mange. Et Par af de Viser, der tillige fortæller om Livet i Polyhymnia, kan der være Anledning til her at meddele:

Lovsang til Apollos og Doktoren i Aar 1825.

Der var engang i Grækenland En Gud Apollo hed han.
 Han ændsede ei Ild ei Vand Med grumme Drager stred han.
 Han efter Dyr og Harer jog Igjennem Skov og Dale
 Og mangan Gang Guldharpn slog Udi Olympens Sale.

Han var den første, som fandt paa At sæbe ind og rage,
 Derfor man evig ung ham saa Foruden Skjæg paa Hage,
 Selv Fader Zeus for 2de Mark Af ham sig lod rasere
 Thi er han bleven Patriark For alle som barbere.

Dernæst opfandt den Hædersmand En Sprøite net og liden,
 Som nu er bleven i vort Land Gemen som alt i Tiden.
 Den Gang af Guder kun uddrev Han Djævelskab med Piben,
 Man siger selv Fru Juno blev Betjent med den i Kniben.

Han havde sig i Himlen bygt Tre rummelige Haller
 Der saa man — fy! det Syn var stygt — Laar, Ben og Hjerneskaller.
 Dem rapsed han som Candidat Fra Hospitalets Lemmer
 Thi gik der Spøgelser hver Nat Og roded i hans Gjemmer.

Han skrev Recepter 1000 Slags For Guder og Gudinder;
 Saa gjør hans Sønner nu til Dags For Jordens Mænd og Qvinder.
 Den Forskjel dog man mærke bør Som gjør ei stort til Tingen
 Da Guders Æt fast aldrig døer, Han slog ihjel fast Ingen.

Naar saa han kom af Vandring mat — Om Aftnen til sin Stue,
 Saa greb han flux sin Lyre fat Og sang ved Arnens Lue.
 Og stundom Hindlens Contrabas Han lod Mercur sig bringe
 Og spilled', saa det fulde Glas Paa Bordet hørtes klinge.

Omsider Himlens græske Hof Gik reent i Skuddermodder
 Og tjener stundom kun til Stof For syndig hedensk Sludder.
 Zeus gaar ei meer omkring paa Jord Forliebt med Horn i Panden,
 Taust er det hele Musachor, Apollo selv tog Fanden.

Javel, den salig Gud er død (hvis salig man tør sige)
 Og Hurra! vi har ingen Nød, I Aars vi har hans Lige.
 Saa længe W . . . iblandt os gaar, Slaaer Pauker, Bassen spiller,
 Vi stedse søde Taarer faaer Og nok af suure Piller.

Thi leve høit Apollos Søn I Reciper og Noder!
 Hans Fødselsfestdag lys og skjøn Besynges tidt i Oder!
 Gid han af Alskjønns Glæde nok Udi sit Liv maa fange,
 Gid trives maa hans Drengeflok De smaae med samt de lange!

Klokken otte uden Føde
 Jeg i et forbandet Møde
 Sidde skal i Stadens Klub,
 Tak for Karper; Jeg kan ikke
 I min Herres Bud mig skikke
 Datum, skrevet i en Snub!

P. S. Christen Frausing skal ske Skam! For Papir jeg fik af ham.

Sang til Capitain og Stadsmusicant Albrecht i Aarhus
 i Anledning af hans Fødselsfest d. 4. Octbr. 1823.

Seer I her Peer Spillemand! Sligt er ei at skue
 I det ganske Danmarks Land under Himlens Bue.
 Han er stor i Krig og Fred, stor i Kamp og Kjerlighed,
 :|: Stor i Løgn og Sludder. :|:

Seierrig han overvandt tusind Pigers Hjerte,
 Han hos tusind Koner fandt, hvad hans Spil begjerte.
 Dog sligt ei opregnes kan, hvo kan tælle Havets Sand
 :|: eller Himlens Stjerner. :|:

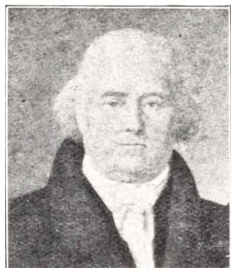
Mangen ægte Pidsk han drak, gik dog strunk paa Gaden,
 Førte tidt utugtigt Snak, hist og her i Staden.
 Al den Snak har Næb og Klør, ej hver Tøddel man kan troe
 :|: Uden Eed og Vidner. :|:

Leve da den Dannemand! Saa vi glade syng!
 Drueblod fra Frankenland stedse ham forynge!
 Drueblod og Brændeviin, Steeg af Gjæs og Lam og Sviin
 :|: Samt enhver Guds Gave, Glæde ham den brave! :|:



KAPTJAN PETER ALBRECHT
 Under Billedet er skrevet med Blyant:
 „En Engel ligner denne Mand paa en
 Prik“.

Mange af Omegnens Præster og Proprietærer var Medlemmer af Polyhymnia.
 Blandt Præsterne var Hr. Rasmus Gjeding Müller til Astrup, Tulstrup og Hvil-
 sted og Hr. Rasmus Müller til Fruering meget ivrige Deltagere i Klublivet. Da de



REKTOR J. STOUGAARD
Æresmedlem.



BORGMESTER H. A. FLEISCHER
Æresmedlem.



KØBMAND HANS RAAE
Æresmedlem.

var Bærere af det samme Navn, betegnedes førstnævnte som „Sorte Ras“ og Fruering-Præsten som „Røde Ras“. De var begge velbegavede og meget yndede som Talere, tillige velhavende og Aktionærer i Polyhymnia med 500 Rbdl. hver, som de i 1829 skænkede til Selskabet imod Fritagelse for at betale Kontingent. Der fortælles om dem, at de med Orden og Dygtighed kunde passe deres Forretninger, men da atter, aldeles utøjlet, i flere Dage slaa Gækken løs i Aarhus og ude paa Marselisborg, hvor Fruering-Præstens Fader, Krigsraad Rasmus Müller, var Forvalter. Følgende Vise, digtet til Rasmus Gjeding Müllers Fødselsdag den 9. Maj, modsiger ikke Rygtets Sandhed.

Glædens Hymne den 9. Maj 1826.

Meget fornøielig at synge efter den velbekjendte Tappenstregs Melodi.

O! sødeste kjereste Rasmuslil!
Vi brænde gevaltig af Venskabs Ild,
den tændtes ei an i Dag eller Gaar,
den brændte bestandig hvert evige Aar,
den brænder ved Middag, den brænder ved Nat
fra Vestervovov indtil Kattenes Gat.
O kjereste, sødeste Rasmuslil!
hvis Du haver Stunder, saa høre Du til!

Men først Du besørge Naturens Trang;
thi Visen vil blive forfærdelig lang,
saa lang som din seneste Bodsprædicats,
Smaaaviser Dig somme slet ikke til Stads,
især naar den Stads er umaadelig stor
og Glæden umenneskelig netop som vor.
thi mærke Du Rasmus vor Strenglege
den klinger gevaltig som Tappenstreg.

Som Solguden op af Bølgen staar,
saa træder Du frem af din Præstegaard
For Dig sig neier Naturen skjøen,
og Skoven sig farver saa nydelig grøn.
Hver Bondemand løfter paa Hatten saa pænt,
hver Pigebarn smiler saa skjelmisk og saa vænt,
det synes som Heste og Køer og Kat
Dig spør: Hvordan har Du sovet i Nat?

Fra Astrup kommer en Ridder saa snart,
hans Ganger gaar med en skrækkelig Fart.
God Morgen Hr. Broder! – God Morgen Hr. Ras!
Behag at modtage min Sjels Gratulas!
Gud give Dig Lykke med Ko og med Hors,
Gid længe Dig skaane den fæle Hr. Mors,
med Hustru og Poder – dog stop -- apropos –
vi ride jo sammen til Aarhus vi to!

De Gangere fare saa lystigt afsted,
over Sten, over Grøft, over Bomme og Led.
Snart ride de ind ad den store Port,
som blev til Ære for Konningen gjort.
Der stander en Skare af Drengene smaa,
de synge saa lifligt som Lærkerne slaa
Ad Fiskernes Gade det gaar i Galop,
Hr. Broder, Hr. Broder, naar sig vi stop!

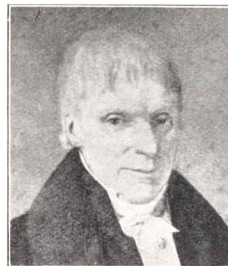
Paa Domkirkegaarden, der findes en Mand,
hans Navn er Hr. Fulling, jeg siger for sand,
han haver en Stue saa lun og saa net,
han haver en Kjelder saa kjølig og tæt,
han haver en Snurre saa snild og saa rund,
og Flasker, hvori man gaar gerne til Bund.
„O vær dog saa god og trin inden for Dør“,
der hilses de venligst af Bispens Claus Røhr.



AGENT J. ROGINDE
Æresmedlem.



BIRKEDOMMER CHR. RASMUSSEN



AGENT H. MEULENGRACHT
Æresmedlem.

Paa Kammekjornet, hvor Porten staaer,
der ligger en stor og berømmelig Gaard,
der staaer Sata gale Marzetta i Dør
med H'Østers i Haand, han venskabelig spør,
om ikke Hr. Pastoren lyster en Skok;
den Fristelse ser man var skrækkelig nok.
Men Rasmus rider paa Kryds og paa qvær,
han er nu i Dag saa forfærdelig sær.

Paa Torvet standser han Gangeren sin,
hvad siger vel nu kjere Broderen min?
Der Doctoren bor i den hvide Gaard,
der tænker jeg vel, vi 3 Robberter faar.
Det hjælper ei Chresten, saa venligt han ser,
jeg taaler ei af hans Gedemælk mer.
God Morgen Hr. Doctor! - God Morgen Hr. Ras!
„Behag at modtage min Sjels Gratulats!“

Medens Sangen i Polyhymnia priser Vinen, Venskabet og Glæden, Fortrolighed og Spøg, lyder i denne Periode ingen Sang til Kvindens Pris. Datidens Koner og Piger havde forhen været udelukket fra al Deltagelse i det offentlige Liv, og man fandt det ligefrem upassende, at Damer viste sig paa offentlige Steder. Men efter at Oplysningens Tid havde indført Skuespil, Koncerter og andre aandelige Adspredelser, var Synet paa dette Forhold blevet anderledes. Mange af Polyhymnias Vinterfornøjelser var bleven en Kæde af fælles Interesser for begge Kon, og Kvinderne deltog med største Glæde i Ballerne og i de dramatiske og musikalske Fornøjelser. Derimod er det afgjort, at de var bestemte Modstandere af den selskabelige Munterhed. Hustruen kunde ikke billige, at Manden evig og altid var optaget af Klublivet og lod hende sidde hjemme, medens han morede sig i Klubben og fyldte sit Glas til Sangens raske Toner; og det var netop denne Uvilje fra Kvindens Side, der blev den allerstørste Fare for Klublivet.

Ganske vist aabnede Polyhymnia, i Modsætning til hvad Kronprindsens Klub havde gjort, galant alle sine Døre for de i Byen bosatte Damer, „der, naar de attraae det, kunne deltage i den ene eller anden Art af Forlystelser alene, eller begge tillige“. Lovbogens § 8 siger det; men Lovens Bogstav



KØBMAND RASMUS SCHANDORFF
og hans Familie



KAMMERHERRE,
STIFTAMTMAND DAHL



OBERST
JULIUS HØEGH-GULDBERG



STIFTSFYSIKUS
H. CHR. WEIS

er for kunstig og Hensigten for tydelig til, at Fjenden lod sig fange. – Kvinderne maa selv skabe en Kontravægt for at holde Manden borte fra Klubben, og den kom ogsaa til at bestaa ved Oprettelsen af -- en Klub for Damer. Under Navn af „det søsterlige Velgjørneheds Selskab i Aarhuus“ stiftedes dette Selskab i Vinteren 1815 med Lokaler hos Apotheker Reddelien i Løveapotheket, maaske en Del af de forhen „dramatiske“. Man anbragte den gamle, grundskikkelige Præst Christian Michael Aspach fra Vejlbj som de „søsterlige“s Sekretær, og som saadan maa han med sit Navns Underskrift bekendtgøre i Avisen, hver Gang en Majorinde, en Overauditørinde, en Raadmandinde eller anden Frue var traadt ind i Selskabet. Ugiftede Damer kunde ogsaa optages som Medlemmer; men naar en Søster giftede sig, maatte hun bøde to Speciedalere til Selskabets Formaal, uden at hun dog derfor behøvede at udtræde af Søstrenes Klub. Formodentlig har denne Indretning været en Slags litterær eller musikalsk Klub, da det ikke godt kan tænkes, at disse fornemme Fruer kom sammen for at strikke Strømper.

Hvad Konen er Manden, hvad Torden
er Luften og Ætna sin Ø,
er Prokuratorer for Jorden.
De derfor ej heller maa dø.

„Gud ved, Polyhymnia havde Bagvaskere nok i denne syndige Verden“, siger Skolemester Blache i sin Prolog 1825, og han behøver ikke at pege paa Fjendens Lejr. Nogen nævneværdig Betydning har Damernes Klub næppe haft for Byens



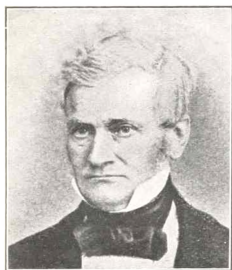
KRIGSRAAD J. AHNFELDT



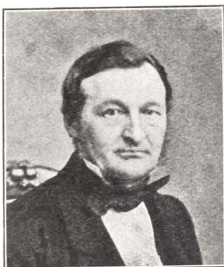
OLIEEMØLLER CHR. BANG



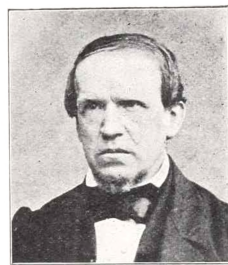
JUSTITSRAAD L. FABRICIUS



KØBM. I. P. HAMMERSHØJ



KØBM. H. C. LIISBERG



VINHANDLER F. FULLING

aandelige Liv; i 1820 er dens Samlingsplads i Bispegaarden, men senere kan den ikke spores, maaske har den opløst sig, da Polyhymnia Aaret efter stod ved Afgrundens Rand.

De uheldige Bygningslaan med utilfredse Prioritetshavere, Gælden og Kvindernes Modstand var Aarsagerne, der stadig forøgede Bagvaskernes Kreds og svækkede Interessen for Polyhymnia; hertil kom, at man ikke havde Raad til det kostbare Klubliv.

Men det var ikke „søsterlige“ Samfund, der ændrede Mandens Opfattelse af Kvinden, da hun ikke længer kan være af dem, som „Manden kun handler med hjemme“, hvor hun ellers sidder nok saa artig i sit Bur og føder Børn og laver Mad. Tiden og Oehlenschlägers Digtning skaber det rette ogsaa i dette Forhold, og hans „Axel og Valborg“ giver den danske Nation dets Kvindeideal. Han kom, og hvad hans Øje saa, han oplod for os andre, da lærte vi først ret forstaa den Vang, hvorpaa vi vandre.

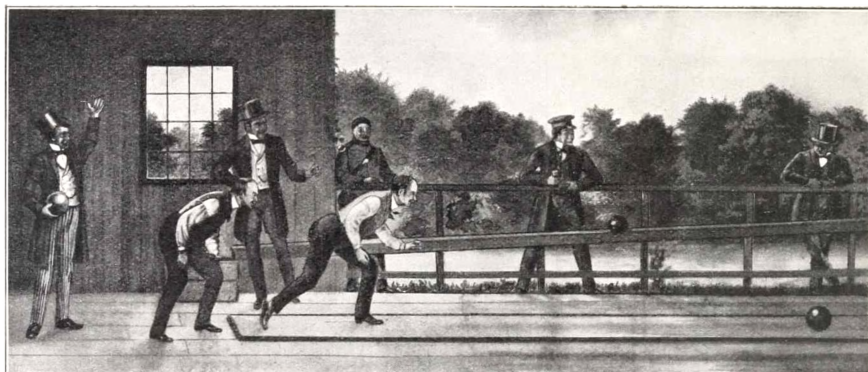


Polyhymnias Højtidsdage var bestemt ved Lovenes § 54. Foruden Selskabets Stiftelsesdag, den 14. Januar, fejredes Kongens og Dronningens Fødselsdage højtideligt „ved scenisk Forestilling, ved Spisning og Bal, om muligt i den store Dansesal, enten alle tre Dele paa en Dag, eller fordelt

paa to Dage, saaledes som Selskabet efter herover at have imodtaget Directionens Forestilling, finder for godt nærmere at bestemme“.

Paa den Maade kom Højtidsdage i Frederik VIs lange Regeringsperiode, fra 1808 til 1839, til at falde paa følgende Datoer: 14. Januar (Stiftelsesdagen), 28. Januar (Kongens Fødselsdag) og 28. Oktober (Dronningens Fødselsdag). Efter at Prins Christian Frederik den 18/12 1830 som Kong





FRISEBILLEDE

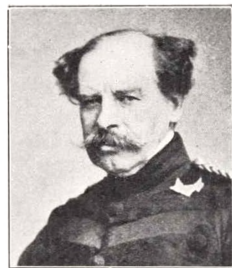
Christian VIII havde bestøget Tronen, faldt de store Festsdage saaledes: 14. Januar (Stiftelsesdagen), 28. Juni (Dronning Caroline Amalies Fødselsdag) og 18. September (Kongens Fødselsdag), hvilke sidstnævnte Højtidsdage atter, efter ²⁰/₁ 1848, forlagdes til 18. Januar (Dronning Vilhelmine Maries Fødselsdag og 6. Oktober (Kong Frederik VII's Fødselsdag).

Men desuden blev Kongehusets øvrige Mærkedage, saasom Formælingsdage, og naar smaa Prinser og Prinsesser kom til Verden, fejret som Højtidsdage, og af saadanne faldt der en Del i Perioden 1815 – 1850. Festprogrammet kom paa saadanne Dage til at se omtrent ens ud: Selskabet samles Kl. 4 Eftm. Højtideligheden begynder med, at de til Festen i Antal passende Kanonskud affyres, hvorefter følger Vokalmusik, Taler, atter Vokalmusik og Spisning. Skaaler udbringes, og ved Kongens Skaal affyres 27 Kanonskud; naar den sceniske Forestilling er forbi, aabnes Ballet, som vedvarer, saa længe Selskabet behager. Som andre Beviser for Oprigtigheden af den højtidelige Stemning, virkede Illuminationer, Transparents og almindelig Flagning overalt, ligesom Byens Fattige og de menige Soldater deltager i Glæden ved at beværtes med Mad og Drikke.

Kong Frederik VI's mange Fejlgreb i Begyndelsen af hans Regenttid, Statens Fallit, Norges Afstaaelse, Krigene og Krigserklæringerne var snart glemt, og han kom atter til at staa højt i Folkegunst, hvortil hans fortræffelige Landboreformers og de raadgivende Provinsialstænders Indførelse væsentlig bidrog. -- Allerede i 1815 var Kongebejestrigen i Aarhus atter rodfæstet. Den lille, spinkle og magre Mand med det hvide Haar og de trofaste blaa Øjne opholdt sig i Fædrelandets Ærinde ved Kongressen i Wien, da Polyhymnia første Gang fejrede den gode Konges Fødselsdag.



„Vor Frederiks første Dag erindredes her ogsaa i Aar, saavel i offentlige Sammenkomster, som i hver Borgers takfulde Bryst, der paaskiønner vor fredegode Konges høie Værd“. I Polyhymnias forenede selskabelige og dramatiske Section feiredes Dagen med en Tale af H. H. Biskoppen, en Cantate af Hr. Adjunct Blache med Musik af Hr. cand. theol. Steenberg, stor Aftenspisning og Skuespil. — Saa og et lidet til Dagens Høitid passende originalt Efterspil med Chor af Hr. Cantor Rosenkilde: Hjemkomsten paa Festdagen. — Ogsaa adskillige andre private Borgerforeninger feirede den elskede Fyrstes Fødselsdag; overalt følte og yttredes af Hiertets Fylde: Gud velsigne Kongen.“ — Saaledes fortæller Elmquist i „Aarhus Stifts Kongelig allene privilegerede Adresse-Contoires Tidende“ for Tirsdagen den 31. Januar 1815, og i Numret for 7. Februar meddeler han „paa Fleres Anmodning“ saavel Cantaten som den siden efter afsungne Bordsang, begge af Adjunkt Blache.



RITMESTER FREISLEBEN

I 1817 forkyndtes d. 28. Januar fra Dagens Gry med flyvende Faner og klingende Spil. Et jublende Tog af danske Sømænd drog ved Janitschamusikens Toner gennem Gaderne, til dette sluttede sig Byens Borgere og mange i Omegnen boende Familier, der var kommen ind for at se paa Stadsen.

Paa Teatret gaves Hans Rostgaard og hans Hustru, af Rahbek, et Stykke, hvis fædrelandske Æmne paa en saadan Festdag maatte gøre et dobbelt levende Indtryk paa enhver retskaffen dansk Mands og Kvindes Hjærte. Efter Skuespillet oprullede Dækket paany, og Skuepladsen forestillede en Lund med et Tempel, i hvis Baggrund først læstes i Transparent: Danmarks Festdag den 28. Januar, og siden saas Dannerkongens Navnetræk, i hvis Midte stod et Altar med Indskriften: Gud velsigne Kongen. Et Kor af Ynglinge og unge Piger opførte nu en Kantate, „hvori man søgte at tolke de Følelser, som Stykket selv og Dagens Højtidelighed vakte, samt de Forsætter og Ønsker, hvormed den gode Borger og Borgerinde maatte forlade en Forestilling, der ligesom knyttede Fortiden til Nutiden ved at genkalde i Erindringen Fædrenes ædle Idrætter og urokkelige Trofasthed mod det Kongehus, der altid har haft og altid vil have en saa hellig Fordring paa alle danskes Kærlighed. Saa forsamlede Selskabet, et Par Hundrede i Tallet, sig til et festligt Maaltid, Skaaler for den elskede Drot modtoges med Jubel og Kanonernes Torden“

Det er stadig Elmquist, der har Ordet; han var selv en af de ivrigste Deltagere i Festen og overdriver sikkert ikke dens Højtidelighed. Og vil man læse hans Beretninger om denne og mange andre af Kongehusets Festdages Forløb i Aarhus i de paafølgende 22 Aar, vil man finde nøjagtig den samme Stemning udtrykt i dem alle.

I 1824 foretog Frederik VI en Rundrejse i sine jydskke Provinser. Fra København sejlede han den 29. Maj til Eckernførde, hvorpaa Rejsen fortsattes med Ophold i følgende Byer: Flensborg, Aabenraa, Haderslev, Kolding, Vejle, Horsens og Aarhus, hvortil Kongen ankom den 6. Juni og blev her til den 16. i samme Maaned. Derefter fortsattes Rejsen til Randers, over Hobro til Aalborg og over Sundby og Sæby til Frederikshavn og Skagen. Den 20. Juni paabegyndtes Tilbagereisen over Hjørring til

Børglum Kloster og fortsattes langs Kysten over Vester Thorup til Thisted. Fra Thisted gik Rejsen saa den 22. Juni over Vildsund, Mors og Sallingsund til Skive og Viborg og derfra over Holstebro, Ringkøbing og Varde til Ribe, hvortil han ankom den 25. Juni, og Dagen efter fortsattes Rejsen til Tøndern, Dagebül og derfra med Færge til Føhr og over Uettersen til Amrom og tilbage igen til Føhr og atter med Færge til Dagebül og derfra over Bredsted til Husum. Den 30. Juni indtraf Kongen til Louisenburg og havde da i Løbet af en Maaned besøgt det meste af sine jyske Provinser.

Overalt, hvor Folkets Fader kom frem, blev han modtaget med en Begejstring, der gav sig Udtryk i et Utal af Jubelkvad, der fandt stor Afsætning. Selv Oehlen-schläger deltog i denne Digterkonkurrence, hans: Vaaren er kommen, er bleven til i Anledning af Kongens Rejse 1824.

En Beretning om Kongens Besøg i Aarhus vilde blot blive en Gentagelse af det allerede sagte. Alle Polyhymnias bærende Kræfter satte sig i Bevægelse for at bringe Landsfaderen de størst mulige Æresbevisninger. Under sit Besøg her gav Kongen sin Tilladelse til, at en ny Port ved Broberg fik Navnet „Frederiksport“. Grundstenen blev lagt den 25. Septbr. 1824 i Overværelse af Stiftsbefalingsmanden, Magistraten og de eligerede Borgere. Samtidig nedlagdes imellem to Grundstene en Sølvplade med følgende Indskrift:

Aar 1824 efter Christi Byrd den 25. September blev Grundstenen lagt til denne Port, hvilken Aarhus By lod opføre til taknemmelig Erindring om Kong Frederik den VItes lykkelige Ankomst og Ophold her fra den 6te til den 16de Juni 1824.

Efter Handlingen udbragte den tilstedeværende Forsamling velmente Ønsker for Kongen, Landet og Aarhus By. Porten fik samtidig Navnet „Frederiksport“, og Gaden blev derefter kaldet „Frederiksgade“.

Frederik VI besøgte atter Aarhus i Juni 1828, i Foraaret 1832 og 1836. Han modtoges som forhen med Begejstring og Æresbevisninger. Blache og Steenberg stemmer atter Harpen, og Sangen lyder:

Du smiler sødt Skjærsommer,
Paa Danevangen grøn;
Naar Fader Frederik kommer,
Du smiler dobbelt skjøn.
Han kommer over Vove
Til sine Cimbrers Kyst;
Fra By og Mark og Skove
Gjentoner høit vor Lyst.

Kong Christian VIII besøgte af og til Aarhus. Man mente, at han holdt meget af Byen, fordi man havde modtaget ham med mange Æresbevisninger og vist sig særdeles artig imod ham, da han som Norges landflygtige Konge og som en besejret Mand den 4. November 1814 var stegen i Land i Aarhus. Man havde spillet Komedie for ham, digtet Sange til ham og søgt at trøste ham i hans politiske Modgang. Det var under dette Besøg, at den kunstforstandige Prins blev opmærksom paa Christian Niemann Rosenkildes Talent og opfordrede ham til at søge Ansættelse ved det kongelige Teater. Rosenkilde forlangte ikke bedre, han tog nogen

Tid efter til København, uden at indivi nogen i Hensigten med Rejsen, opnaaede Ansættelse i Oktober 1815 og flyttede kort efter sit Hjem med Kone og Børn til Hovedstaden. Den 19. Marts 1816 debuterede han som Balozi i Schalls Syngestykke „De tre Galninger“, og i Løbet af nogle Sæsoner naaede han til fuld Udvikling som den højst ejendommelige Kunstner, han blev. Fra 1818 – 24 udgav han Ugebladet „Brevduen“, hvor det store Publikum ret fik hans pudsige Indfald for Øje.

Naar Kongen ventedes, stod Byen paa den anden Ende af Travlhed for at pudse Facaderne, sy Flag og bygge Æresporte af Gran og Lægter. Illuminationer og Transparents med Kongens og Dronningens Navnetræk anbragtes paa passende Steder, alt efter som Kongen skulde komme fra Landsiden eller fra Søsiden, ganske som i vore Dage. Under deres Ophold i Aarhus besøgte Kongen Skolerne, Dronningen Hospitalet. De var venlige og glade og indlod sig gerne med Folk. Kongen lod sig Retsprotokollerne og Byens Regnskaber forelægge og skrev sit Navn i dem. Det var blot en Skik fra Frederik VI' Tid, det skulde se ud, som om det landsfaderlige Øje holdt skarpt Udkig med, at alt gik ordentligt til. Der blev givet Kur til Honoratiores, og Kommunen gav en Diner i Polyhymnia til Ære for Kongen, hvilken han betalte med en Diner for Honoratiores samme Sted. Polyhymnia var Centret, hvor Honoratiores hørte til, og hvor Loyalitetens Flammier blussede højt i Festsange og Taler.

I Reglen var Kronprins Frederik ikke med ved disse Besøg. Han var paa Grund af sine ofte noget generende Ekstravagancer Kongehusets *bête noire*, og man vidste aldrig, hvad han kunde finde paa. Alligevel kom han jævnlig til Aarhus med sit lille Fartøj Maagen for at gæste sin gode Ven, Premierløjtnant Bruun, og der gik dunkle Rygter om den Lystighed, der da fandt Sted i Bruuns Bolig paa Rosensgade, hvor Kronprinsen boede. Folk i Almindelighed saa ikke meget til ham.



ARVEPRINS FREDERIK FERDINAND



ARVEPRINSESSE CAROLINE

Derimod var Prins Ferdinand og hans Gemalinde Prinsesse Caroline her ofte, fordi Prinsen ved Manøvrerne skulde præsentere sit Regiment, de lette Dragoner, som laa i Aarhus. Naar Prinsen var her, blev begge Polyhymnias Sektioners Lokaler stillet til hans Disposition; der blev spillet Komædie og givet Baller, og man

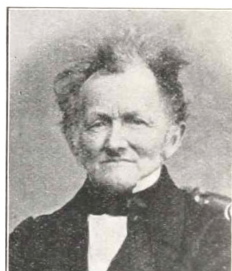
betragtede ham næsten som en af sine egne. Men det kunde ikke nægtes, at Prinsens Ydre, saavel som Prinsessens, stod i grel Modsætning til Kongens og Dronningens. Især saa Prinsen snurrig ud i sin drabelige Uniform. At Prinsesse Caroline ikke var smuk, tilgav man hende gerne, da hun var saa inderlig god og naiv.

Altsaa var Glæden og Begejstringen altid paa Højdepunktet, naar der festedes for Kongehuset, og Glæden over Kongens Fødselsdag kunde vare længe i Polyhymnia; men den kunde ogsaa følges af bitre Skuffelser. Man imødesaa med Utaalmodighed



STIFTAMTMAND
C. G. ROSENØRN

„Berlingske“s Ankomst og læste med Spænding den lange Række af Naadesbevisninger, den indeholdt, og misundte maaske en og anden, der havde faaet en lille rød Æske med Naaden i. Et Dannebrogbaand kunde klæde en Frakke, men en Titel var bedre, den havde man mere stadig Glæde af. Det var Rangsygen, den gamle sørgelige Stræben efter at faa Ret til at gaa paa højre Side af sine Medmennesker og af sit eget



BISKOP
G. P. BRAMMER

bedre Jeg. Det at komme i Rangen var ogsaa noget „Fruerne“ forstod Betydningen af, og derfor foretrak de altid Titlerne.

Som Byens første Borgere ansaas Stiftsbefalingsmanden og Biskoppen samt den militære øverstkommanderende, og det var en Regel, at disse høje Embedsmænd var selvskevne som Æresmedlemmer af Selskabet. I Tiden fra 1815 – 1850 fungerede her følgende Stiftamtmand: Frederik Julius Christian Guldencrone, Friherre til Vilhelmsborg og Marselisborg (fra 1804 – 20), Kammerherre Peter Otto Rosenørn (fra 1820 – 28), Carl Gustav Rosenørn til Nørholm (fra 1828 – 43) og Kammerherre Jens Andreas Graah (fra 1843 – 57). I 24 Aar var Andreas Birch Biskop over Aarhus Stift. Han døde 1829, den 25. Oktbr., og efterfulgtes af Gerhard Peter Brammer, der i 1881 søgte sin Afsked og døde i Vejle den 17. Jan. 1884.

Polyhymnia fejrede altid Gehejmekonferensraad Guldencrones Fødselsdag, den 12. Marts, højtideligt, d. v. s. med Skuespil, Spisning, Taler, Illumination og Bal i den store Dansesal. I 1817 gaves Maskerade, af Holberg, og til Slutning et Syngparti af Dragedukken. Sidst i Mellemspillet af „Maskerade“ fremtraadte et Kor af Ynglinge og Piger og istemte en Sang, medens Ordene „Guldencrone leve“ luede i Transparent. „Hurra!“ genlød det tre Gange, da Sangen var forstummet. Paa Teatret gaves den 12. Marts 1819 „Axel og Valborg“ og en Prolog i Dagens Anledning:

Et Corps igennem Stadens tause Stræde
Harmonisk Trylleri forkynde lod
I Morgenstunden hver en Borgers Glæde
Og Høitidsdagen, som os forestod.

Man ønskede hinanden glad til Lykke,
Samtaledede om Høitidsholdelse
Og ilede fornøjet, at udtrykke
De Følelser, vort Bryst bejaede.

Dagsaftenen — udi Thalias Tempel —
 Henglidede ved Venners Kunsttalent
 Og prægede Hengivenhedens Stempel,
 Hvis Værd af alle blev saa skønt erkiendt.

End enede man sig til muntre Dandse —
 Kun Glæde lød fra hver godvillig Giæst
 Og alles Ønsker fletted Blomsterkrandse
 Til giæve, bolde Ædlings Fødselsfest.

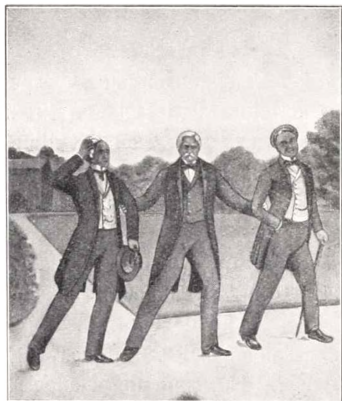
De velmente Ønsker kunde ogsaa give sig Udtryk i Vers, hvis første Bogstav i hver Verslinie læst lodret var den hædredes Navn: *Gid hiin Dag i Held og Fred* — *Yndig blank som Morgenrøden* — *Længe straalet til os ned!* — *Den en Ædling Livet gav* — *Engle skierme ham mod Døden* — *Nat omskygge sent hans Grav!* — *Kronen skal Fortjenesten* — *Reen og tindrende omblinke* — *Over Graven lue hen* — *Naar da Dødens Alfer vinke* — *Eftermælet staar igjen.*

Men det kunde ogsaa ske, at der ved større festlige Sammenkomster indtraadte Disharmonier i Selskabet. Som Regel var det mindre Uoverensstemmelser imellem Herrerne, som næsten altid bilagdes i Gemytlighed. Men de kunde ogsaa medføre, at alle de i Lovene forekommende Straffebestemmelser maatte anvendes. En mærkelig Personlighed var Købmand A. Lewis. Han var allerede i 1817 som ung Handelsbetjent bleven Medlem af Selskabet, og flere Gange maatte han med Mulkt bøde til Klubkassen. Det var da særlig de unge Løjtnanter, han ikke kunde forliges med, men da han senere som Konsul og en ældre Mand havde forset sig imod et af Klubbens mest fremtrædende Medlemmer, Købmand og Borgerkaptajn Carl Bentzen, og overtraadt alle selskabelige Former, blev der nedsat en Kommission for at behandle Sagen til Afgørelse ved Dom.

Anledningen var denne: Ved Ballet den 21. April 1833 var Lewis mødt i Frakke og havde begyndt Spisningen, forinden det af Ugens Direktør var tilkendegivet, at den skulde begynde. Lewis var netop ganske alene i Færd med at fortære en stegt Kalkun, da to Damer traadte ind i Spisesalen. Han indbød dem til at tage Plads ved Siden af sig og trancherede Kalkunen videre, da to andre Medlemmer, der tilfældig kom ind i Salen, bemærkede, hvad der skete, og derefter straks underrettede Kaptajn Bentzen derom. Da denne nu kom til, var Lewis og hans Damer godt i Gang med Kalkunen og Vinen, og det lod slet ikke til, at de havde bemærket Kaptajnens Nærværelse. Først da hele Selskabet kom for at gaa til Bords, havde Bentzen fundet Ord til at udtrykke sin Forbavselse. Men Lewis tog Sagen med overlegen Ro og bad Selskabet om at sætte sig til Bords, der var endnu rigelige Forsyninger til dem alle. For at forebygge yderligere Skandale, havde Carl Bentzen ventet, indtil Spisningen var forbi, og foreholdt da i alvorlige men høflige Ord Lewis hans usømmelige Adfærd. Det var derved kommet til Skænderi, og Lewis havde i Vidners Overværelse fornærmet Kaptajnen.

Efter at Dommen, der lød paa Mulkt og Undskyldninger, var falden, skrev de tvende Modstandere deres Navne i Protokollen paa det, at Sagen dermed var bilagt til begges fuldkomne Tilfredshed.

En anden Gang, den 1. Februar 1838, var det Købmand og Borgerkaptajn Døcker, der i Klubben havde fornærmet Lewis og maatte betale en Mulkt paa 20 Rdl., og det blev Lewis Ulykke. Han og Døcker havde været de bedste Venner, men Døcker havde Gældsfordringer paa ham og lod ham nu sætte i den fine Arrest, det vil sige „Slutteriet“ paa Raadhuset. Forfatteren Rasmus Nielsen har i „Fra det gamle Aarhus“ fortalt om, hvorledes han som Dreng stiftede Bekendtskab med Konsul



Lewis. Hver Morgen, naar den lille Rasmus, som var en Søn af Byfoged Jørgen Nielsen, gik til Latinskolen og passerede forbi Raadstuen, saa han Lewis staa ved Vinduet bag Jernstængerne og nyde Morgenluften. Drengen tog altid sin Kasket dybt af for den pæne, gamle Mand, der med stor Venlighed gengældte hans Hilsen. Rasmus' Fader, Byfogden, havde fortalt, at Lewis var en rigtig rar Mand, og at det var Synd af Døcker saaledes at holde ham i Fængsel for en Sum, der hverken kunde gøre fra eller til for den rige Købmand.

Det var paa en Maade ved Kongens Naade, at Lewis slap ud af Gælds fængslet. En meget varm Sommer eftermiddag, da Byfoged Jørgen Nielsen just havde læst den nys ankomne Berlingske

Tidende til Ende, gav han sin Karl Ordre til øjeblikkelig at spænde for den lille Jagtvogn, „spænd begge Hestene for“, tilføjede han og stak Berlingeren i Lommen. Byfogden var i stor Aktivitet, han satte sig op i Vognen, skyndede paa Kusken, og i en Fart gik det ud til Skovfogedhuset i Riis Skov. Her var Døcker med sin Familie og sine Venner samlet i et muntret Selskab og var netop beskæftiget ved Keglespillet, da Byfogden styrede hen til ham, overrakte ham Avisen og sagde: „God Dag, Hr. Agent!“

Sagen var nemlig den, at Jørgen Nielsen havde læst, at Døcker var bleven udnævnt til kongelig Agent, en Titel, som Byfogden vidste, han vilde sætte stor Pris paa

„Naa“, udbrod Døcker,

„det var noget af det glædeligste, som Byfogden kunde bringe mig. De skal ret have tusinde Tak, fordi De kommer herud og siger mig det; nu skal De blive her hos os, og vi skal drikke Kongens Skaal i Champagne.“

„Ja, det er godt nok“, svarede Jørgen Nielsen, „men De maa ikke tro, at jeg har gjort det for Deres Skyld alene, jeg har noget at bede Dem om“.





„Sig, hvad det er“, sagde Døcker, „det er den gladeste Dag i mit Liv, saa hvad De end forlanger af mig, skal jeg gøre det“.

„Godt, saa giv Lewis fri“.

„Ja, han skal være fri. Naar Byfogden i Aften vil blive hos os, saa kan Lewis komme ud i Morgen“.

„Nej“, paastod Nielsen, „nu kører jeg ind til Byen og løslader ham“.

Efter en kort Protest fra Døckers Side, kørte Byfogden ind til Byen igen og holdt uden for Raadstuetrappen. Han sprang ud af Vognen, gik ind til Lewis, og faa Minutter efter sad han igen i Vognen med Lewis ved Siden af sig.

Lewis var stum af Forbavselse over alt dette, der kom saa uventet og pludselig paa.

Da de begge to var naaet ud til Skovfogedhuset, fortalte Byfogden, at Lewis var kommen med for at takke Døcker for sin Frihed. Døcker blev rørt og indbød sin gamle Ven og Byfogden til at deltage i Festen, som naturligvis forløb paa den behageligste og gemytligste Maade. Om det var Døcker, Byfogden eller Lewis, der var mest glad, det fortæller Forfatteren os intet om.

Glade var Festerne i Polyhymnia, og glade var dens Medlemmer, naar de mødtes i eller uden for Klubben. Stundom kunde Glæden ogsaa udarte i Retning af Narrestreger, der dog altid fik en fredelig Udgang. Disse Løjer var forøvrigt ofte meget morsomme, og der har eksisteret en hel Skat af Anekdoter fra Klubben i den Tid; desværre har jeg ikke kunnet opspore de nøjagtige Enkeltheder, der træffer Pointet, i flere, man har fortalt mig, og vil derfor benytte Rasmus Nielsens lille Fortælling om Duellen i Polyhymnia mellem cand. theol. Georg Chr. Elling, Stiftsrevisor i Aarhus, og Tegnelærer Engelbrecht, gamle Engelbrecht, der var baade Digter, Maler og Musiker, men aldrig drev det videre end til at give Timer i Tegning og Musik og være Lejlighedspoet og Fødselsdagsdigter. De hørte begge to til Klubbens daglige Gæster, og det var især i Klubben, at der blev gjort Løjer med dem.

Hver Formiddag og hver Aften kom der Folk i Klubben, der ikke havde ret meget at bestille og maaske netop derfor



fandt paa Narrestreger. Noget skulde man jo mere sig med, og af Mangel paa Ting af højere Værd, morede man sig ofte med Barnagtigheder.

En Dag var der opstaaet en lille Uenighed mellem Elling og Engelbrecht. I sig selv var Sagen ikke saa farlig, men de andre tilstedeværende blev ved at ophidse Elling saaledes, at han forløb sig og grovelig fornærmede Engelbrecht. Skønt denne ikke tog sig det videre nær, men snarere morede sig over Ellings Hidsighed, lod han, som om han blev rasende og udfordrede Elling til en Duel paa Pistoler.

De valgte sig fra hver Side Sekundanter, og Duellen berammedes til at finde Sted en bestemt Dag i Klubhaven.

Parterne stillede op, Afstanden blev maalt, og de forsynedes hver med et Mordvaaben.

Men i al Hemmelighed havde Engelbrecht og de andre arrangeret hele Sagen blot for at have Løjer med Elling, og Pistolerne var ladet med løst Krudt.

Tegnet til Tvekampens Begyndelse blev givet, og paa en Gang faldt begge Skuddene. Elling stod urørt, men Engelbrecht faldt om og laa som død i Græsset.

Alle lod som om de var stærkt grebne af dette tilsyneladende skrækkelige Resultat. I største Hast førte de Elling ud af Klubhaven til en udenfor ventende Vogn og kørte i skarpt Trav med ham ud af Byen, flygtende for de Følger, som man nu kunde vente sig.

Da alle var borte, rejste Engelbrecht sig og gik ind i Klubben for at spise sin Frokost.

De andre kørte med Elling ud paa Landet og tilbragte flere Dage med at drage rundt fra den ene gemytlige Proprietær til den anden. Man svirede og morede sig paa bedste Maade for at drukne Ellings Samvittighed og Frygt i Punsch og Thevandsknægte.

Men der kom jo dog et Tidspunkt, da dette maatte faa Ende, og man maatte vende tilbage til Aarhus for at se, hvorledes Sagerne havde udviklet sig. Elling var naturligvis i en uhyggelig Stemning paa Hjemvejen; han kunde jo vente det værste.

Selskabet begav sig direkte til Klubben, og den første, man her traf paa, var selve Engelbrecht i en Tilstand af sit ordinære Velvære, smilende og venlig. Da Elling saa ham, blev han himmelglad og fo'r hen og omfavnede ham, bad ham om Tilgivelse og spurgte til hans Saar. Engelbrecht tilgav ham og beroligede ham med Hensyn til Saaret. Det havde heldigvis ikke været dødeligt.

Saaledes endte den eneste Duel, der nogensinde har været i Klubhaven.

En væsentlig Betingelse for Klublivets Behagelighed var Klubværten og hans Egenskaber i Henseende til at sprede Hygge samt hans Kones Dygtighed og Erfaring i Kogekunstens Mysterier.

Efter at Kronprindsens Klub flere Gange havde været uheldig i Valget af en Klubvært, havde den omsider i 1810 opnaaet at finde en saadan, der i alle Retninger svarede til, hvad man kunde ønske sig. Det var Lorenzo Marzetta, en Italiener, som i 1790erne var kommen til Aarhus som Galanterikræmmer til et Olufsmarked og havde nedsat sig her som Købmand i 1796. Men Handelen fra en Butik var noget helt andet end den, han havde været vant til i sin tidligere omflakkende Tilværelse, han lukkede Boden og blev Gæstgiver. Som saadan kom han i Forbindelse

med Klubben og blev dens Vært. Efterhaanden fik han det ordnet saadan, at Kronprindsens Klubs Medlemmer egentlig var mere afhængige af ham end han af dem, han arrangerede sig i Klubbens Lokaler og i dens Have og fik efterhaanden arbejdet en Slags offentlig Restaurant i Klubgaarden, den første, der har været i Aarhus.

Da Polyhymnia overtog Kronprindsens Klub, bandt den Hænderne paa Marzetta, og hans „Arrangements“ blev henvist til de for ham bestemte Lokaler i Sidehuset i østre Ende af Gaarden. Der var 7 Fag, indrettet til 2 Værelser, og i ingen andre af Klubbens Lokaler maatte hans Gæster, naar de ikke var Klubmedlemmer, komme. Samtidig maatte han gaa ind paa at beværte og betjene Polyhymnias Medlemmer, som han havde betjent Kronprindsens Klubs.

Det var en Overenskomst, som Marzetta aldrig kunde finde sig helt til Rette med. Det kom jævnlig til Opsigelser fra begge Sider, men naar Parterne faldt til Ro, gled det hele i Orden igen. Første Gang brast Forholdet i December 1816; Marzetta kan ikke opsiges til at fraflytte sine Lokaler og maa blive, hvor han er; man antager Madam Juliane Marie Federspiel som Selskabets Værtinde, men paa Højtidsdage maa man anmode om Marzettas Hjælp. Den 30. April 1819 er Peder Møller traadt i Md. Federspiels Sted, Forholdet bliver dog det samme: atter Marzettas Hjælp, naar der er store Fester.



LORENZO MARZETTA

Men i Foraaret 1821 fik Marzetta en meget farlig Konkurrent. Det var da hans Landsmand, Konditor Louis Schucany etablerede en Restauration i sin iboende Gaard paa det store Torv. Dette Etablissement havde en hurtig Fremgang, og ikke længe efter kom det til at hedde Hotel Royal. Da man ved en Direktionsforsamling i Polyhymnia den 5. Juni 1823 skal vælge imellem flere Ansøgere til Bestillingen som Klubvært, vil tre give 100 Rbdl. Sedler aarlig til Selskabet. Men nu vil Marzetta give lige saa meget som nogen af de andre, og fra 1. Novbr. s. A. er han atter, denne Gang til sin Død, bunden til Selskabet Polyhymnia.

Han roses som uvurderlig i sin Stilling som Klubvært, han havde et uopslideligt Humør og var meget skattet af Klubbens Medlemmer. Hans Mad var berømt viden om Lande, de lokale Klubviser fra hans Tid taler ofte om den: „Ras Astrup sætter op et Sørgefjæs og sværger, han i fjorten lange Dage vil Kjærlighed, Madeira og Klør-Es samt al Marzettas Salighed forsage.“ Og i samme Vise fortælles der endda om Herligheder, som var nydt ved et Bispegilde i Lyngaa, da en Præst aad sig ihjel: „Usalig var den So, som Grisen bar, der stegtes til det sidste Bispegilde; usalig var den Kokketøs, som stak bemeldte Gris, saa den fik ondt og døde; usalige Salat, Spinat, Tobak, Karudser, Jordbær, Andesteg og Fløde, Grønærter, oplagt Mælk og Randers Lax . . .“

Marzettas Mad var bedre end hans Sprog, som var en løjerlig Sammenblanding af Italiensk, Tysk og Jysk. Østers kaldte han H'Østers og Urfugle H'Urful, men Haresteg „Asensteg“. Han døde den 25. Juli 1843 som en bedaget Olding, hans

Enke nød i 16 Aar en Pension af 100 Rdl. aarlig af Selskabet, og hans Datter Jfr. Trine Marzetta skal have været en yndig ung Pige, der i 1820erne var højt skattet som Fremsteller af Elskerinderollerne paa Polyhymnias Teater; det var hende, der havde Valborgs Rolle i Oehlschlägers Skuespil Axel og Valborg.

Der var en fast Takst for, hvad Klubværten maatte forlange for sine Varer. Den blev af Direktionen fastsat hvert Kvartal, efter at et Udvalg havde konfereret med Værten og andre Sagkyndige derom. I mit Skrift „Kronprindsens Klub og det forenede dramatiske Selskab i Aarhus“ er meddelt en Takst for Beværtningen paa Niels Rømers Hotel i det attende Aarhundredes sidste Halvdel. Priserne varierer i Tiden fra 1815 – 23; men fra 1824 – 40 er de nogenlunde konstante, nemlig saaledes:

For en Ret varm Mad, naar den bestilles 2 Timer forud, i det mindste for fire Personer, pr. Person, Sedler og Tegn:	„ Rbdl. 24 Sk.
For to Personer efter Indbydelse ved Spiseplan, pr. Person	32 —
For tre do, ikke over.....	44 —
For en Bouteille god Margaux Vin.....	72 —
„ en do. god Medoc	56 —
„ 1/2 Bolle Portugaise, bestaaende af to Flasker rød Vin og en Flaske Rom med Tilbehør	2 — 16 —
„ 1 Bolle Punsch til 3 Potter.....	1 — „ —
„ 1 stort Glas Punsch paa 1/2 Pot	16 —
„ 1 Flaske stærkt Øl.....	16 —
„ 1 „ godt Øl	8 —
„ 1 „ Kjøbenhavns Øl af bedste Sort	20 —
„ en anstændig Sopken Rom	4 —
„ en do. Aquavita	3 —
„ en ordinær Kop Kaffe	6 —
„ en do. Kop Thevand	3 —
„ en Spøikom The	6 —
„ en Portion Smørrebrød	8 —
„ en do. Kage	16 —
„ 1 Fl. Biskop, sat paa bedste Rom	1 — „ —
„ 1 do. sat paa middel Vin	72 —

Fra Marts 1833 kan Medlemmerne selv medbringe deres Vin, men Ejerens Navn skal staa skrevet paa hver Flaske, som Værten maa indkræve en Afgift af 24 Sk. for, og i November 1867 er Priserne følgende: Smørrebrød pr. Portion 12 Sk., 1 Snaps Akvavit 4 Sk., 1 do. Rom eller Cognac 8 Sk., 1/2 Fl. Hvidtøl 6 Sk., 1/2 Fl. bajersk Øl 8 Sk., 1 Pægl Toddy 20 Sk., 1/2 Pægl do. 12 Sk., for alle Vinsorter, 1/2 Fl. Selters eller Sodavand 8 Sk., 1 Kop Kaffe eller The 12 Sk. og en lille do. 8 Sk. Varme Retter serveres nu efter Spiseplanen, som er ophængt i Lokalerne.

Stadsmusikantens Takst var bestemt ved en Skrivelse fra det kgl. danske Kancelli og fra 20. Marts 1824 saaledes: For Opvartning med Musik paa Søn- og Helligdage, naar Ballet varer 6 Timer eller derover, 3 Rbdl. Sølv til hver Musicus, men under 6 Timer 1 Rbdl. 3 Mark. Paa Søgnedage er Prisen henholdsvis 2 Rbdl. 1 Mark 8 Skilling og 1 Rbdl. 12 Skilling; men Taffelmusiken og Musik, naar Skaaler udbringes, maa Værten sørge for.

Efter Marzettas Død blev daværende Regnskabsfører for Hotel Royal L. H. Rose, antagen som Klubvært fra 1. April 1844 at regne. Med ham begynder atter de gamle Klager over de med Stillingen forbundne Vanskeligheder. Det er stadig Udgifterne til Lys og Brænde, der er Anstødspunkterne; med Hensyn til Priserne for Varerne bliver man enig ved Udgangen af hvert Kvartal. I Vinteren 1818 behøvedes 12 Favne Bøgebrænde, savet og kløvet, og 23 Lispund Lys, og da Brændet maatte beregnes til 18 Rigsbankdaler Favnen og Lysene til 8 Rigsbankdaler Lispundet, blev det en Sum af 400 Rigsbankdaler, Træten drejede sig om. Da Værtens Fortjeneste, foruden Fri-bolig og Udnyttelse af Køkkenhaven, blot bestod i Retten til at servere for Klubbens Medlemmer og det endda til Priser, som man fire Gange om Aaret maatte trættes om, kunde Stillingen som Klubvært, selv om den var privilegeret, ikke betragtes som glimrende. Rose bliver da ogsaa snart utilfreds og begærer Entledigelse allerede i Februar 1846; men da han mærker, at man nødig vil af med ham, og Selskabet begynder at fire for ham, benytter han Trick'et, indtil han omsider faar større Indrømmelser, end selv Marzetta havde, nemlig at faa Brændsel og Lysene leveret paa Klubbens Regning og Priserne paa sine Varer bragt i Vejret. Fra 1860, April Kvartal, er Taksten for Smørrebrød stegen fra 8 Sk. til 12 Sk. og 1 Glas Toddy fra 12 Sk. til 1 Mark. Han fratraadte Stillingen til Mikkelsdag 1867, og indtil sin Død 1891 fik han Pension af Selskabet, først 300, saa 500 Rdl. og endelig 600 Kroner aarlig fra 1879.

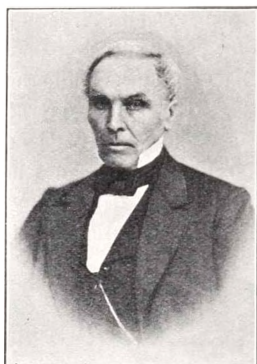


TOLDINSPEKTØR,
JUSTITSRAAD A. MULLER

Ser vi tilbage over det halve Aarhundrede, i hvilket den gamle Gaard paa Kannikegade havde været et Centrum for det offentlige Liv i Aarhus, og drager vi Sammenligninger mellem Tiderne i 1800 og i 1850, hvor havde dog alle Ting forandret sig. Først Byen selv, i Aarhundredets Begyndelse og indtil 1848, var den en lille Verden for sig selv, der saa ud som den i lange Tider havde set ud, og man levede i den, ligesom Fædrene havde levet. Nye Moder og nye Skikke forplantede sig langsomt, og Hverdagslivet gik sin rolige og stille Gang. Politik spillede næsten ikke ind, og forskellige Partier dannedes meget sjældent; thi der var i det Hele taget ikke noget at strides om. Statens og Kommunens Styrelse overlod man til dem, der var sat til at varetage Landets og Borgernes Sikkerhed og Velfærd, og Kongen var Landsfaderen, der viselig forstod at indrette alt til det bedste.

Vel var der efter Valgloven af 1797 opstaaet et borgerligt Byraad, som ret frit valgtes af Borgerne, men dets Magt var lidt ubestemt, da de Spørgsmaal, om hvilke der var Uenighed mellem det og de kongelige Embedsmænd, afgjordes af Stiftamtmanden og den højere Myndighed, Kancelliet og Kongen. Men det var kun den øverste Del af Borgerne, som omfattede den Slags Sager med nogen Interesse, og ved Valgene afgav som Regel næppe $\frac{1}{10}$ af Vælgerne deres Stemmer.

Det var Julirevolutionen i Frankrig, der bragte Omslaget, og det var under Ind-



CHR. R. OTTERSTRØM

trykket heraf, at Frederik VI lovede de raadgivende Stænder, og i 1834 indførtes disse – det var denne nye Forfatning, der gav Stødet til de første politiske Partidannelser i Danmark. Men ikke den mindste Dønning af Frihedsbevægelsen naaede til Aarhus. De kongelige Embedsmænd beholdt efter Loven af 1837 Styrelsen i Byen, og da man var meget veltilfreds med dem, saa læste man nærmest med Mistro om Orla Lehmanns, C. N. Davids og Tage Algreen-Ussings Fremtræden som Aandsfrihedens og Sandhedens uforfærdede Talsmænd. Ugeskriftet „Fædrelandet“s fyndige og dristige Ord og Forskellen mellem „konservative“ og „liberale“ Anskuelse vilde man ikke forstaa, derimod var man enige om, at de grundfæstede, urgamle Regler for, hvem der skal lyde, og hvem der skal byde, var ved at blive endevendte.

Den Tid havde sine store Goder, ja, hvad mere er, sine Fortrin, navnlig udmærkede den sig ved en Gemytlighed og et Sammenhold, som de gamle ofte med Beklagelse maatte savne i den paafølgende.

Aaret 1848 bragte paa en Gang Vendepunktet, med ét Slag blev alt forandret. Aarhus var ikke til at kende igen, og efter Krigen er det gamle Aarhus forsvundet. Den ny By, der med en rivende Fart udvikler sig af den lille Provinsby, har andre Interesser og et helt andet Præg end den gamle; den vokser sig stor og stærk og bliver en Arbejdets, men tillige en Uenighedens og Splittelsens By.

Polyhymnias ældste Segl, som den fik i Arv af Kronprindsens Klub, har Omskriften: *Concordia res parvæ crescunt, discordia maximæ dilabuntur*; men det benyttes ikke mere; efter at man er rykket ind i den ny Klubbygning, fra 1851, bærer Seglet blot Indskriften: Selskabet Polyhymnia.





POLYHYMNIA'S BYGNING PAA KANNIKEGADE EFTER OMBYGNINGEN 1901

II. 1851—1914 DEN NYE KLUBGAARD



SELSKABET POLYHYMNIA'S HISTORIE var den 15. September 1847 en betydningsfuld Dag. Bygningskomitéen af Februar 1846 havde forlængst afsluttet sit Arbejde, og Forberedelserne var saa vidt fremskredne, at man paa den Dag kunde nedlægge Grundstenen til den nye Bygning. „I Overværelse af den samlede Direktion, Bygningskomitéen, Entreprenører, Haandværksmestre og mange af Selskabets Medlemmer blev der i et dertil muret Gemme i Fundamentet indsat en Tinæske, hvori var lagt et Dokument med Klubdirektionens og Bygningskomitéens Medlemmers Navne samt tre af de da cirkulerende Sølvmonter. Gemmet blev derefter tilmuret, og over det blev lagt en stor Kampesten. Samme Aften saaledes man atter til en lille Festlighed i Klubbens Lokaler og udbragte de bedste Ønsker for Selskabets Fremtid“. Saaledes lyder Referatet af denne vigtige Handling, og der har sikkert været Fryd overalt og store Forventninger til kommende Dages Lyksaligheder. Men disse lod alt for længe vente paa sig. Da man sidst byggede, var det Pengekrisen, der var Aarsagen til mange skuffede Forhaabninger, denne Gang blev det Krigen; men Vanskelighederne var af samme Art. Ved en Taksationsforretning den 19. August 1847 var Teaterbygningen og den tilstødende Byggegrund, der

var 2,161 □-Alen, bleven vurderet til 10,000 Rdl., og man havde haabet paa at kunne rejse et betydeligt større Laan, end der allerede var indestaaende i Teaterbygningen. Men alt hvad der opnaaedes var, ved en Omlægning af alle Prioriteterne at faa disse op til Laanenes oprindelige Størrelse. Der var regnet med et øjeblikkeligt Salg af den gamle Klubgaard, men den fandt ingen Købere, og et yderligere Laan paa 10,000 Rdl., som man havde Løfte om, gik ikke i Orden. Saa kom Aaret 1848, og Byggearbejdet blev stillet i Bero. Omsider lykkedes det hos Bankkontoret mod Depositum at faa en Kredit paa de 10,000 foreløbig, saa længe Bygningen var under Opførelse; senere blev for dette Laan udstedt en Panteobligation mod 1. Prioritet i den nye



TEATRET OG KLUBBEN FØR 1901

Bygning. Det var blevet nødvendigt at købe tre Lejeboder paa Aagade for ved Erhvervelsen af dette Grundstykke at kunne skaffe fornøden Plads til Vandafløb og Gennemkørsel til den nye Klubbygning, de kostede 1400 Rdl., af hvilket Beløb de 800 Rdl. blev staaende mod Prioritet i Pladsen. Til Vanskelighederne kom den Kendsgerning, at saavel Teatret som den gamle Klubgaard i høj Grad tiltrængte Reparation paa Tag og Fag. Det vilde føre for vidt her at beskrive Opløsningen af alle de økonomiske Vanskeligheder, som optaarnede sig, og næppe har Betegnelsen „læns som en Klubkasse“ været mere træfende end for Polyhymnia i Aarene

1848 -- 50. Endelig i Juli 1851 sker der et Bud paa den gamle Klubgaard, Ølbrygger P. Eskildsen byder 6000 Rdl., men man overvejer, indtil han gaar fra sit Bud, og omsider køber Købmand J. H. Agerup den i Januar 1852 for 6,500 Rdl. Samtidig vedtoges det at afhænde Teatret, og den 14. April 1853 læses Skødet paa Mtr. Nr. 7 b med Grundtakst og Gadeareal 43 □-Favne 40 Fod. Det var Teaterdirektør I. P. Miller, der efter Købekontrakt af 9/12 1851 havde overtaget Bygningen med alt Tilbehør og Rekvister for 7,300 Rbdl. Ved Kontraktens Underskrift betalte Køberen 1000 Rbdl. kontant, Restbeløbet 1343 Rbdl. 31 Sk. tre Maaneder senere, og overtager samtidig den i Ejendommen forud prioriterede Kapital 4,956 Rdl. 65 Sk. af Stiftets offentlige Midler. Nu kan man begynde at aande friere, og der skaffes efterhaanden rolige økonomiske Forhold. Men dette, ja Klubbens Eksistens, skyldes i første Række Redaktør Adolph Friederich Elmquist. Denne



REDAKTØR ELMQUIST

begavede og kundskabsrige Mand, der allerede i 1810 havde oprettet den første egentlige Boghandel i Aarhus, blev Aaret efter Redaktør af „Aarhuus Stiftstidende“ og var i mere end et halvt Aarhundrede Aarhus Bys bedste Borger. Hans Hjem i den gamle Gaard paa Mejlgade var Centrum for Intelligensen i Aarhus, og gæstfrit modtog han Digtere og Skuespillere, der gæstede Byen. Det var et Slags litterær Salon, et Samlingssted for litterære Storheder, naar de besøgte Jylland. Man vidste, at gamle Elmquist var en Mand, der med Raad og Daad deltog i Byens Liv og Fremgang, selv om han aldrig nogensinde trængte sig offentlig frem. Hans æstetiske og selskabelige Interesser paavirkede ikke mindst Livet i Polyhymnia, og han var i første Række dette Selskabs Mæcen. Det var han, der i denne Periode forstrakte Polyhymnia med Laan paa Laan, skænkede det sine Aktier og i alle Henseender holdt dette Samfund oppe. I 1867 flyttede han til København, hvor han døde Aaret efter, den 10. Oktober, 80 Aar gammel.

Men trods alle mørke Skyer blev Indvielsen af de nye Lokaler en af Klubbens største Festsdage. Tirsdagen den 14de Januar 1851 samledes Selskabet, der bestod af ca. 300 Personer, i det for den daglige Konversation bestemte, særdeles smukke Lokale. Kamfin Blus brændte overalt. Klokken syv præcis førte Direktionen de festlig klædte Damer og Herrer igennem Korridoren ind i den med flere end ét Hundrede Lys i Kroner og Kandelabre oplyste, skønne Balsal, hvor Festen aabnedes med en til denne af Rektor Blache forfattet Sang, hvortil Orkestret akkompagnerede. Efter denne fremtraadte Biskop Dr. theol. Brammer, der ved en særdeles smuk Tale indviede Lokalet for dets fremtidige Bestemmelse, hvorefter Ballet begyndte. Spisningen foregik i tvende Spisesale, vist uden Overdrivelse de smukkeste, nogen Provinsby kan opvise, og efter en af Pastor Schmidt forfattet Sang udbragtes Skaaler for Polyhymnia, for Fædrelandet, Arméen, Bygningskomitéen og flere. Klokken seks om Morgenen afsluttedes den i alle Maader vellykkede Fest.

Rektor Blaches Sang til Polyhymnia, den 14. Januar 1851:

Et Hus har rejst sig her med høje Sale,
Og samler os i Aften første Gang.
Til Samkvems Lyst, til Dans og munter Tale
Det vies skal med Kvad og Harpeklang.
Et herligt Rum sig aabner for vort Øje,
Et mægtigt Vintertelt mod Stormens Hyl,
Det byder efter Dagens Kamp og Møje
Den trætte Aand et Glædernes Asyl.

Ja! saadant Navn vel dette Hus kan bære,
Skjøndt den, som største Lod i Livet vandt,
I hjemligt Ly, i Kreds af sine Kære
Det bedste Fristed ved sin Arne fandt.
Men Livet har sit Krav dog i hver Alder,
Og Stemmen toner dog i Mandens Bryst,
Som udad mod den større Kreds ham kalder,
At veksle Tanker, dele Brødres Lyst.

Og derfor knytted' vore Fædre Kæden,
 Som nu har holdt mer end halvhundred Aar,
 Og Mangen her taknemlig mindes Glæden,
 Der venligt bød ham til den gamle Gaard;
 Imens til Glæden sig Erindring knytter
 Om mangen Ven, om mangt et bristet Led –
 Der er et lille Hverdagsord: „Jeg flytter“;
 Men Fryd og Vemod klæbe dog derved.

Ej kalde vi den svundne Tid tilbage –
 Den staar for Dommen med sin Dyd og Brøst –
 Men sund var Glæden i de gamle Dage,
 Den havde Brodersind og Liv og Røst.
 Det var ej Tonerne, de mandigstærke,
 Der nu sig bryde over Danevang –
 Hver Alder bærer jo sit eget Mærke,
 Og Livet spejler sig i Skjaldens Sang.

O maa kun Brodersindet aldrig svinde!
 Og maa kun dette Samfunds skyldfri Lyst
 Hver ærlig Mand, hver huldrig Dannekvinde
 Som venligt Minde bære i sit Bryst!
 Vort Hus blev rejst, mens Krigsbasuner løde,
 Mens Danmark hæderkronet stod i Strid;
 O maatte snart en Fredens Morgenrøde
 Til os og hele Danmark smile blid.

Køn var Polyhymnias ny Bygning ikke, og den blev ikke kønnere, da man et halvt Aarhundrede senere pyntede op paa dens Facade. Oprindeligt var den en lang rød Bygning, opført i to Etager med den mest tænkelige Overensstemmelse imellem dens enkelte Dele: en Indgang paa Midten og fem hvidrammede Fag Vinduer paa hver Side i Stueetagen og elleve Fag paa første Sal. Symmetrien forstyrredes mest, naar den ene af de to uden for Indgangen anbragte Gaslygter var slukket i mørke Vinteraftener, det andet Blus var aldrig slukket, det brændte for Kommunens Regning. Som Bygningen nu ser ud, blev den til i Vinteren 1901, idet man anbragte en Fronton paa seks Fag og to Kviste i det lange Tag og en paa fire Søjler hvilende Udbygning med Balkon, der afhjalp det længe følte Savn af en overbygget Indkørsel. Ved rigelig Anvendelse af Cement og Kalk blev Bygningen hvid og glat afpudset, men ret snart, og i Særdeleshed efter Post- og Telegrafbygningens Opførelse, blev den til en trist og mørk, indeklemt Fremtoning i en ubestemmelig graasort Farve.

Derimod var Indretningen af de indre Dele i enhver Henseende tilfredsstillende, og havde Aarhus hidtil manglet hyggelige Selskabslokaler, saa havde den nu faaet rigelig Erstatning. Allerede i Trearskrigens første Aar var den ny Tid bleven hilset ved Dannelsen af en Mængde Korporationer af alle mulige Slags, og det var baade politiske, litterære, musikalske og selskabelige Samfund, der nu fandt Husly i Polyhymnia til deres Møder og festlige Sammenkomster. Klubbens Direktion havde en Gang for alle fastslaaet, at Festlokalerne kunde overlades andre Foreninger til Afbenyttelse enten mod Betaling eller gratis, naar Direktionen skønner, „at en stor Del

af Selskabets Medlemmer maa antages at være Deltagere i de paagældende Sammenkomster". Paa den Maade vedblev Polyhymnia at være et Centrum for Byens offentlige Liv, og i en lang Aarrække samledes Aarhus Borgere i Klubben for at drøfte deres fælles Interesser paa mange forskellige Omraader. Blandt flere af de Korporationer, der har haft Betydning for Byens Udvikling, har følgende haft sine første Sammenkomster i Polyhymnia: Købstædernes Brandforsikring, Kunstforeningen, Musikforeningen med Justitsraad L. S. Fabricius som Formand, Sangforeningen, Handelsforeningen, der allerede i flere Aar, før 1848, havde haft Tilladelse til at benytte Lokalerne i den gamle Klubgaards øverste Etage til Samlingsplads hver Tirsdag og Fredag Formiddag Kl. 10 12, fik denne Tilladelse bekræftet, Amtets landøkonomiske Selskab og Skolelærereksamen-Kommissionen, der havde sine aarlige Eksamener her. I Oktober 1865 afholdtes en Industriudstilling og i 1866 den store Landmandsforsamling i Polyhymnias Lokaler. Der har været Julemarkeder for de i Krigene 1848-50 og 1864 saarede og Festligheder for de hjemvendte Dragoner i 1850. Studentsangforeningen kom hvert Aar til Aarhus i Pinsedagene, og store Fester blev afholdt til deres Ære. Naar Krigsskibe laa paa Rheden, var Søofficererne Klubbens selvskevne Gæster, og besøgte Aarhus for en Tid af fremmede Garnisoner, blev Klublokalerne stillet til Officerernes Disposition med samme Rettigheder for disse som for Klubbens egne Medlemmer. Fra 1881 har Sangforeningen „Brage“ sine Lokaler i Polyhymnia, og i 70erne nævnes Tarokforeningen, den dramatiske Forening og den musikalske Forening.



JOHANNES MAGNUS MØRK



HANS BROGE

Efter i 30 Aar at have haft sit Hjem i Aarhus, forlod 1. jydsk Infanteri-Regiment Byen i Maj 1816. Man skiltes meget nødigt fra det, Regimentets Officerer havde altid været skattede Medlemmer af Kronprindsens Klub, og ved Afskedsfesten i Polyhymnia var „Vemod iblandet Festens Glæder“. Derefter bestod Garnisonen i Aarhus af det fynske Dragon-Regiment eller Prins Frederik Ferdinands lette Dragoner, som det oprindelig hed, og i Januar 1865 forlagdes 6. og 20. Infanteri-Regiment her til. Man glædede sig til at beholde denne Styrke, men straks efter dens Ankomst i April fik man Anledning til Frygt for atter at miste den. Omsider sikres den ny Hærordning, de to Infanteri-Regimenter fik fast Garnison i Aarhus, og Prins Ferdinands



OFFICERSFORENINGENS LOKALE I POLYHYMNIA

lette Dragoner faar samtidig Navnet 3. Dragon-Regiment. Det var en Selvfølge, at denne Forøgelse af Militærpersoner ogsaa kom til at betyde en Tilvækst i Polyhymnias Medlemstal, og allerede i 1872 nedsættes der Udvalg i Officerernes Forening og i Polyhymnia til at forhandle om en Sammensmeltning af de to Foreninger, da næsten alle Officererne tillige var Medlemmer af Polyhymnia. Men først i 1879 vedtoges den endelige Ordning angaaende Officersforeningens Optagelse i Klubben, saaledes at alle Garnisonens Officerer bliver faste Medlemmer af Polyhymnia med alle Rettigheder, dog ikke i Ballotationen over proponerede Medlemmer. Fra den 1. Oktober 1879 træder Overenskomsten i Kraft, og Officersforeningen flytter ind i de for den bestemte Værelser i Polyhymnia, nemlig Generalforsamlingsstuen og det tilstødende mindre Værelse i Stueetagen, til hvis Udstyr og Møblement den selv medbringer det fornødne Bohave. Efter Ombygningen i 1901 er Officersforeningens Lokaler henlagt til første Sal i Klubbygningen.

Siden den udødelige jydsk Dansemester, Digter og Deklamator O. G. F. Bagges Glansperiode i Aarhus i Aarhundredets første Fjerdedel, var det bleven Skik, at der til Polyhymnias omfattende Virksomhed ogsaa var Danseundervisning i Klubbens Lokaler, og det vilde have set galt ud med Dansen i Aarhus, dersom denne Skik ikke var bleven holdt vedlige. Efter Bagges Død 1838 kom der i Aarets første Kvartal en tilrejsende Danselærer eller Danselærerinde fra København, som mod



LÆSESALEN

Ydelse af den fastsatte Betaling fik Privilegium paa at fortsætte de foregaaende Aars Dansekursus med paafølgende Afdansningsbal i Klubbens Balsal. I en Række af Aar virkede Fru Rosa Price som Dansens Mentor i Aarhus, hun efterfulgtes af sin Datter Fru Amalie Hagen og denne igen af sin Datter, Frk. Dagmar Hagen, hvis Ankomst hvert Aar af Ungdommen imødesaas med Længsel og store Forventninger til Fastelavnsmallet, Afdansningsballet og Skoleballet. Skoleballer afholdtes allerede i Rektor Stougaards Tid, og det var Latinskolens Rektor, der arrangerede det nødvendige angaaende Lokalerne og Overenskomsten med Værten. Disse Skoleballer, hvori Rektor, Skolens Lærere og Disciple med Damer deltog, var ofte meget festlige. Forberedelserne havde en mere alvorlig Karakter, Disciplene digtede Festsange og indstuderede Taler; saa kom Spørgsmaalet angaaende Paaklædningen, der jo helst skulde være Galla, og endelig Diskussionen om, hvilke af Byens yngste Damer, der kom til at deltage i Festen.

Lokalerne i Polyhymnias ny Bygning blev i Tidens Løb flere Gange forandret, Skillerum blev stundom fjernede, og spanske Vægge sat op, Spillestuer, Konversationsværelser og mindre Spisestuer skiftede Plads; men i det væsentlige bibeholdtes den oprindelige Ordning indtil den store Restauration af hele Komplekset i 1901.

I et halvt Aarhundrede bestod Bygningen af følgende Lokaler:

Balsalen eller den store Festsal i Stueetagen, til højre for Indgangen fra Gaden.

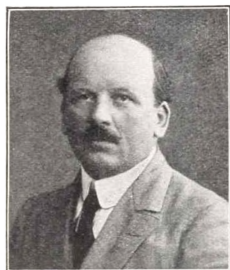
Selskabet Polyhymnia.



BALSALFN

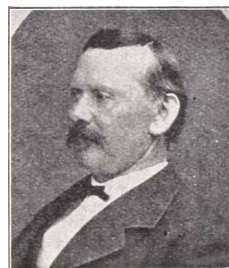
Den laa i Sidebygningen ud til Haven og var paa 13 Fag. Den var baade lang og af passende Bredde og meget hyggelig, naar Lysene var tændt. Væggene var røde, i Baggrunden hang der et stort Spejl i forgyldt Ramme, hvori Lysekronernes og Kandelabrenes Blus fordobledes og straaede som et Lyshav. Allerede i 1824 havde man i Polyhymnia begyndt at indføre Argandiske Lamper med 16 Blus som et Fremskridt paa Belysningens Omraade. Belysningsvædsken var raffineret Ruolje eller Terpentinolje, og Lamperne var indrettet paa, at hver Flamme i en Time fortærede $\frac{1}{16}$ Pot, følgelig fortærede 16 Flammer i en Time 1 Pot Ruolje, som kostede 2 Mark og 4 Skilling. Efterhaanden forbedres Belysningsvædsken ved Tilsætning af Spiritus og andre Stoffer og faar Navnet Kamfinolje; men den er kostbar at anskaffe, og Lys af rensat Tælle (Stearin) og Spermacet anvendes jævnsidig med Kamfinen i Klubbens ny Lokaler. Først i 1856 indlægges der Gas overalt i Klubbygningen, og det er Blikkenslager Meier, Aarhus Bys første Autoritet paa Belysningskunstens Omraade, der besørger Indlæget. Efter dette store Fremskridt er der 3 Gaslysekroner, 6 Gaskandelabre og en stor Gaskrone i Balsalen, foruden 2 Lampetter ved Orkestret i højre Side af Salen. Paa hver Side af det store Spejl stod en Gibsbuste paa Postament, forestillende Kongen og Dronningen. Denne Baggrund hævede sig over Danselgulvet paa en Forhøjning med nogle Trappetrin. Langs de øvrige Vægge var der

anbragt lange Sofaer med olivenfarvet trykket Plüsch, det var Tilskuerpladsen, hvor Mødrene og de gamle Tanter sad og kritiserede Dansen og de dansende. Naar en Dans var forbi, fordelte Selskabet sig i de til Balsalen stødende Lokaler, Damesalonen, Dame-Spilleværelset og Forværelset til Balsalen, hvilket sidste var adskilt fra Balsalen ved en Portiére. Det var disse fire Lokaler, der var de egentlige Festlokaler. Naar der gaves Skuespil eller Koncerter i Polyhymnia, blev Forværelset omdannet til Scene, medens Balsalen var Tilskuerpladsen; her blev ogsaa afholdt Soiréer og Assembléer, og det var her, Sangforeningen Brage og andre Foreninger havde deres festlige Sammenkomster. Paa samme Side af Entréen var Garderoben, medens Spillestuen, den store Konversationsstue og Havestuen laa til den anden Side. I første Etage fandtes den lille Konversationsstue, Spisesalen, Buffetten, Direktionsværelset, Billardstuen og nogle mindre Værelser.



ARKITEKT
THORKE MØLLER

Men alligevel – trods ny og stadig forbedrede Indretninger – kom Polyhymnia aldrig saa vidt, at Driften kunde betale sig. Klubværtens Klager forstummede aldrig, og Forslag om en mere økonomisk Drift var altid fremme. I 1877 var Medlemsbidraget 7,220 Kr. og Renter af Laan 1,280 Kr.; i 1902: Medlemsbidrag 5,500 Kr., men Renter til Kreditforeningen 3,825 Kr. og til Hypotekforeningen 1000 Kr., og



MALERMESTER
LAURITS KRUSE

i 1913: Medlemsbidrag af 200 Medlemmer 4,800 Kr. + 450 Kr. af Officersforeningen, Renterne 3,800 Kr. + 1,900 Kr. Underskuddet voksede fra Aar til Aar, og i 1894 er et Forslag om at sælge Klubben og leje Lokaler andet Steds eller at udleje en Del af Klubbens Lokaler første Gang fremme paa en Generalforsamling den 14. November, men forkastes. Det følgende Aar er der Tale om paa Klubbens Grund og eventuelt en Del af en af Naboejendommene at opføre et tidssvarende Teater i Forbindelse med Lokaler for Klubben. Det nødvendige Beløb til at realisere denne Plan er 300,000 Kr. + Køb af Naboejendommen ca. 40,000 Kr. Da mere end 100,000 Kr. skal tilvejebringes ved Tegning af Aktier, betragtes Planen som umulig at bringe til Udførelse. Det var Sparekassedirektør M. R. Koppel, der havde udkastet denne Plan, og han forsvarede den varmt. Han mente, at et Beløb paa 400,000 Kr. kunde tilvejebringes paa følgende Maade: 1. Prioritet, 150,000 Kr., og 2. Prioritet, 100,000 Kr. i Obligationer, 100,000 Kr. i Aktier og 50,000 Kr. ved rentefrit Tilskud af Kommunen. Aarhus By fik sit ny Teater paa et lignende økonomisk Grundlag; men denne Gang blev det ikke Polyhymnia, der fik Æren af at rejse det.

Fem Aar senere, i Januar 1900, efter at Klubbens Bestyrelse netop havde valgt Overretssagfører Selmer til Formand og Købmand F. D. Matzen til Økonomidirektør, indledede Staten ved Postinspektør Volder Underhandlinger med Polyhymnia om Køb af Selskabets Ejendom til Nedbrydning, for paa dens Areal eventuelt at opføre en ny Post- og Telegrafbygning. For Grundarealet, som var 5,810 □-Alen, for-



langte Selskabet 30 Kr. pr. □-Alen, og Sagen ender med, at Klubhaven sælges for 35,000 Kr., eller 20 Kr. pr. □-Alen. Efter at Salget var afsluttet, fremkom der atter Forslag om Opførelse af en ny Klubbygning paa den resterende Del af Grunden. Forskellige Planer, Tegninger og Overslag udarbejdes, og Stemningen er dels for Grosserer Joh. Baunes Plan: Opførelse af en Nybygning med Indretning af Restaurant og Butiks-



lokaler i Forhuset, dels for Ombygning. Paa en Generalforsamling den 10. Juli 1900 vedtoges Ombygningen, og Arkitekt Thorkel Møller bemyndigedes til straks at paa-begynde Arbejdet.

Paa Stiftelsesdagen, den 14. Januar 1901, der tillige var Klubbygningens 50 Aars Jubilæumsdag, indviedes de ny Lokaler. Som den væsentligste Omordning er alle Festlokaler nu henlagt til Stueetagen, hvorimod de daglige Lokaler og Officersforeningens Lokaler er samlet i første Etage.

Malerarbejdet blev udført af Laurits Kruse, og der er særlig Anledning til at omtale den kunstnerisk udførte og meget morsomme Frise, der pryder Væggene i den store Spisesal. Det er Klublivets Historie i Aarhus, som Frisens Felter fremstiller, og den er derfor gengivet i nærværende Skrift. Vi føres tilbage til Aarhus i Halvtredserne og er lige midt i Byens Hjerte, Partiet omkring Domkirken, hvor et Selskab af Herrer befinder sig paa Vej til Polyhymnia, de passerer netop Svinetorvet og styrer Kursen mod Kannikegade, paa hvis Hjørne Fullings Vinstue ligger og maaske frister en og anden af dem til et lille Besøg (se Side 38). Foran Domkirken, ud til det store Torv, ses en stor, hvid Bygning, det er Raadhuset med Arrester baade i Stuen og i Kælderen; men den i Stueetagen var forbeholdt de finere Forbrydere, almindelige Tyveknægte blev stoppet ned i de elendige Arrester i Kælderen, hvor der baade var mørkt og fugtigt. Hjørneværelset i nederste Etage, til højre for Indgangen, var tillige Gældsængsel, og fra dets Vindue havde Fangen et Overblik over hele Svinetorvet, her kunde Konsul A. Lewis under sit Ophold i den fine Arrest se sine gamle Venner gaa til Klubben og hilse paa dem, naar de gik forbi. Herrerne har tændt deres Piber, det er billigere at ryge Tobak end Cigarer, og naar man har Piben med hjemme fra, risikerer man ikke Mulkten for at benytte andres nede i Klubben. Det næste Felt, (Side 39), er en Scene i den lavloftede Billardstue i den gamle Klubgaard, alt lige til Uhrværket i Futteral er i den rette Stil, og gamle Rektor Blache, Herren til højre med det hvide Haar, er maaske som Ugens Direktør til Stede for paa Embedsvegne at erklære sig angaaende Billardspillet. Herren i Skjorteærmer er Provisor Plesner, Mesterspiller i à la guerre, pyramide og à la chasse,



FRISEBILLEDE

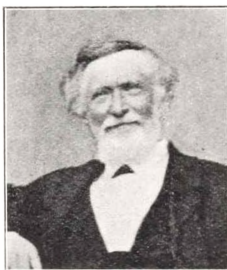
og en anerkendt Autoritet; hans Medspilleres Navne kender vi ikke, men bag Billarden staar Klubvært Rose, der ligesom Agent Røgind og Justitsraad Hertz, denne til højre, hin til venstre, med Opmærksomhed følger Spillets Gang. Det tredje Felt, (Side 40), er en Hjemkomst fra Klubben. Man er i den tidlige Morgenstund naaet hen paa lille Torv, hvor Dagens travle Færden allerede er begyndt, Udraaberen, Stadstambour Støckel, „lader Trommen gaa“, men man ænser ikke hans Nyheder, og de to alvorlige Herrer har sikkert endnu et Æmne at diskutere, før de skilles; thi Lærer Michaelsen gestikulerer ivrigt med sin Stok. Keglespillet i Klubhaven og Interessen for Kuglens Fart hen ad den lange Bane følges med spændt Forventning, saavel af de spillende som af Tilskuerne paa Frisebilledet Side 46, det er Per Albrecht, der staar bagved i fuld Uniform. Blandt de kortspillende Herrer, paa ovenstaaende Billede, kender vi Justitsraad Flagstad, den ældre Herre i Partiet til venstre, Overlærer Aae, en face, og Kaptajn Jantzen, i Profil, længst til højre. De har endnu ikke begyndt deres Spil, maaske mangler de den fjerde Spiller til L'hombren. De mindre Felter af Kruses Polyhymnia Frise, Side 45, 46, 52 og 53, illustrerer andre Episoder af det gemytlig Klubliv. Herren med Hunden, Side 46, er Overlærer Kraiberg, og den midterste Herre paa Billedet fra Klubhaven, Side 52, er Oberst Juel. Endelig er det Konsul I. M. Mørk, der paa Billedet, Side 68, ses spadserende hjem fra den gamle Klubgaard, og det er Postmester Federspiel og Oberst Ludvig Brock, der, (Side 68), møder hinanden paa Gaden og faar sig en lille Passiar.

Altsaa traadte Polyhymnia atter ind i en ny Periode af sin lange Tilværelse. Man haaber paa stærk Tilgang i Medlemstallet og forestiller sig, at de prægtige, i enhver Henseende moderne, Lokaler med elektrisk Belysning og alle Nutidens Bequemmeligheder vil blive meget søgte til større og mindre Festligheder og selskabelige Sammenkomster. Tre Gange ugentlig staar Annoncer i de stedlige Blade, hvor „Polyhymnias nye og smukke Selskabslokaler tilbydes, man henvende sig til Værten“; men man er i det tyvende Aarhundredes Tid og har ikke Stunder til at deltage i Klubliv og anden daglig Selskabelighed.

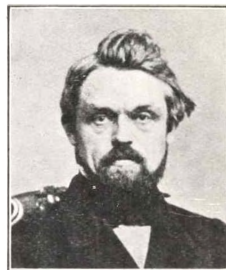
Tiden har endelig fældet Dødsdommen over Klubberne og Klublivet, og at det



LÆGE ANTON HANSEN



ADJUNKT TH. SCHALDEMOSE



PROKURATOR O. H. NORS

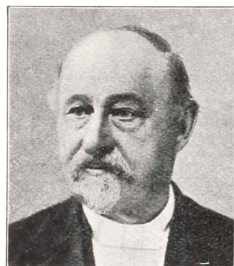
ikke nytter at stride imod Tiden, indsaa Selskabet Polyhymnia, da det i Januar 1913 afhændede sin Ejendom paa Kannikegade til Redaktør Funch Thomsen for 103,800 Kroner.

Efter at man i 1851 var rykket ind i den ny Klubgaard og kort Tid efter havde solgt Teaterbygningen, var der ofte Anledning til at beklage Savnet af en Skueplads; thi Aftenunderholdninger med Komediespil af Dilettanter hørte stadig til de mest yndede Vinterfornøjelser i Polyhymnia. I Begyndelsen af 1860'erne var de smaa Baller i Reglen kun meget lidt besøgte, og man begyndte atter at indføre musikalske og dramatiske Soiréer i deres Sted. I September 1872 vedtages det, til Fremme af Klubbens Frekvens, foreløbig helt at lade de smaa Baller bortfalde og at arrangere Aftenunderholdninger, dels af Dilettanter og dels ved Engagement af Musikkorps, med efterfølgende Dans i to eller tre Timer, og i August 1875 forandres Paragraf 43 og kommer til at lyde saaledes: Hver Vinter afholdes to større Baller og indtil 4 Soiréer eller mindre Baller uden særskilt Betaling. Der var noget tidligere truffet en Overenskomst med Teatrets Ejer om Klubbens Tilladelse til at benytte Teatret til Afholdelse af sceniske Forestillinger, saaledes at Selskabets Medlemmer ved disse Lejligheder havde Adgang til Parterret igennem Døren fra Klubhaven.

Musikforeningen, der egentlig var en Aflægger af Polyhymnia og blev stiftet omkring Aaret 1850, havde allerede givet fyldestgørende Beviser paa sin Betydning for det musikalske Liv i Aarhus. Den kaldte ogsaa fremmede Kunstnere til Byen, og mangen musikalsk Nydelse af høj Rang skyldtes Musikforeningens Mellekomst. Saaledes i 1851, da Aarhus gæstedes af Ole Bull, der den 4de og 13de Januar gav Koncerter i Polyhymnias Teater. Programmet var følgende: 1) Bravour Variationer over Arien „l'amo, l'amo mé pia cara, af Bellini, 2) Et Sæterbesøg, 3) Polacca guerriera, komponeret og foredraget af Ole Bull, 4) Recitativ og Variation over Colombines Sang i „Carneval di Venezia“ af H. Paganini, foredraget af Ole Bull. Disse Koncerter henrev Tilhørerne, der var dybt grebne af den verdens-



RAADMAND H. LIISBERG



R. v. SCHOLTEN
Kammerjunker.



STEPHAN ANKJÆR
Oberst.



NIELS KRAIBERG
Overlærer.

berømte Kunstners vidunderlige Toner, og da denne til Slutning gav Variationer over „Den tapre Landsoldat“, brød Bifaldsjubelen løs og syntes aldrig at kunde faa Ende.

Efter at have givet en Koncert i Randers, lod Kunstneren sig bevæge til atter at give en Koncert i Aarhus, og derefter gik hans Rejse til Tyrkiet. Kellermann, Søskenene Neruda og mange andre musikalske Berømtheder var flere Gange i Aarhus og gav Koncerter i Musikforeningen.

Ifølge de senere Loves § 5 „kunne Saadanne, som erklærer sig villige til at assistere ved Selskabets Koncerter og Aftenunderholdninger med Musik, Sang eller deslige“ optages som midlertidige Medlemmer af Polyhymnia, hvilket ogsaa muliggjorde Tilgang for Dilettanter udenfor Foreningen. Og paa den Maade blev der i Tidens Løb Lejlighed for mange til ved sine Talenter som Sangere, Musikere og Skuespillere at glæde Medlemmerne i Polyhymnia. Blandt saadanne nævnes i Tiden fra 1851 – 1914:

Fruerne: Rosa Price, Amalie Hagen, Meyer, Nathalie Allen, Betty Lund, Henny Møller og Lautrup.

Frøknerne: Helene Køster, Johanne Selmer, L. Fabricius, O. Tørsleff, Louise Larsen, E. Meisner, M. Nellemann, E. Secher, Olga Røse, Syberg, Agathe Meyer og E. Baumgarten.

Herrerne: Vinhandler C. F. Schaarup, Købmand Sophus Birch, Malermester Laurits Kruse, Boghandler A. Levin, Oberst Jean Baptiste de Plane, Købmand Peter Packness, Redaktionssekretær C. Adrian, Adjunkt Schaldemose, Jernstøber Leth, Apotheker A. Meyer, Dr. Ed. Glæsel, Fuldmægtig Hjelm, Jernbaneassistent Berthelsen, Læge Byberg, Kontorchef Hagen Nielsen, Musiklærer Friis, cand. pharm. Lange, Fuldmægtig Knudsen, Organist Robert Allen, Læge Frisch, Kaptajn Gustav Schmidt, Ritmester Frederiksen, Løjtnant Charles la Cour, Adjunkt Hoffmeyer, Kaptajn Lautrup, Tandlæge Hoppe, Købmand Otto Lassen, Købmand Chr. Lottrup, Overretssagfører Secher, Kasserer Hastrup og Ingeniør Jensen.

Repertoiret var vel mest Vaudeviller og smaa Skuespil af Heiberg, Hertz, Frits Holst, Erik Bøgh, Hostrup, Otto Benzon og andre Smaastykker, men der blev ogsaa forsøgt større Opgaver, Elverhøj blev opført i 60erne af Polyhymnias Dilettanter.

Men det var i Perioder, at de dramatiske Interesser gav sig Udslag i Skuespils Opførelse, det største Antal sceniske Forestillinger falder vistnok i Begyndelsen af



F. C. A. BAUDITZ
Kammerherre, Oberst.



J. B. A. X. de PLANE
Oberst.



J. L. FEDERSPIEL
Postmester.

70erne, og efter at Bestemmelsen om at lade de smaa Baller bortfalde er bleven til. Oberst de Plane var en ivrig Tilhænger af det dramatiske Parti, og et Par Programmer fra hans Tid ser saaledes ud:

Den 27. Marts 1873 gaves „En hvid Othello“, Farce med Sang, og „Deklarationen“, Vaudeville i en Akt. Før Forestillingen fremsagdes en Prolog, og Mellemlakten udfyldtes med Sang og Musik. De rolleudførende Damer var Fru Meyer og Frøknerne M. Nellemann, Meisner og Røse.

Ved den sidste selskabelige Sammenkomst i Aaret 1874 blev den 28. April paa Byens Teater givet en scenisk Forestilling og derefter Bal i Klubbens Lokaler. Der opførtes 3 Skuespil, foruden 3 Tableauer og Sange, nemlig:

Et Forspil,
af Redaktionssekretær Adrian.

Bummel, Teaterdirektør	Jernstøber Leth.
Fru Bummel, hans Kone	Frk. O. Tørsleff.
Kraft, Pensionist	Malermester Laurits Kruse.
Timm	Redaktionssekretær Adrian.
En Pige	Frk. Louise Larsen.

Ser jer i Spejl.

Lystspil efter det tyske, ved I. L. Heiberg.

Herren	Læge Byberg.
Fruen	Frk. E. Meisner.
Onklen	Oberst de Plane.
En Stuepige	Frk. E. Secher.

To Sange,
foredraget af Frk. Olga Røse og Frk. E. Secher.

Tre Tableauer:

„Madonna della Sedia“, „Bøn til Madonna“ og „En Zigøjnerske spaar et Par unge Piger“,

arrangerede af Fru Rosa Price og Fru A. Hagen.

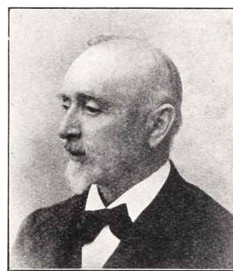
De agerende: Frk. W. Bech, Frk. Mable Bech, Frk. Bergmann i Madonna della Sedia, Adjunkt Warming med 2de Døtre i Bøn til Madonna, Fru Price, Frk. M. Glæsel og Fru Bergmann i En Zigøjnerske spaar et Par unge Piger.



EMIL SECHER
Købmand.



L. KLEISDORFF
Overlærer.



P. B. FENGER
Skolebestyrer.

To Kvartetsange
af Fuldmægtig Holm, Kbmd. F. Pedersen, Handelsfuldmægtig Jensen
og Lærer Nielsen.

Tak.
Vaudeville i 1 Akt af Erik Bøgh.

Svane Boghandler A. Levin.
Fru Svane Fru Amalie Hagen.
Trane Assistent Berthelsen.
Premierløjtnant Petersen fungerede som Sufflør og cand. jur. Basse
som Regissør.

Som yndede Aftenunderholdninger betragtedes ogsaa Oplæsninger af dramatiske Digte. Eksemplarer af de paagældende Digtværker blev fordelt blandt et Antal Damer og Herrer, og hver af disse oplæste saa den for dem bestemte Rolle. Paa den Maade gjorde bl. a. Wessels „Kærlighed uden Strømper“ stor Lykke, og Oplæsningen gentoges flere Aftener.

Samtidig engagerede man Stabshornblæseren, Musikdirektør Greffel og hans Orkester samt Musikdirektør Friis til at assistere ved Teaterforestillinger og Soireer, og med Assistance af Sangkredsen gav cand. phil. Tolderlund og Pianist Bendix i 1876 en Række Koncerter i Polyhymnia.

Som i den gamle Klubgaard faldt Selskabets største Festdage paa Stiftelsesdagen og Kongeparrets Fødselsdage. Kongens Fødselsdag, den 6. Oktober, blev i Aarhus fejret ved Flagning overalt i Byen og paa Havnen. Borgermusikken drog gennem Gaderne, og hele Borgervæbningen samledes med Dragonregimentet til Hest til Militærparade paa Store Torv. Stiftamtmanden raabte tre Gange: „Længe leve Kongen“, der istemtes af hele Paraden, Embedsmændene, Honoratiorene og den store Folkmængde, der var samlet i Dagens Anledning. Traditionen tro fortsattes Festen med Souper og Bal i Polyhymnia. Festligheder i Anledning af Dronningens Fødselsdag bortfaldt i 1870 ved Lovændring af Paragraf 44.

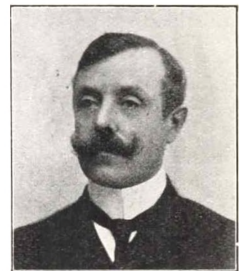
I de første Dage af Juni 1861 var der Travlhed paa Færde i Polyhymnia, Festsalen og Spisesalene males op, Murværket med Limfarve, Vinduer og Døre med Oljefarve, der købes hvidt Gardintøj til alle Vinduerne, og Illuminationspyramiderne hentes ned fra Loftet og omvikles med røde og hvide Baand. Hele Aarhus var i en



CHR. KIER
Overretssagfører.



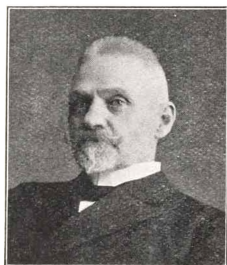
CHR. GRAUER
Læge.



CHR. SELMER
Overretssagfører.

glad Bevægelse; thi Danmarks folkekære Konge vilde gæste Staden, og alle kappedes om at lægge deres Hengivenhed for Dagen ved Rejsning af Æresporte og andre Forberedelser til Modtagelse af den høje Gæst. Den 18. Juni 1861 oprandt Dagen. Byens Stolthed, Grønlandsfareren, Fregatten „Thetis“ laa netop for Anker i Aarhus Havn, udsmykket paa det prægtigste, og overalt i Byen var der pyntet op med Flag og grønne Grene. Kommunen foranstaltede et Festmaal i Polyhymnia, og da Kongens Besøg faldt sammen med det store Missionsmøde i Aarhus, deltog mange Fremmede i Festligheden. Den Gang havde Kongen ikke Grevinde Danner med til Aarhus. Grevinden havde ledsaget Kongen paa hans Rejse gennem Jylland nogle Aar tidligere, og man mindedes de store Forlegheder med Hensyn til Ceremoniellet, man da var stillet lige over for.

Som Prins til Danmark gæstede Kong Christian IX Jylland i August 1859 for at inspicere Garnisonerne. Prinsen og hans ældste Søn Prins Frederik opholdt sig i Randers, da Polyhymnia og det borgerlige Skydeselskab i Aarhus ved en fælles Deputation indbød de høje Gæster med Følge til at deltage i en Festlighed med Bal den 8. August. Prinsen ankom til Aarhus den 5. om Aftenen, efter undervejs fra Randers at have besøgt Clausholm og dineret paa Skafføgaard. Den næste Formiddag inspiceredes Dragon Regimentet, der i Oberst v. Honnens Fraværelse kommanderedes af Major v. Friderichson, og om Eftermiddagen deltog Prinserne i en af Regimentets Officerskorps i Polyhymnia given Diner. Efter Gudstjenesten den næste Formiddag, som var en Søndag, gaves der Kur for Byens Embedsmænd og Honoratiores, hvorefter de kongelige Højheder dinede hos Stiftamtmand Dahl paa Mosgaard. Mandag Formiddag fra Kl. 8–10 bærede Prins Christian og hans Søn det borgerlige Skydeselskabs Skiveskydning i Vennelyst med deres høje Nærværelse og deltog i Skydningen. Derefter behagede det Prinserne at deltage i en Frokost, der var anrettet i et smukt dekoreret Telt, hvori Kongens Buste og Prins Christians og Gemalindes Portræter var anbragt i Felterne af Dannebrog. Kongens Skaal, der udbragtes af Stiftamtmand Torkild Dahl, ledsagedes af en overordentlig Jubel ligesaa Skaalerne for Prinsen og hans Familie, for Arveprinsen og Arveprinsessen, hvorved mindedes Caroline Asylet og Prins Ferdinands Tegneskole o. s. v. Prins Christian udbragte Skaaler for Aarhus By, for Aarhus Borgere og for det borgerlige Skydeselskab, og da han paa Arveprinsens og Arveprinsessens Vegne takkede for den for det høje Par ud-



F. D. MATZEN
Købmand.



EMIL MÜLLER
Dr. med., Overlæge.



OVE BAYER
Læge

bragte Skaal, fik han Anledning til at udføre det Hverv, der ved hans Afrejse var blevet ham overdraget af Prins Ferdinand og Prinsesse Caroline, nemlig at hilse de brave Jyder og specielt Aarhus Bys Indvaanere. Den ved Maaltidets Slutning af Kammerjunker v. Scholten, som Selskabets Formand, til Forsamlingen gjorde Meddelelse om Prins Christians og Prins Frederiks Optagelse som Æresmedlemmer af Skydeselskabet modtoges med almindelig Jubel. Efter samme Aften at have deltaget i Ballet i Polyhymnia afrejste Prinserne den følgende Dags Eftermiddag for over Skanderborg at begive sig til Horsens. De to Prinser havde her ved deres ligefremme, venlige og hjertelige Optræden gjort et stærkt og varigt Indtryk paa enhver, som havde den Lykke at komme i Berøring med dem. Enkelte Gange senere gæstede Kongerne Christian IX og Frederik VIII Aarhus; men disse Besøg var altid af kort Varighed. I Juni 1892 deltog Prins Christian som tjenestegørende Officer ved 3. Dragonregiment i en Sommer Soirée i Klubbens Lokaler, og da Polyhymnia under et Eskadrebesejg i August 1905 havde indbudt de fremmede Officerer til en Soirée i Klubben, beviste Hendes kongelige Højhed Prinsesse Alexandrine Selskabet den Ære at overvære Festen.

Det indre Liv i Klubben søgte man at bevare efter de gamle Traditioner, og en Tid spiller Sangen endnu en Rolle i Polyhymnia. Visebøgerne kom frem ved særlig festlige Lejligheder, men Sange til Damernes Pris har nu afløst mange af de gamle Drikkeviser. Foruden Koncerter og dramatiske Forestillinger afholdtes tillige Fastelavnsløjer med Kattekongen som Aftenens Helt, Pøsegilder og Gaasepil. I Sommermaanederne arrangerede K. Otterstrøm Havefester med kulørte Lamper og Koncert i Klubhaven, og Lovparagraf 48 om de seks store aarlige Fest-afeteners Afholdelse virker stadig uforandret.

Da Polyhymnia Lørdag den 4. Januar 1865 fejrede sin 50 Aars Stiftelsesfest, var der kun meget faa af „de gamle“ tilbage. Selskabet, ca. 150 Medlemmer, samledes Klokken 5 til en Diner, hvor der udbragtes Skaaler for Kongen og Landet, og efter Afsyngelsen af en særdeles smuk Sang, forfattet af et fraværende Medlem fra den gamle Tid, udbragtes atter Skaaler med Taler for Selskabets Æresmedlemmer, for de faa tilbageværende Medlemmer fra den første Stiftelsesdag, for Stiftamtmanden og Biskoppen, for Aarhus By, dens Handel og Skibsart, for Damerne etc. etc. Af disse



O. GULMANN
Overretssagfører.



O. JØRGENSEN
Stadsingeniør.



A. H. WINGE
Læge.

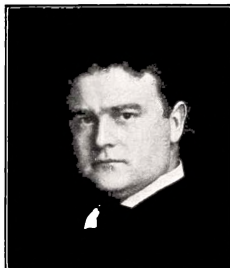
Taler var mange humoristiske og meget gemytlige, hvilket bidrog til, at Stemningen blev mere og mere livlig og vedvarede saaledes til Festens Slutning.

Paa Stiftelsesdagen i Aaret 1864 blev i Stedet for de sædvanlige Festligheder omsendt en Liste, paa hvilken Selskabets Medlemmer anmodedes om at tegne sig for frivillige Bidrag, hvoraf Halvdelen tilfaldt den her i Byen oprettede Komité, medens Resten anvendtes til Brændselshjælp for de i Krigen Udkommanderedes Familier. Ellers var det Skik at afholde Festen den 14. Januar med en Souper og Gammelmandsbal, og det var en Aften, Klubbens ældre Herrer satte stor Pris paa. De følte sig for en Stund ligesom hensat til deres lykkeligste Ungdomstid, de var atter Ballets Løver, med hvilke de tilstedeværende unge og smukke Piger kappedes om at faa sig en Svingom. Derfor var der ogsaa i 1870 Usikkerhed i Spørgsmaalet, om dansende Medlemmer havde Adgang til Gammelmandsballerne, men da blev det fastslaaet ved en Lovbestemmelse, at i Ballet den 14. Januar maa kun Klubbens faste Medlemmer med Damer deltage. De „dansende Medlemmer“s Ret som Klubmedlemmer var i flere Henseender lidt ubestemt. Oprindeligt var det vist Mening, at de ikke var berettiget til at medtage Damer til Klubbens Baller; men i 1847 var derom opstaaet Tvivl, og den 1. September s. A. afgøres Spørgsmaalet ved Votering. Efter nogen Diskussion vedtoges det med 36 Ja og 22 Nej, at et dansende Medlem maa medtage én Dame, derimod forkastes det med 26 Nej og 26 Ja, at han medtager flere Damer til Klubbens Baller. Børnenes Tilladelse til at deltage i Ballet Fastelavns Søndag er af 7. Februar 1874, da det bestemmes, at Børnene maa danse fra Klokken 6 til 11 og de Voksne fra Klokken 11 til 1.

Det var de musikalske og dramatiske Soiréer i Forbindelse med Ballerne, der henimod Slutningen af denne Periode holdt Interessen for Polyhymnia vedlige. Det daglige Klubliv, forstaaet som en Fortsættelse af den tidligere Perodes selskabelige Samvær, nærmede sig lidt efter lidt sin Opløsning og indskrænkes til Avislæsningen i Klubbens hyggelige Læsesal og til enkelte ugentlige Spilleaftener. Selskabslivet udenfor Klubben kom i en raskere Fart end tidligere og bød efterhaanden paa større Behageligheder end det ensformige Klubliv, der begyndte at blive kedeligt. Hyggen i Klubben kunde kun i faa Henseender tilfredsstille de moderne Krav, og efterhaanden som en af Polyhymnias farligste Konkurrenter, Hotel Royal, og flere andre Etablisse-



DR. REIMERS
Apotheker.



N. KIØRBOE
cand. jur., Fuldmægtig



CHARLES JØRGENSEN
Læge.

menter naar frem i en Udstyrelse, der ligger et godt Stykke over almindelige Pro-
vinsforhold, kom Polyhymnias Lokaler til at tilhøre en forbigangen Tid.

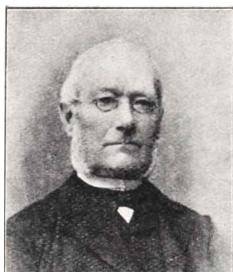
Lørdag Aften er nu den egentlige Klubaften, der samler en Del Spillepartier
i Lokalerne. Der er adskillige Partier, som endnu dyrker L'hombrespillet, medens
andre foretrækker Bridgen. I de sidste fem Aar har Polyhymnia arrangeret Bridge-
turneringer, til hvilke Deltagerne melder sig parvis. De første fire Gange spilles
almindelig Bridge, men i 1914 indfortes Filadelfia-Bridge. Der er udsat Vandrep-
pokaler som Præmier, de skal vindes 2 Gange for at blive Ejendom og tilfaldt første
Gang Overretssagfører Kier og Overførster Buchwald, anden Gang Kaptajnerne Las-
son og Bokkenheuser, tredje Gang Direktor Wied og Læge Winge, fjerde Gang
Købmand S. Hald og Overretssagfører Gulmann og er nu i Overretssagfører
Sechers og Sparekassebogholder Hastrups Besiddelse, indtil en ny Turnering vil
føre dem paa andre Hænder.

Ved Polyhymnias store Soiréer i dette Aarhundrede har bl. a. følgende Kunstnere
og Kunstnerinder medvirket: Fini Henriques, Fru Anna Norrie, Herman Bang, Ayoë
Hass, Albert og Anna Gnutzmann, Ellen Beck, Victor Neumann, Olaf Poulsen, Ellen
Arlaud, Lilly Camradt, Max Schlüter, Jul. Schiott, Karen Oderwald Lander, Helge
Nissen og Fru Lendrup. Af hjemlige Kræfter har Johannes Vilcken, Translater Holm,
Ingeborg Schourup, Augusta Haugsted, Karen Engell, Direktør Garde, Fru Price o. fl.
glædet Medlemmerne med Musik, Sang eller Foredrag. Der er gentagende Gange
bleven opført mindre Dilettantkomedier, i hvilke Fru Henny
Møller og Frøken Agathe Meyer har været de bærende
Kræfter, og som Regel har der hvert andet Aar været af-
holdt meget vellykkede og stærkt besøgte Karnevaller.

Det er ganske naturligt, at store Soiréer med Enga-
gement af fremmede Kunstnere var vanskelige at vedligeholde, efterhaanden som Konkurrencen udefra blev større;
og efter at Byens nye Teater var bleven til Virkelighed tabte Dilettantkomedien sin sidste Tiltrækning. At man
alligevel en Tid lang kunde holde de aarlige Udgifter til Selskabets Festligheder oppe paa 1000 Kr. og derover og
i det hele taget faa Balance i Regnskabet, skyldtes først og

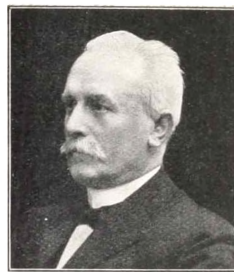


H. V. C. RASMUSSEN
Kaptajn.



C. J. FLAGSTAD
Justitsraad.

fremmest Kassererembedets dygtige Bestyrelse. Som Kasserer virkede Justitsraad C. J. Flagstad i 30 Aar, og som et Bevis paa Selskabets Paaskønnelse af hans mangeaarige og dygtige Virksomhed som Klubbens Embedsmand, udnævntes han den 15. Maj 1901 til Æresmedlem af Selskabet. Som hans Efterfølger har Bankbogholder F. B. G. Schack i 14 Aar virket i dette vanskelige Embede, hvorfor han fortjener Sel-



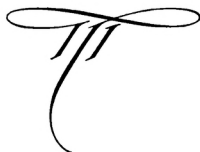
F. B. G. SCHACK
Bankbogholder.

skabets Taknemmelighed. – Da Polyhymnia havde solgt sin Bygning, blev det overdraget den ny Direktion, for hvilken Læge A. H. Winge blev Formand, at fremkomme med Planer til Klubbens Fortsættelse.

Man haabede, at det kunde lade sig gøre at faa en Bygningshaandværker til at opføre en Foreningsbygning, i hvilken Polyhymnia sammen med Medicinsk Selskab, Juridisk Forening, Handelsforeningen og Officersforeningen kunde faa sine Lokaler. Imidlertid faldt enkelte af disse Foreninger fra, og det lykkedes ikke at løse Spørgsmaalet paa den Maade. Fra Hotel Royals Ejer fremkom samtidig et praktisk og gennemførligt Tilbud angaaende Klubbens Henflytning til Hotel Royal, og paa en Generalforsamling i November 1914 besluttedes det at modtage dette Tilbud.

Fra April Flyttedag 1915 vil Selskabet Polyhymnia altsaa føre sin Livsbane videre under helt andre Forhold end hidtil. Som Lejer hos Hotel Royal vil Selskabet faa en smuk Læsestue og en mindre, daglig Spillestue som sit Omraade. Lørdag Aften vil fremtidig blive den officielle Klubaften, og derfor vil Selskabet paa denne faa Raaderum over de nødvendige Lokaler, ligesom Hotellets Festlokaler vil komme til Anvendelse ved Selskabets større og mindre Festligheders Afholdelse.

Men Mindet om Selskabet Polyhymnias store Dage og dets Betydning som en Faktor i Aarhus By's daglige Liv vil følge med det ind i en ny Periode, og det udviklende Samliv, som altid og i første Række var dette Selskabs Fortjeneste, vil ogsaa i Fremtiden være Polyhymnias Formaal.



EMBEDSMÆND I POLYHYMNIA.

A. Æresmedlemmer.

(De kgl. Embedsmænd, der ifølge deres Stilling var Æresmedlemmer af Selskabet, ej medtaget)

Jens Stougaard, Rektor 1805, Professor, † 1838 (76 Aar gl.). Portræt Side 42. Medstifter af Kronprindsens Klub, Direktør 1796, 1798, 1799, 1801, 1805 og 1807, Direktør for Læseselskabet 1798, Bibliotheksdirektør 1802, Æresmedlem 1805.

Hans Astrup Fleischer, Byfoged og Borgmester, Justitsraad, † 1847, (62 Aar gl.). Portræt Side 42. Overordentlig Medlem i den dramatiske Sektion 1818, Æresmedlem 1823.

Hans Raae, Købmand og eligeret Borger, † 1843 (87 Aar gl.). Portræt Side 42. Medstifter af Kronprindsens Klub, Direktør 1797, Revisor 1798, Æresmedlem 1825.

Jens Røgind, Købmand, Brandmajor og Havnekasserer, kgl. Agent, † 1841 (80 Aar gl.), Portræt Side 43. Medstifter af Kronprindsens Klub, Direktør 1799, 1801, Kasserer 1803, Bygningsinspektør 1810, Ekstrakasserer 1821 – 28, Æresmedlem 1828.

Christen Rasmussen, Birkedommer ved Baroniet Vilhelmsborg Birk, const. Hospitalsforstander, † 1862 (75 Aar gl.), Portræt Side 43. Selskabelig Direktør 1822, 1830, 1831, Økonomidirektør 1836 og 37, overordentlig Medlem 1838.

Hans Henrich Blache, Adjunkt 1813, Overlærer 1824, Konrektor 1833, Rektor 1838, Professor 1853, † 1871 (84 Aar gl.). Æresmedlem 1835, Portræt Side 37.

Harboe Meulengracht, Købmand, kgl. Agent, † 1853 (87 Aar gl.), Portræt Side 43. Medstifter af Kronprindsens Klub, Direktør 1799, Bygningsinspektør s. Aar, Direktør 1815, 1827, Æresmedlem 1838.

Ernst Peter Weis, Distriktskirurg, † 1845. Portræt Side 29. Direktør 1807 og 1810. Æresmedlem 1843.

Hans Peter Ingerslev, Raadmand og Maaler og Vragter, Ejer af Rugaard, Overkrigskommissær, † 1830 (68 Aar gl.). Medstifter af Kronprindsens Klub, Lovkommissær 1776, 1779 og 1821, Æresmedlem 1822.

Rasmus Schandorff, Købmand, † 1860. Portræt Side 43. Direktør 1826, 1831, Æresmedlem 1859.

Adolph Frederich Elmquist. Redaktør af Aarhus Stiftstidende, Overkrigskommissær, † 1868 (80 Aar gl.). Portræt Side 29 og 60. Direktør 1814, 1818 og 1825, Æresmedlem 1861.

Carl Julius Flagstad, Direktør for Nationalbankens Filial i Aarhus, † 1904. Portræt Side 78. Kasserer fra 1870 – 1901. Æresmedlem 1901.

B. Ledende Mænd i Direktionen (inden 1867).

1815: Stadshauptmand H. Bech, Agent Meulengracht, Capt. v. Bull, Overkrigskommissær Saabye, Adjunkt Tauber, Købmand Søgaard, Vinhandler Fulling.

1816: Apotheker J. J. Køster, Adjunkt Blache, Købmand Funder.

1817: Krigskommissær Storm.

1818: Amtsfuldmægtig Jensen.

1819: Red. Elmquist, Lærer Volder, Justitsr. Fleischer, Amtsforv. Sørensen.

- 1820: Ritmester A. D. v. Juel, Apotheker C. H. N. Reddelin.
 1821: Major F. Poulsen, Købmand Mikkel Herskind, Løjtnant G. von Møller, Prokurator Jørgen Nielsen.
 1824: Adjunkt Asmussen, Baron Gyldenkrone, Overlærer Fleischer.
 1825: Raadmand Olsen, Krigsraad Ahnfeldt.
 I de følgende Aar er det de samme Navne.
 1836: Birkedommer Rasmussen, Justitsraad C. P. Rothe Ingerslev.
 1838: Købmand F. P. Hammershøj, Købmand, Oliemøller Bang.
 1841: Kapt. von Fønss.
 1844 – 46: Købmand H. C. Liisberg, Stiftamtmand, Kmhr. Dahl.
 1850: Toldinspektør, Justitsr. A. Müller, Bankkasserer Chr. R. Otterstrøm.
 1854: Raadmand Hans Liisberg.
 1859: Bankbestyrer Fabricius.
 1860: Prokurator Nors.
 1861: Ritmester Freiesleben.
 1862: Konsul Mørch, Købmand Hans Broge.
 1864: Kammerjunker v. Scholten, Læge Anton Hansen.
 1866: Adjunkt Schaldemose.

C. Formænd i Direktionen (fra 1867).

- 1867: Politimester, Krigskommissionær v. Scholten.
 1867 – 68: Major Stephan Ankjær.
 1868 – 69: Overlærer Kraiberg.
 1869 – 72: Kammerherre Bauditz.
 1872 – 79: Oberst de Plæne.
 1879 – 88: Postmester, Kammerraad Federspiel.
 1888 – 90: Købmand Emil Secher.
 1890 – 92: Overlærer Kleisdorff.
 1892 – 94: Skolebestyrer Fenger.
 1894 – 96: Overretssagfører Kier.
 1896 – 1900: Læge Chr. Grauer.
 1900 – 03: Overretssagfører Selmer.
 1903 – 04: Købmand F. D. Matzen (fungerende).
 1904 – 08: Overlæge, Dr. med. Emil Müller.
 1908 – 09: Læge Ove Bayer.
 1909 – 12: Overretssagfører Gulmann.
 1912 – 13: Stadsingeniør O. Jørgensen.
 1913 – Læge A. H. Winge.

D. Den nuværende Direktion.

Læge A. H. Winge (Formand), Bankbogholder Schack (Kasserer), Stadsingeniør O. Jørgensen, Apotheker, Dr. Reimers (Sekretær), Læge Charles Jørgensen, Fuldmægtig, cand. jur. Kiørboe og Kaptajn Rasmussen (valgt af Officersforeningen).

